

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

TEMA MESECA

Množični pohodi

INTERVJU

Steve House

Z NAMI NA POT

Stol Samarske stene

6

junij 2012

3,40 EUR

PLANINSKA ZALOŽBA PZS OBVEŠČA,

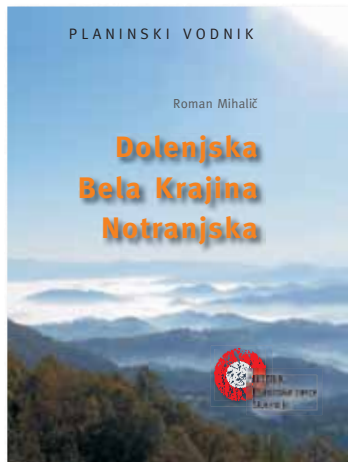
da bosta v mesecu juniju izšla dva planinska vodnika:
Slovenska planinska poti in Dolenjska, Bela krajina, Notranjska.

DOLENJSKA, BELA KRAJINA, NOTRANJSKA

Avtor: Roman Mihalič

Dolenjska je dobila ime po dolnji legi v nekdanji deželi Kranjski, Notranjska po notranji legi, Bela krajina pa domnevno po značilnih brezah, morda tudi po belih narodnih nošah.

Dolenjska sega od Ljubljanske kotline do Kolpe, na Notranjsko meji z visokima planotama Krma in Blok, na severu in vzhodu pa meji na reko Savo. Gorski čok Gorjancev je južna meja Dolenjske in jo ločuje od nižinske valovite Bele krajine, s katero je povezana s cestnima prelazoma Brezovica (588 m) in Vahta (615 m). Bela krajina je najbolj na jugu ležeča slovenska pokrajina, ki jo z juga omejuje reka Kolpa. Notranjska sega od Ljubljanske kotline do Krasa in Istre, od katere jo razmejujejo neposeljene gozdnate kraške planote Hrušice in Nanosa ter flišni Brkini.

VSEBINA PLANINSKEGA VODNIKA

- VSEBINA
- SPLOŠNO O DOLENJSKI, BELI KRAJINI IN NOTRANJSKI
- PRAKTIČNI NAPOTKI
- GORJANCI
- BELA KRAJINA
- KOČEVSKI ROG
- KOČEVSKO IN ZGORNJA KOLPСКА DOLINA
- STOJNA
- GOTENIŠKA GORA IN GOTENIŠKI SNEŽNIK
- BOROVSKA GORA IN OBKOLPSKE STENE
- RIBNIŠKA DOLINA
- DOBREPOLJE
- TRŠKA GORA
- KUMLJANSKO HRIBOVJE
- STIČNA, VIŠNJA GORA, LITIJA, GROSUPLJE, VELIKE LAŠČE
- KRIMSKO POGORJE
- BOROVNICA IN VRHNIKA
- LOŠKI POTOK, LOŠKA DOLINA, CERKNICA, JAVORNIKI
- SNEŽNIK

Vodnik bo izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Tehnični podatki:

Format: 12 krat 16 cm

Obseg: 200 strani

Vezava: PVC-ovitek, šivano s sukancem, okrogel hrbet

SLOVENSKA PLANINSKA POT, planinski vodnik

Avtorja: Milenko Arnejšek - Prle in Andraž Poljanec

To je vodnik, ki vas bo kar najbolj neposredno seznanil s traso najstarejše vezne poti pri nas in v Evropi. Torej s potjo, ki nas že več kot pol stoletja domiselno vodi na najzanimivejše vrhove v Sloveniji in nam predstavi vse pomembnejše planinske kočee. Pot, ki je bila načrtovana že leta 1950 in urejena leta

1953, povezuje najzanimivejše predele slovenskega gorskega sveta od začetka v Mariboru do cilja v Ankaranu. Kljub 630 kilometrov dolgemu potovanju pa je to le majhen delček naše lepe domovine. Vodnik vam bo pričaral lepote slovenskega hribovitega sveta in življenja v njem ter pomagal pri načrtovanju tur in izletov. Na Slovenski planinski poti lahko vsakdo najde kaj zase.

Rdeče-bela znamenja, Knafelčeve markacije, nas vodijo skozi pohorske gozdove v prepadne stene, skalovja in snežišča Savinjsko-Kamniških Alp, v osrčje karavanškega pogorja, mimo brezen, jezer, slapov in čez najvišje vrhove Julijskih Alp ter nas mimo kraških vrtač in blagih obmorskih gričev pripeljejo do obale Jadranskega morja. Na poti nam ponujajo pogled na delo in počitek slovenskega človeka, v njegovo kulturo in stavbarstvo ter predstavijo njegove navade in kulinarne posebnosti posameznih predelov. Skratka, bogata in nazorna predstavitev naše zemlje in človeka.

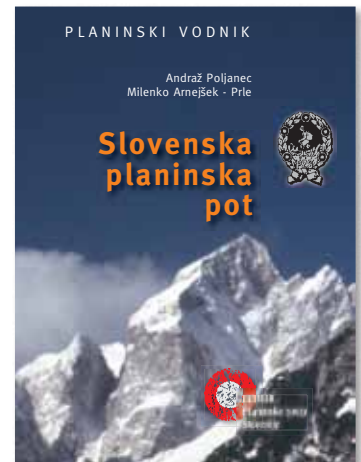
Planinski vodnik bo izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Tehnični podatki:

Format: 12 krat 16 cm

Obseg: 344 strani

Vezava: PVC-ovitek, šivano s sukancem, okrogel hrbet

INFORMACIJE in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,

Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

- telefon: 01 / 43 45 684 ali faks: 01 / 43 45 691,
- e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,

- telefon: 08 / 380 67 30 ali faks: 04 / 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Sledi

Andrej Mašera

V mojem začetku so bile Sledi. Kmalu potem, ko smo leta 1983 na Medicinski fakulteti v Ljubljani ustanovili Planinsko društvo dr. Gorazd Zavrnik, smo začeli izdajati preprost društveni Bilten, ki je po dveh številkah dobil ime Sledi. Sledi so občasno izhajale deset let, izšlo je 21 števil, ki se po oblikovni plati seveda ne morejo primerjati z nekaterimi današnjimi društvenimi glasili. Bile so čisti amaterski izdelek brez fotografij, le tu pa tam se je pojavila kaka risba, skica ali nerodno narisana zemljevid. Ko je bilo videti, da bo izdajanje Sledi usahnilo, smo natiskali še knjigo z istim naslovom in v njej zbrali tiste že objavljene prispevke, ki so se nam zdeli najboljše. Žal se je nekaj let po prenehanju izhajanja glasila planinsko društvo samo razpustilo; mladi se vanj niso včlanjevali, tako kot smo pričakovali, članstvo se je neusmiljeno staralo ... Trdna skupina nekdanjih članov, ki so se poimenovali Svizci, pa še zdaj veselo pohaja po hribih.

In vendar so bile Sledi vsaj zame nek nov začetek, nova dejavnost, ki je z leti nadomestila mojo osnovno poklicno usmerjenost. Danes, ko po tolikih letih listam rahlo porumenele strani Sledi, mi je takoj jasno, da je bila revija oblikovno skromna, vsebinsko pa zelo kvalitetna. V njej so izhajali odlični strokovni članki o gorniškomedicinskih problemih, ki sta jih pisala kasnejša akademika Marjan Kordaš in Matija Horvat, v Sledih je France Malešič objavljaval izvlečke iz bodočih knjig o smrtnih nesrečah v gorah, več prispevkov je prispeval Stanko Klinar, dva je objavil tudi Andrej Stritar, ki ga takrat osebno še nisem poznal. V Sledih sem začel objavljati opise slovenskih ferat, sprva še silno okorno, potem pa vse lažje, predvsem pod vplivom vzornika in prijatelja Tineta Miheliča. Za moje opise se je potem začela zanimati založba Sidarta in kmalu nato je izšla prva knjiga o feratah. Tako sem zahvaljujoč Sledem postal pisec izbirnih gorniških vodnikov. Sledi so me pripeljale naprej v uredništvo Planinskega vestnika, kjer sem z leti našel tako rekoč svoj drugi poklic, ki mi žlahtno izpolnjuje čas v pokoju.

Če pogledamo zelo kompleksno gorniško dejavnost, ki je ravno zaradi svoje raznolikosti tako neubranljivo privlačna, bomo takoj ugotovili, da ji je potreba po publiciranju skoraj imanentna. Naj si bo to v visoko sofisticiranih gorniških monografijah, vodnikih, leposlovju, mono- ali politematskih revijah z vrhunskim oblikovanjem ali pa na spletnih povezavah, ki so žal jezikovno in vsebinsko pogosto onstran dobrega okusa.

Pri procesu gorniškega publiciranja, posebno še pri urednikovanju Planinskega vestnika, sem se dokopal do globokega uvida, da je to delo zelo zahtevno in odgovorno ter da terja ogromno vložene napore, posebno pri strokovnem izobraževanju, ki mora potekati vzporedno in trajnostno. Ta napor je še posebno izrazit, ko se kako gorniško publicistično delo ustvarja timsko. Morda ravno ta zahtevnost odvrne marsikoga, ki bi sicer lahko sodeloval pri kakem izdajateljskem podjetju, da se težko odloči za to. Ni čudno, da npr. ugledna nemška revija Bergsteiger že več kot leto in pol išče novega glavnega urednika, ker se je dosedanji dolgoletni urednik utrudil in bi se rad umaknil. Pa ne gre zlahka in to še v Nemčiji, ki ima kar veliko dobrih planinskih publicistov. Racionalni Nemci seveda ne menjajo urednika na vrat in nos, ampak skrbno iščejo in preverjajo, ker želijo dobiti vsaj tako kvalitetnega glavnega urednika, kot je dosedanji.

V življenju je tako, da hodimo po sledih svojih prednikov, potem uberemo svojo pot, sledi pa ostajajo za nami ...

V divjini Samarskih sten
Foto: Mire Steinbuch

1 UVODNIK

1 Sledi

Andrej Mašera

TEMA MESECA

4 Množični pohodi

Družabno preživljanje
prostega časa v naravi
Gorazd Gorišek

TEMA MESECA

7 Po Levstikovi poti

Pogovor z Rudijem
Bregarjem, vodjem
Levstikove poti
Manca Čujež

TEMA MESECA

11 Plusi in minusi procesij

Izkušnje reševalca in
planinskega vodnika
Klemen Volontar

INTERVJU

14 Odvetnik gorske narave

Pogovor s Stevom Housom
Marta Krejan

VELIKANI JULIJSKIH ALP

17 Montaž, Montaž ...

Kugyjeva smer na
Kugyjevo goro
Marjeta Štrukelj

SLOVENSKA PLANINSKA POT

21 Več kot 800 km v enem zamahu

Premagovanje ločnice med
hojo in tekom v gorah
Uroš Feldin

ODPRAVA NA ALJASKO

24 Prvinska severna pustolovščina

Aktivni dopust nad
neimenovanim, odročnim
ledenikom Aljaske
Anže Čokl

Z NAMI NA POT

28 Najvišji v Karavankah

Stol
Vladimir Habjan

Z NAMI NA POT

41 Beli stolpi nad morjem gozdov

Samarske stene
Mire Steinbuch

MINIATURA

45 Zvončki

Milka Bokal

SVET

46 Vulkanski stožec nad jezerom Van

Süphan Dağı (4058 m)
Andrej Gosar

REŠITEV IZ STENE

49 Lovro

Ljubezen premaga vse
Sašo Slavkovič

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodič

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

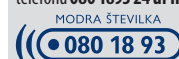
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6080 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročanih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

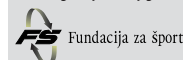
Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Ko se sanje prepuščajo poletni domišljiji ...
Foto: Peter Strgar

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT – OPISI TUR

- 33 Stol, 2236 m, po Žirovniški poti
- 33 Stol, 2236 m, s prečanjem Belščice
- 35 Stol, 2236 m, po Severnem reburu
- 35 Stol, 2236 m, z Ljubelja
- 37 Zahodna skupina Samarskih sten, 1302 m
- 37 Južna skupina Samarskih sten, 1298 m
- 39 Zub, 1280 m
- 39 Vrh Samarskih sten, 1302 m

**GORSKA REŠEVALNA
SLUŽBA**

**52 Reševalci so pravi
junaki gora**

Vikijeva sveča – moja
nesreča in sreča
Darko Petrunić

**LITERARNI NATEČAJ OB
100-LETNICI GRS**

54 Nevidna past

Urh Primožič, 6. razred

**ZA KARNIJSKE
SLADOKUSCE**

**56 Monte Siera in
Picollo Siera**

Zahtevni karnijski gori
Igor Zlodej

VARSTVO NARAVE

**58 Medved naš
vsakdanji**

Trud za sožitje človeka
in kosmatinca
Andreja Škrabec

DOŽIVETJA Z GORA

**60 Arija za govedo
in kosmatinca**

Srečanje z medvedom
Anka Vončina

ORIENTACIJA

**61 Dvodnevno
tekmovanje
od poletja do zime**

Marija Lesjak

POT LEPŠA OD VRHA

**62 Mrzovec in
Modrasovca**

Olga Kolenc

KANADA DRUGIČ

64 Rocky Mountains 2012

Dejan Koren

VARSTVO NARAVE

**66 Izginjajoča pesem
travnikov**

Dušan Klenovšek

iHELP

**67 Izboljšanje odzivnega
časa za pomoč**

Mobilna aplikacija,
ki rešuje življenja
Primož Velikonja,
Borut Lončarevič in
Andraž Ogorevc

70 NOVICE IZ VERTIKALE

70 PISMA BRALCEV

71 PLANINSKA ORGANIZACIJA

Množični pohodi

Družabno preživljanje prostega časa v naravi

Besedilo: Gorazd Gorišek

Foto: Oton Naglost

Vlanski oktobrski številki Planinskega vestnika smo predstavili obhodnice, v tokratni pa bomo pozornost namenili množičnim pohodom, ki so na prvi pogled logično nadaljevanje obhodnic, a se od njih tudi precej razlikujejo. Bistvena razlika je v tem, da lahko po obhodnicah hodimo samostojno oziroma v manjših skupinah vse dni v letu, množični pohodi pa so praviloma organizirani enkrat na leto in so bolj namenjeni druženju večje skupine ljudi, ob koncu pohoda pa je pogosto zabava oziroma družabno srečanje za udeležence. Če je pohod organiziran v spomin na pomemben dogodek oziroma osebnost iz preteklosti, je lahko ob koncu tudi spominska prireditev s pogostitvijo udeležencev. Množični pohodi so za marsikaterega planinca zelo priljubljen način preživljanja prostega časa, seveda pa ima množičnost tudi škodljive posledice, ki še posebej pridejo do izraza v občutljivem naravnem okolju.

Pogled v zgodovino

Sloves prvega množičnega pohoda v Sloveniji pripada znanemu pohodu po poti okoli našega glavnega mesta, ki je bil prvič organiziran leta 1957 in poteka v soboto, najbližjo devetemu maju, dnevu zmage. Do današnjih časov je večkrat spremenil svoje ime: Pohod ob žici okupirane Ljubljane, Pohod po poteh partizanske Ljubljane s podnaslovom Pot spominov in tovarištva, Pohod po poti okoli Ljubljane s podnaslovom Objemi svoje mesto, nato kratko in jedrnat Pohod Ljubljana, od leta 2005 pa se imenuje Pohod po poti ob žici. Prireditev ni pod okriljem Planinske zveze Slovenije.

Za prvi pohod te vrste velja Spominski pohod na Stol, ki je bil prvič organiziran leta 1969. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so se "rodili" tudi Ščurkov pohod iz Ljubljane na Malo planino, Pohod po poteh nanoške bitke, Zimski vzpon na Snežnik (ne prirejajo jih več) in nekateri drugi. Ne bi bilo prav, če bi pozabil omeniti enega najbolj znanih in medijsko podprtih množičnih pohodov pri nas – Sto žensk na Triglav. Prirejajo ga od leta 1965 in predvsem v zadnjih letih vsakič znova sproža veliko odzivov o (ne)smiselnosti organiziranja množičnih pohodov na visokogorske vršace. V času nekdanje skupne države je zaživel veliko pohodov v spomin

na težke čase druge svetovne vojne. Nekateri od njih živijo še danes.

Kdo so organizatorji množičnih pohodov?

Množičnih pohodov še zdaleč ne prirejajo samo planinska društva po Sloveniji in v zamejstvu. Poleg njih so organizatorji še turistična, športna, kulturna, vinogradniška, upokojska in še kakšna društva. Velikokrat je pohod organiziran v sodelovanju več društev. Prireditelji se zelo potrudijo, da s pestro ponudbo (stojnicami z domačimi izdelki, zabavo oziroma plesom ob koncu pohoda, proslavo) privabijo v svoj kraj čim večje število ljudi.

Motivi za udeležbo na množičnih pohodih

Motivov je verjetno toliko kolikor udeležencev, vseeno pa lahko izluščimo nekaj najpomembnejših. Prvi med njimi je zagotovo druženje. Veliko je namreč ljudi, ki brez dobre družbe, prijateljev ali znancev ne bi odšli na pohod. Predvsem pri ljudeh v tretjem življenjskem obdobju je ta socialni motiv zelo prisoten. Mnogo udeležencev množičnih pohodov si želi zabave in novih znanstev. Zaradi želje po sprostitvi se na pohode zagotovo odpravljajo številni pohodniki. Velika prednost množičnih pohodov je tudi v tem, da posamezniku ni treba načrtovati ture, iskati poti na zemljevidu in iz planinskega vodnika razbrati, kod vodi in kakšna je. Z udeležbo na pohodih se lahko z malo truda spoznavajo novi kraji in običaji, pa tudi za prevoz na izhodišče in z njega ni treba skrbeti. Skratka, za veliko množico ljudi je ta "all inclusive" ponudba zelo dobrodošla in jo s pridom izkoriščajo.

Pregled množičnih pohodov

Pohodov je za naštevaje enostavno preveč, zato bom v nadaljevanju pripravil samo kratek povzetek. Kdor si želi celovite predstavitve, naj vzame v roke Planinski kažipot 2012, odpre knjigo Planinske obhodnice in pohodi avtorja Nika Guida ali pa *odklika* na spletno stran, ki je namenjena množičnim pohodom (<http://graph-srv.uni-mb.si/pohodi/>).

Pohodi so v omenjeni literaturi razdeljeni po mesecih. Zelo veliko jih je v času meseletnih in prvomajskih praznikov. Kot zanimivost naj omenim, da je kar nekaj pohodov drugega januarja (Kum, Blegoš, Dobrovlje, Bevkov vrh ...), ki pa očitno ne bo več dolgo praznični dan. O tem, ali je to v redu ali ne, naj presojajo tisti, ki so za to poklicani, zagotovo pa drži, da se bo število pohodnikov, če ne bo ta dan ravno konec tedna, ob ukinitvi praznika močno zmanjšalo. Verjetno bodo organizatorji – malo trdo rečeno – pohode prisiljeni prestaviti na prvi januar ali pa na prvi prosti konec tedna po novem letu.

Kar nekaj množičnih pohodov je vezanih na letni čas oziroma tradicionalne običaje tistega obdobja. Tako se lahko februarja namenimo na Valentinove pohode (Dobrina, Kugla, Trebnje, Bohor ...), junija so v modi nočni pohodi (Slavnik, Baba, Bezovec), novembra pa Martinovi, ki jih je v Sloveniji še posebej veliko (Ormoške gorice, Šmartno ob Paki, Rogaška Slatina, Puconci, Gradišče, Moravske

Toplice, Virštanj ...). Večina pohodov je vsako leto na isti dan, izjema so seveda velikonočni pohodi (Mala Nedelja, Oplotnica, Mala gora ...), ki se zaradi premakljivih praznikov malo "sprehajajo" po koledarju.

Zelo veliko je pohodov v spomin na velike osebnosti iz naše zgodovine (Josipa Jurčiča, Valentina Staniča, Staneta Belaka - Šraufa, Ivana Šumljaka – pobudnika ustanovitve Slovenske planinske poti, Draga Bregarja – alpinista, umrlega leta

Druženje je eden od osrednjih motivov za udeležbo na množičnih pohodih. Foto: Manca Čujež

1977 v pakistanskem delu Himalaje) in pa tistih, ki ohranjajo spomin na pomembne pretekle dogodke (Pasja ravan–Dražgoše, Po poti I. pohorskega bataljona, pohodi ob dnevu samostojnosti oziroma državnosti).

Marsikateri pohod se imenuje preprosto po gori, na katero se udeleženci povzpnejo, ali po krajih, med katerima

Definicija planinskega pohoda

V knjigi *Planinske obhodnice in pohodi*, ki jo je s sodelavci napisal Niko Guid (toplo jo priporočam vsem ljubiteljem tovrstnih aktivnosti), lahko preberemo definicijo planinskega pohoda. Takole gre: "Planinski pohod je planinska množična trajna akcija, s katero je obveščena¹ Komisija za planinske poti PZS in izpolnjuje naslednje pogoje:

1. Je speljan v celoti, večinoma ali samo delno po ozemlju Republike Slovenije ali pa teče po slovenskem etničnem ozemlju v zamejstvu.
2. Pohod organizira planinsko društvo, ki je član PZS.
3. Pohod je množičen.
4. Pohod je organiziran praviloma vsako leto ob "istem" času ne glede na vremenske razmere². Tudi časovni interval začetka in zaključka pohoda je predpisan s strani organizatorja³.
5. Pohodnik ima praviloma točno predpisano pot. Nekatera društva pa včasih traso poti tudi spremenijo. Običajno se mora pohodnik javiti na startu, dostikrat tudi na vmesnih kontrolnih točkah in seveda na cilju. Če je pohod voden⁴, mora pohodnik hoditi v skupini.
6. Planinski pohod mora imeti svoj dnevnik⁵. Če pohodnik zadosti predpisanim pogojem in odtisne predpisane žige v dnevnik pohoda, dobi posebno priznanje⁶ za udeležbo na enem ali več pohodih. Pohodnik mora prejeti najmanj eno priznanje v desetih letih, za večkratne pohode pa lahko prejme priznanje višje stopnje⁷.
7. Za pohodnika ni nujno, da se udeleži pohoda vsako leto. Pomembno je, da zbere določeno število pohodov kot pogoj za priznanje.
8. Skrbnik vodi evidenco o udeležencih in podeljenih priznanjih.

¹ Po prejetju obvestila Komisija za planinske poti lahko preveri, če planinski pohod ustreza določenim minimalnim pogojem in priporočilom. Tak pohod se potem objavi v koledarčku akcij PZS.

² Planinski pohod, na primer na Goro Oljko Zdravju naproti, je organiziran vsako tretjo soboto v mesecu januarju.

³ Začetek pohoda je na primer med 7. in 10. uro zjutraj. Na cilj pohoda je treba priti, na primer, do 13. ure.

⁴ Če je pot pohoda neoznačena, mora biti pohod voden. Vodení pohodi se sicer odvijajo tudi po označenih poteh.

⁵ Dnevnik obhodnice je lahko v obliki knjižice, zgbanke, izkaznice ali kartončka.

⁶ Priporočamo, da naj priznanje ne bo samo v obliki potrjenega dnevnika s strani organizatorja, temveč v obliki značke (značek), medalje, kipa, pisnega priznanja, diplome, plakete ali kakega darilca oziroma spominčka. Taka priznanja niso nujno brezplačna. Tako priznanje (lahko je zelo skromno) je dragocen spomin, velika spodbuda za ponovno udeležbo na pohodu in magnet za udeležbo na pohodu za naše planinske prijatelje.

⁷ Pri velikem številu prejme pohodnik pri drugi in nadaljnji udeležbi enako ali priznanje višje stopnje. Obstajajo pohodi, kjer ne dajejo priznanj za vsak obhod, ampak samo za določeno število pohodov, ko pohodnik prejme priznanje višje stopnje (udeleženci npr. Novoletnega pohoda na Kum dobijo za prvo udeležbo bronasto značko, za tretjo srebrno, za peto zlato značko, za deseto in dvajseto udeležbo pa posebni plaketi).

Množični pohodi so za marsikoga priljubljen način preživljanja prostega časa v naravi.

Foto: Manca Čujež

poteka pot, nekateri pa imajo tudi zelo zanimiva unikatna imena. Ste že slišali za pohod Slovenč, tvoj rod je hodil tod, ki ga organizira PD Železničar iz Celja? Ali pa Pohod od češnje do češnje v Goriških Brdih? Januarja se lahko na Dolenjskem odpravimo na pohod z imenom Cvičkova gaz. Poznamo tudi pohode, ki so namenjeni družinam (Mrzlca, Krim), in tistim s posebno obutvijo, bolj rečeno brez nje (Pohod bosih na Goro Oljko).

Kakor sem omenil že v uvodu, ne smemo enačiti obhodnic z množičnimi pohodi, res pa je, da je kar nekaj pohodov namenjenih populariziranju obhodnic. Poznamo recimo Pohod po Brežiški, Vrhniški, Moravški, Ormoški, Haloški, Rečiški in še kakšni planinski poti. Organizatorji želijo s tem doseči, da bi tudi

druge dni v letu, ne samo na dan množičnega pohoda, planinci hodili in obenem spoznavali njihov kraj.

Število udeležencev

Najmnožičnejši ter hkrati najbolj znan in medijsko odmeven, saj verjetno ne mine leto, da ne bi tisti dan o njem poročali vsi pomembnejši mediji, je množični pohod po Levstikovih poti v spomin na literarno delo Popotovanje iz Litije do Čateža, ki se ga udeleži tudi do petindvajset tisoč pohodnikov! O njem si lahko več preberete v nadaljevanju. Pogovarjali smo se namreč z vodjem pohoda Rudijem Bregarjem in z nekaterimi udeleženci, tudi s pohodnico, ki je Levstikovo pot prehodila že petindvajsetič!

Na večini drugih pohodov v Sloveniji se zbere po nekaj sto udeležencev,

organizatorji nekaterih pa se lahko v lepem vremenu pohvalijo tudi s številom tisoč in čez: Novoletni pohod na Kum (do 2000), Po poteh I. Pohorskega bataljona (1200–1600), Pohod po kulturno-zgodovinski Jurčičevi poti (3000–7000), Spominski zimski pohod na Porezen (1500–2000), Pohod Vojnik–Kunigunda (100–1500) in Spominski pohod na Blegoš (do 2000).

Za konec še o priznanjih in nagradah

Udeleženci množičnih pohodov so praviloma nagradjeni z značkami, diplomami oziroma plaketami, ponekod pa se prireditelji še posebej potrudijo in pripravijo zelo izvirne stvari. Poglejmo nekatere izmed njih: lesene medalje (Zimski pohod na Čaven), medeno srce (Valentinov pohod Kozje–Bohor), žgana broška in steklenička za žganje (Pohod na Malo goro na velikonočni ponedeljek), klobuk in kip planinca v mavcu (Nočni pohod na Brezovec), darilni paket s češnjami, vinom in majico (Pohod od češnje do češnje), spominski vrček (Pohod po Miškovi poti). Zanimiva so tudi priznanja na Pohodu žena na Hom. Za peti pohod (samo!) ženske prejmejo vgraviran kozarec, za desetega leseno gravuro, za petnajstea poslikano opeko in za dvajsetega diplomu. ●

Komentar

Bilo je pred mnogimi leti, v poslednjih izdihljajih prejšnje države. Osnovnošolci so se odpravili na planinski izlet. Večina zato, ker je morala iti, nekateri, ker je bilo fino, da ni bilo pouka, peščica pa zato, ker jim je bilo preprosto všeč. Štirje razredi, okoli sto udeležencev. Lahko bi se napisalo, da je bil to pravi množični planinski pohod. Že takrat se je videlo, da eden izmed udeležencev ne bo nikoli poseben ljubitelj množičnosti in vsakršnega kravalja v gorah, saj je s pohoda malodane pobegnil. No, ne čisto dobesedno. Tovariš učitelj je "domovini zvestega pionirja", ki mu je država razpadla, še preden mu je začel poganjati puh pod nosom, poslal v "izvidnico". Dela poti med sestopom pač ni poznal in hribovski fantič se mu je zdel najprimernejši za pregled terena. Nazaj ga, kakopak, ni bilo. Končno sam, svoboden, brez tečnob, ki so se komaj vklele na nogah in zdajena, zdaj druga sitnarila, zakaj hudiča morajo ves dan hoditi. Je že tako, da niso vsi za vse... Ko je mulc videl, da je pot prava, je kar šel in šel... V dolino. Domov! V šoli jo je, sicer čisto spodoben učenec, odnesel brez kazni, učiteljskemu zboru in staršem pa je svojo "samostojno akcijo" povzročil veliko skrbi in sivih las. Poznejša leta so minevala v raziskovanju "nekoristnega" sveta, v raziskovanju tistega, kar lahko ponudi narava. Na pristopih do težjih vrhov je fant srečeval tudi vesele družbe. To niso bili organizirani množični pohodi, temveč priložnostne družbe veseljakov, ki so večinoma preglasile vse zvoke narave. Vesela družba pač vedno potegne. V njej se začne človek obnašati drugače, kakor bi se sicer. Mladenič večinoma ni rekel nič in je mimo odšel naprej, včasih pa je vendarle protestiral proti takšnemu obnašanju in bil po navadi deležen posmeha ter mladostne neizkušenosti starejših modrecev.

Enkrat je bila v samoti Fužinskih planin mera polna, zato je z glasnim protestom kar na daljavo poskušal utišati razgrajče. Ta mesec bomo v Vestniku največ pozornosti namenili množičnim pohodom. Brez dvoma so za marsikoga nepogrešljiv in zelo zaželen način preživljanja prostega časa, ki ima tudi v Sloveniji vse več privrženecv. A kakor z marsikatero dejavnostjo v občutljivem naravnem okolju tudi s to ne gre pretiravati. Med vabili v gore najdemo tudi takšna, na katerih piše, da bo ob koncu pohoda pri koči zagotovljena zabava ob dobri glasbi. Nič nimam proti glasbi, še najmanj proti takšni, ki iz glasnih zvočnikov grmi ob planinskih veselicah, toda ali je res treba vso nesnago urbaniziranega sveta zvleči v gore? Velikokrat tudi s podporo planinskih društev. Ob predstavitvi knjige Narava v gorskem svetu, ki jo je izdala Planinska založba, je med drugim zapisano: "Varovanje narave je v najširšem družbenem interesu, planinstvo pa je z naravo močno povezano, zato dosledno spoštuje prvine varstva narave in okolja in je v tem prizadevanju zgled drugim." Smo člani planinske organizacije res zgled drugim? Res spoštujemo naravo? Ali pa nemara ta reklamirana množičnost in veseljačenje ob dobri glasbi ni planinstvo? Zakaj narava planincem ni dovolj, bolje rečeno, ni več dovolj? Ali res v današnjih časih tudi v hribih potrebujemo "dodano vrednost", zaradi katere se sploh odpravimo v višave? Fant iz uvodnih odstavkov se to vedno bolj sprašuje...

Goarzd Gorišek

Po Levstikovi poti

Pogovor z Rudijem Bregarjem, vodjem Levstikove poti

Foto: Manca Čujež

Popotovanje od Litije do Čateža se je v četrto stoletje razraslo v največji množični pohod v Sloveniji, za nameček pa je Levstikova pot prva pot, ki je nastala na podlagi literarne predloge – potopisa Frana Levstika Popotovanje od Litije do Čateža. Pohod, ki se ga je pred leti udeležila tudi celotna japonska skakalna reprezentanca, je trd organizacijski oreh, ki mora poleg administrativnega in finančnega reševati tudi ekološki in varnostni rebus.

Kakšen organizacijski zalogaj je v 25 letih postalo popotovanje od Litije do Čateža?

Leta 1987 se je prvega pohoda po južni trasi udeležilo 397 udeležencev, pozneje pa je število neprestano naraščalo. Danes je priprava in izvedba tako množične prireditve velik organizacijski in finančni zalogaj. Administrativni pogoji za izvedbo so vedno težji, vsako leto se z množičnostjo povečujejo tudi stroški prireditve. Ne smemo si zatiskati oči pred dejstvom, da se večji del prireditve financira iz prijavnin, prijavljenih pohodnikov pa je približno od 15 do 20 odstotkov vseh udeležencev. Kljub temu veliko prizadevanj vlagamo v varovanje okolja, označevanje poti, varnost udeležencev ... Prireditvev sem spremljal od njenih začetkov, zato so se tudi organizacijski prijemi dograjevali iz leta v leto. Levstikov pohod ni neka

Rudi Bregar, vodja Levstikove poti

Foto: Manca Čujež

lokalna veselica, ampak prireditev s 25 tisoč ljudmi na poti, ki v skupni dolžini obeh tras meri več kakor 33 kilometrov.

Kdaj se začne organizacija tradicionalnega pohoda, da novembra vse gladko teče, in koliko ljudi je vključenih v organizacijsko kolesje?

Organizacija se je začela leta 1987. S tem želim reči, da ni niti dneva, da se ne bi vsaj spomnil Levstikove poti, in da priprave začnejo teči že takoj po končani prireditvi z analizami in iskanjem rešitev za težave, do katerih je morda prišlo. V organizacijo je med letom vključenih do pet ljudi, na dan prireditve približno 50 članov organizacijskega odbora, ne smemo pa pozabiti tudi na vse domačine ob poti. Je pa res danes vse lažje kakor nekoč, saj so poti dogovarjanja že utečene in vsi vnaprej vemo, kaj in kako je treba kaj narediti. Denimo priprava voznega reda vlakov na dan prireditve s strani Slovenskih železnic ...

Kako rešujete ekološki rebus množičnega pohoda, vključno z množico odpadkov, erozijo prsti, uničevanjem vegetacije, plašenjem živali ...?

Varovanju okolja smo vedno posvečali posebno pozornost. Včasih nam je uspelo bolje, drugič slabše. Pred dvema desetletjema je za pohodniki

ob občutno manjši udeležbi ostajalo kupe smeti. Zadnja leta opažam, da so udeleženci vedno bolj ekološko osveščeni in odpadke odnašajo s seboj. Pred nekaj leti smo poskusili z namestitvijo plastičnih vreč, vendar se ni obneslo. Vzelo je ogromno časa, nato pa nismo uspeli vseh odstraniti oziroma izprazniti v kratkem času in potem so odpadke raznašale živali. Čeprav redki še odmetavajo smeti v naravo, smo lani v okviru celovitega označevanja Levstikove poti namestili številne opozorilne table o varovanju okolja. Upam si reči, da smo Slovenci vedno bolj strpni in prizanesljivi do narave. Zato že letos – če nam bo uspelo zagotoviti denar – načrtujemo postavitev več deset posebnih lesenih košev za smeti na celotni trasi. Seveda

Foto: Manca Čujež

pa je tako veliko število udeležencev v enem dnevu vsekakor obremenitev za okolje.

Ob jubilejnem 25. pohodu niste namestili samo okoljevarstvenih opozorilnih tabel, ampak tudi table z Levstikovim potopisom ...

Lani smo namestili več kakor 300 posebnih označevalnih tabel. Poleg že omenjenih okoljevarstvenih smo postavili tudi usmerjevalne oznake, opozarjamo na številne zanimivosti in dediščino ob poti, unikat tudi v evropskem merilu pa je objava izvirnega Levstikovega potopisa. Na 80 tablah med Litijo in Čatežem lahko pohodnik po odlomkih prebere celotno besedilo

Jubilejnega 25. pohoda od Litije do Čateža se je udeležilo 25 tisoč pohodnikov. Foto: Manca Čujež

izvirnega Levstikovega besedila. Poleg tega pohodnike vsak kilometer seznanjamo, koliko kilometrov jih še čaka do cilja. Tako lahko popotniki kadar koli med letom prehodijo le del poti brez skrbi, da bi se na tem območju izgubili.

Kako zagotavljate varnost udeležencev? Vas je kakšna kritična izkušnja v preteklosti pripeljala do izrazitih varnostnih sprememb?

V jutranjem času v Litiji za ves promet zapremo celotno mestno središče, tako da so ulice resnično namenjene le pešcem. V vseh križiščih v Litiji in Šmartnem so reditelji, ki fizično varujejo pohodnike. Na prireditvi imamo zagotovljeno gasilsko službo, ves dan imamo na voljo dežurno zdravstveno ekipo, zagotovljene imamo posebne avtobuse za prevoze udeležencem s cilja ... Pred kakšnimi desetimi leti smo na zahtevo državnih organov drugi del Levstikove poti razdelili v dva dela. Severna trasa sledi opisu Frana Levstika v potopisu, južna pa poti, ki so jo pred štirimi desetletji označili člani PD Litija in po kateri je tekel tudi prvi Levstikov pohod leta 1987. Tako v drugem delu, ko so ljudje že bolj utrujeni, zagotovimo večjo prehodnost in lažji dostop morebitnim intervencijam.

Kakšen ugled ima pohod od Litije do Čateža v Sloveniji in tujini?

Levstikova pot je prva pot, ki je nastala na podlagi literarne predloge, in je še vedno kraljica pohodniških poti v Sloveniji. Z množičnim pohodom drugo novembrsko soboto se na nek način končuje poletna sezona pohodov. Seveda pa pohod sega tudi na področje druženja, ki nam ga vedno bolj manjka, zato je čas okrog martinovega res pravi trenutek, da se na pot med Litijo in Čatežem zgrne pisana množica od vsepovsod. Pohod je vedno bolj znan tudi v tujini, saj se tujci udeležujejo pohoda na povabilo prijateljev ali poslovnih partnerjev iz Slovenije. Kot zanimivost naj povem, da je bila pred leti na pohodu celotna japonska skakalna reprezentanca.

Se sami udeležujete drugih množičnih pohodov ali se v gore raje odpravljate manj množično?

Če sem odkrit, se raje udeležujem manj množičnih pohodov v zaključeni družbi. Tudi po Levstikovi poti; ocnjujem, da je takrat več priložnosti za pogovore in druženje z domačini, da res lahko začuti tisto okolje. V planine pa iz zdravstvenih razlogov ne zahajam več, čeprav jih zelo pogrešam. ●

Vse foto: Mima Čupč

Anketa

Množični pohodi v številnih pohodnikih zanetijo ljubezen na prvi pogled in jih vedno znova vabijo k skupinskemu odkrivanju nepoznanih koticov Slovenije ali pa iz njih izklešejo zveste udeležence tovrstnih množičnih druženj v naravi. Prgišče sogovornikov, nespornih ljubiteljev množičnih pohodov, smo našli tudi na 25. popotovanju od Litije do Čateža, brez težav pa bi jih lahko srečali še na kakšnem drugem pohodu, ki ne sme miniti brez njihove udeležbe.

Vedrana Bavčar, Šempeter pri Gorici: Sem članica Športnega društva Mark. Organizirane imamo številne pohode – vsak teden, po vsej Sloveniji pa tudi v Italijo. Prvič sem na Levstikovem pohodu od Litije do Čateža, udeležila pa sem se že drugih pohodov: Vorančevega, Kosmačevega, Gregorčičevega, Jurčičevega ... Težko bi se odločila, kateri mi je najbolj pri srcu, saj ima vsak svoje prednosti. Na pohod od Litije do Čateža sem si želela zato, ker je iz literature vzklikala želja, da tudi sama prehodim to pot iz Levstikovega Popotovanja od Litije do Čateža. Zadnje čase sicer malo manj obiskujem množične pohode, a se jih še vedno rada udeležujem zaradi zdravja, kondicije pa tudi spoznavanja Slovenije, novih krajev in novih ljudi, s katerimi lahko navežem stike.

Silvo Užmah, Šentjur: Množičnih pohodov se največkrat udeležujem zaradi sebe, za svojo dušo, za druženje z ljudmi ... Včasih na kakšnem pohodu srečaš nekoga, ki ga že dolgo nisi videl, ali pa naletiš na koga, za katerega si najmanj misliš in je lahko celo tvoj sosed. Najpogosteje hodim na Levstikov pohod, letos sem že trinajstič. Na pohodu po domači krajevni skupnosti, ki ga organizira naše društvo, PD Slivnica pri Celju, sem bil vsakokrat, torej že petnajstkrat, Jurčičevega pohoda sem se udeležil štirikrat, pohoda po poteh XIV. divizije v Dramljah pa mislim, da osemkrat. Najljubšega težko določim, ker ima vsak svojo težo, svojo zanimivost in vsi so mi enako ljubi. Ker so v različnih časovnih obdobjih, ima vsak svoj čar.

Tine Suhadolnik, Vrhnika: Na cilju svoje 25. Levstikove poti se počutim dobro, prav tako kot prvič, ko nas je bilo precej manj kot danes, kakšno je bilo vreme, se pa res ne spomnim, najbrž oblačno, tako kot danes. Vsa leta prej sem pot od Litije do Čateža prehodil po severni trasi, letos pa sem se že petič podal po južni trasi, ki mi je ljubša. Všeč mi je, da je na tem pohodu vsako leto več pohodnikov, rad pa se udeležujem tudi drugih množičnih pohodov po Sloveniji. Z Vrhniške peš na Triglav sem bil že štiriinštiridesetkrat, tudi iz Vrat in s Pokljuke kakšnih petdesetkrat. Prej, še v socializmu, sem obiskoval pohode na Stol, Porezen, Snežnik, sedaj pa so vse ukinili, kar je res žalostno. Čar množičnih pohodov so zame spomini in družabnost.

Tone Rozina, Litija: Poleg pohoda od Litije do Čateža, ki sem se ga udeležil vsako leto do sedaj, obiskujem tudi druge množične pohode, predvsem na Tisje. Ko je bila žena še zdrava, sva veliko hodila, predvsem na visoke cilje, na primer na Blegoš, danes pa se še rad udeležujem pohoda na Tisje. Na množičnih pohodih se srečamo s prijatelji, s katerimi se že dolgo nismo videli, kar me najbolj veseli. Od vseh množičnih pohodov, ki jih obiskujem, je ravno Levstikova pot moja najljubša – zaradi prijaznih ljudi, če je še v redu vreme, je pa sploh prijetno.

Fatima Asija Mušič, Kresnice, PD Litija

Ste na cilju svoje 25. Levstikove poti. Čestitam! Od kod izvira vaša zvestoba popotovanju od Litije do Čateža?

Kaj pa vem ... Iz Bosne sem se preselila v Slovenijo leta 1959 in se začela ukvarjati s planinstvom. Devetkrat sem bila na Triglavu, narejeni imam dve slovenski transverzali, 62 Badjurovih poti (Badjurova krožna pot, op. p.), 15 zasavskih planinskih poti pa še druge.

Katero traso Levstikove poti ste izbrali letos in koliko časa ste potrebovali, da ste jo prehodili?

Iz Litije na Libergo, v Moravče in na cilj v Čatežu, za kar sem danes potrebovala pet ur. To je severna trasa, samo enkrat sem šla po južni trasi čez Primskovo, ker je asfalt in so me bolele noge, ampak sem želela iti

enkrat pogledat, kje živi prijatelj Rudi Bregar (avtor in lastnik Levstikove poti, op. p.).

Kako se spominjate svojega prvega popotovanja od Litije do Čateža leta 1987?

Spominjam se, da smo se izgubili in nas je stari *fičo* z velikim zvočnikom usmerjal, da moramo skozi neki gozd. To je bilo najbolj zanimivo in seveda smo prišli do cilja. Pri hišah na Čatežu je bilo urejeno, da smo se lahko preoblekli. Šli smo v neko klet. Prav prijetno je bilo.

Kako ocenjujete razraščanje pohoda v teh 25 letih?

Tako uživam v množici! Kljub starosti se še vedno počutim

Fatima Asija Mušič Foto: Manca Čujež

mladostno – 25. pohod in stara sem 75 let.

Katero druge množične pohode še radi obiskujete?

Vse po vrsti, vse, kar je planinskega. V Zasavju imamo Badjurove pohode, pot kurirjev in vezistov ... vseh, ki sem jih obiskala, se niti ne spomnim.

Imate svoj najljubši množični pohod?

Levstikovo popotovanje od Litije do Čateža, seveda! Sploh ne znam razložiti, zakaj, a nekaj me veže na ta pohod.

Kaj je draž množičnih pohodov, da vas redno privabljajo?

Ker imam veliko kolegic in prijateljev, se radi skupaj odpravimo na kakšen pohod.

Imate v spominu še kakšno zanimivo prigodo z množičnih pohodov?

Spomnim se Milana Kučana, da smo se ves čas srečevali tu in bili štirinajstkrat skupaj na Levstikovem pohodu. Z njim in gospo Štefko sem se celo skupaj fotografirala. Poln album imam fotografij s pohodov.

Kakor ste že omenili, pa radi obiskujete tudi visokogorje in se podajate v gore tudi manj množično, kajne?

O, ja, vse od Triglava in Storžiča do Jalovca in Stola, planinarila sem tudi v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in v Tatrah na Poljskem. Včasih se v hribe odpravim sama, večinoma pa s Planinskim društvom Litija, kjer imam res *fajn* vodnike. Dvakrat sem napolnila dnevnik Slovenske planinske poti in dobila vse zlate značke in plakete. Celo gospod Janez Drnovšek me je obiskal in mi čestital.

Pogovarjala se je Manca Čujež.

Popotovanje od Litije do Čateža lahko preberete kar ob poti, ki jo je prehodil tudi Fran Levstik. Foto: Manca Čujež

Foto: Klemen Volontar

Plusi in minusi procesij

Izkušnje reševalca in planinskega vodnika

Besedilo: Klemen Volontar

Množični pohod, množično zborovanje, miting, nabito polna tribuna ... Prvih nekaj stavkov mi nekako ni šlo v uho, ko me je Manca poklicala in povprašala, če bi napisal nekaj o množičnih pohodih. Pa ravno jaz, ki sem tihi nasprotnik velikih skupin, množic, ki se obnašajo po črednem nagonu in kjer redko kateri posameznik misli s svojo glavo. Fino je iti na žur, na prireditev, kjer je veliko ljudi, a le, če vem, da lahko pridem kadarkoli in odidem kadarkoli. O čem naj torej pišem?

Tako je bilo ...

Pohod na Stol, na Porezen, pa na Snežnik, Od Litije do Čateža, Dražgoše in drugi skupinski izleti. "Če ni poln avtobus, pa ne gremo." Večina vas je verjetno takoj pomislila: "A na pohodu 100 žensk na Triglav je pa lahko zraven!?" Tisti, ki me poznajo od malih nog, vedo, da sem bil skoraj na vseh pohodih na Stol. Najprej kot udeleženec, mlad, smrkav pobič, pozneje v drugačnih funkcijah. Tudi na Snežnik in na Porezen so nas vlekli. Spomnim se, kako smo zjutraj zmrzovali, ko smo čakali zaspance, kako težko je bilo

zdržati na avtobusu, eni so že zarana vlekli na plano malico in sokove, hrupno je bilo, potem spet čakanje, da smo skupaj krenili na pot. Kolona se je trgala, nekaj časa smo tekli, pa spet stali, pa tekli ... Na cilju je bila strahotna gneča komolcev, šank si videl le od daleč, vroč čaj se je shladil, še preden je priromal v premrle roke.

Podobna zgodba je sledila ob vrnitvi. Čakanje, tu in tam kak pogrešan v množici, nemogoča kontrola, da o zagotavljanju varnosti ne govorimo. Če je bil tak enkrat obisk dober za postojanko, ne bom sodil.

Za udeležence pohoda zagotovo ni bil, čeprav so nas na vsak način želeli prepričati o nasprotnem.

Na prvaka Karavank

Spomnim se pohoda na Stol. Takrat je bil to še zimski pohod. Sredi januarja so organizatorji želeli spraviti na vrh čim večjo množico ljudi. Zime so bile nekoliko drugačne kakor dandanes. Začelo se je že v četrtek z *nadelavo* in pregledom poti, nameščanjem varoval, označevanjem poti z zastavicami, ki so jih, v komercialne namene seveda, "darovala" velika slovenska

podjetja. V spodnji postojanki je bila pisarna, kjer si dobil knjižico in listek za čaj, v zgornji postojanki, desetkrat manjši od spodnje, a mnogo bolj pomembni za udeležence zaradi počitka in malice, je bila spet pisarna, kjer si knjižico žigosal, da so ti spodaj verjeli, da si bil res na vrhu. Pravzaprav na pohodu. Na vrh je odšlo bore malo ljudi, saj ta ni bil pomemben. Tam ni bilo pisarne.

V petek je prihrumela nepregledna množica šolske mladine. Dosežke NOB in spomin na pogumne je bilo treba negovati in ohranjati. Seveda se s tem strinjam, samo način ... Redko kateri šolar je vedel, zakaj je tam. Pouk je odpadel, to je bilo najpomembneje. Organizator je dodal nekaj sto, celo tisoč imen na seznam. V soboto je šlo bolj zares. Nekateri udeleženci so prišli že prejšnji večer. Pobrateni planinci iz bivših republik so s seboj privlekli odojka, *janca*, čebulo ... Nekateri zagnani so prihajali kar sredi noči. Dom je pokal po šivih. Tla so se lepila od politega čaja in še česa. Spali, ležali, sedeli, dremali, nekateri tudi zaradi "premočne" večerje, so kar počez, na stolih, mizah, tleh, stopnišču ...

Ob štirih je odšla na pot predhodnica, prostovoljci seveda, ki so pregledali pot, na novo *zgazili* sneg, če je bilo potrebno, in nevede s svojim "Ja, dobro je," odgovarjali za varnost tisočere množice. Ob petih zjutraj so se najbolj zagnani in z dobrimi komolci pririnjili na startno črto ter se zagnali v klanec. Pravzaprav je bil za njihov pohod še najbližje planinski turi. Dobro uhojena pot, nič gneče, zgodaj na cilj, v koči na vrhu prijazni in ustrežljivi ... S sestopom je bilo že nekoliko več težav, saj je bilo srečevanje s tistimi, ki so rinili navzgor, z nepregledno kolono ljudi, precej manj zabavno. A je še nekako šlo, saj so sestopajoči vedeli, da ko pridejo do spodnje kočice, so rešeni.

Pozneje, sredi dopoldneva, ko je pohod dosegel vrhunec, je kolona tekla v obe smeri nepretrgano. O nadelani poti ni bilo ne duha ne sluha, ubijalska drsalnica, v spodnjem delu blatna kakor bojišče na fronti, je delala preglavice tistim, ki so rinili navzgor, in tistim, ki so sestopali, bolje padali, se dričali in še kaj, navzdol. Otrpli prsti, potolčena kolena, modrice na zadnjici. Ni bilo pomembno. Žig je bil priča, da si bil na pohodu. Še drugo leto preživiš in dobiš plaketo za 5., 10., 30. pohod.

Marsikdaj ni ostalo le pri modricah. Množica, o tem je napisano in znano

vse, pač ne spoštuje pravil, ker se vedno najde kdo, ki je bolj *brihten* od organizatorja in hkrati rojen voditelj in mu čreda sledi, četudi zine še tako neumno in nerazumno idejo. Predvsem sestop se je vedno *sfižil*. Manjše in večje skupine niso upoštevale navodil. Trakovi, celo plezalne vrvi, so bili napeti tam, kjer naj ne bi nadaljevali sestopa. A skupine so drle navzdol in ... padale. Zaključki posameznih padcev so bili tudi tragični. Odstotek nesreč in poškodb je bil sicer majhen v primerjavi s številom udeležencev, a o tem se je pisalo malo ali nič. Psi so tulili, karavana pa je šla dalje.

In še vedno gre. Novinarji so se oglašali neposredno v eter, časopisi so množično poročali o še enem uspelem pohodu, gostilničarji so si meli roke, organizator je izpeljal, kar so od njega zahtevali politiki, reševalci so bili zadovoljni, da ni bilo še več poškodb in da je delo za njimi, politika je ploskala, kako smo zagnani in še vedno v duhu revolucije.

Dileme

Da nismo na kaj pozabili? Morda na naravo, na preobremenjenost okolja, na posameznika, na povsod napisana opozorila o varnejšem gibanju v gorah, na odgovornost tistih, ki s takimi prireditvami manipulirajo z množico. Ne bi rad bil preoster. Tradicijo moramo seveda ohranjati in ne pozabiti dejanj, ki so gradila domovino, prav je, da se spomnimo posameznikov, ki so kulturno ali drugače zaznamovali čas in prostor. Vendar, za božjo voljo, držimo se nekkih okvirov in pravil, ki smo jih sami sprejeli. Pa naj gre za varstvo narave ali varstvo človeka. Ne dolgo tega je predsednik PZS povedal misel, da smo dovolj dolgo gradili na kvantiteti in da je čas, da se lotimo kvalitete. Sicer je bilo mišljeno v zvezi z usposabljanjem planinskih vzgojnih kadrov, pa vendar bi lahko isto misel projicirali tudi na obisk gora in na splošno do narave.

Kakor sem zapisal v uvodu: "Če ne bo poln avtobus, se nam pa ne splača, je predrago." To je le eden od vzrokov za željo po veliki skupini. Predvsem organizacije, ki skrbijo za kulturo gibanja, predvsem za planinsko udejstvovanje ljudi, ki spodbujajo, utemeljujejo in izvajajo takšno dejavnost, predvsem te organizacije bi lahko in morajo storiti vse, da ohranimo zdrav odnos do gibanja v gorah. Vodnik je v tem primeru malo ali nič kriv. Po eni strani je obljubil, da bo izpeljal izlet, po drugi strani je odgovoren

Foto: Oton Naglost

za pravilno in varno izvedbo, kar pomeni, da lahko pelje na turo omejeno število ljudi. Lahko bi se uprl in zavrnil ves avtobus nič krivih ljudi, a se noče zameriti in požre pravila, da bo v hiši mir in se bo naslednjič spet lahko udeležil izpopolnjevanja za vodnike, ki ga seveda plača matično planinsko društvo, sicer bo ostal brez potrdila, da sme voditi.

Ravno na izpopolnjevanjih se nemalokrat pogovarjamo o pravilih varnega gibanja v gorah. Vsekakor cena marsikomu pogojuje ukvarjanje z neko dejavnostjo. Solni in malha, kos klobase in čutara proje za v hribe si dober, so rekli včasih. Vendar so ti časi že davno minili. Vsaka aktivnost zahteva opremo, znanje, ne nazadnje tudi zavarovalnice povedo svoje. Ne bom delal primerjav, koliko potrošimo za smučanje, koliko za tenis ali golf. Samo za članstvo v kakem društvu. Vse stane. Narava pa je zastoj. Ali res? Sprašujem se, kako to, da na teniškem igrišču hkrati igrata samo dva in se nikomur ne zdi čudno. Nihče kar ne pride in meni nič, tebi nič na istem igrišču začne igrati svojo igro.

Posledice množičnih pohodov

Koče v gorah so zrasle same od sebe in so namenjene izključno planincu, da je pod streho, da ima mizo, na katero nadrobi svoje drobtine, in da ima obvezno koš, kamor odloži prineseno pločevinko. Hm, tudi brez koša se odlaga! No, ni čisto tako, že dolgo ne. Izgradnja in vzdrževanje gorskih postojank, ne nazadnje oskrba in delo v takšnih postojankah je naporno in spoštovanja vredno opravilo. Tudi drago. Težko si predstavljam, da s seboj na treking v daljne

kraje vzamemo domačo hrano za mesec dni, ker nam tamkajšnja pač ne odgovarja. Tudi v planinski koči bomo z lahkoto preživeli dan ali dva ob lokalni, planinski hrani. Dvomim, da bi v picerijo prinesli svojo malico in pivo, ker tam takšnega, kakršnega mi želimo, žal nimajo. Ne rečem, da so postojanke, ki so oblegane čez vsa mero, nekako monopolne in ne najprijaznejše do obiskovalca, saj povpraševanje kroji ponudbo in cene. Obrnimo to sebi v prid. Posamezniki in manjše skupine, ki bodo postajale zahtevnejše, bolj kritične do ponudbe, bodo krojile spremembe.

Manjša skupina se lažje dogovori o izbiri poti. Odgovorni z lahkoto zagotavlja za vse v skupini enake pogoje in se jim enako posveča. Ob neljubih dogodkih, nesrečah, ob nujni hitri spremembi načrta, ko je hitrost pomembna, ko ... Za manjšo skupino je vse to lažje zagotoviti. V majhni skupini se vsi poznajo. Tudi če je vodena, vodnik kmalu pozna vsakogar in turo lažje prilagaja vsem in vsakomur. Ne nazadnje je lažje zagotoviti prevoz in mesto v postojanki.

Bivaki, ki jih v slovenskih gorah premoremo lepo število, so namenjeni posameznikom in manjšim skupinam. Njihov glavni namen je nuditi zavetje ob nenačrtovanih težavah. Zelo neprijetno je spoznanje, ko kasno zvečer pridemo do bivaka, ki je nabito poln, okoli njega pa postavljena še kopica šotorov, ki ne po zakonu ne po zdravi pameti ne spadajo tja. Zelo neprijetno je vstopiti v jedilnico postojanke, kjer celoten prostor obvladuje velika skupina glasnih ljudi, ki si nimalokrat privoščijo skoraj vse. Poleg lastne pojedine tudi lastni pevski zbor s svojim ansambлом. Nahrbtniki, oprema ter pohodne palice ležijo vse povprek in

zasedajo prostor na klopeh in stoli. Par ali majhna skupina se tam počuti odveč, skoraj so neopaženi, težko se prebijejo do naročila, stisnjeni v kotu na hitro pojedjo in ... izginejo. Verjetno se ne bodo nikoli več vrnili. V hribe že, ampak za en dan in čim prej proč od bučne množice. Ena slaba izkušnja vrže senco tudi na vse ostale, ki ne spadajo v manjšino. In krog je sklenjen.

Takšnih, ki bi spreminjali, dvigali standard, ni, ponudba in odnos do množičnosti ostaja. Zelo neprijetno, kdaj tudi nevarno je srečati ali dohiteti dolgo kolono ljudi. Zahtevno izogibanje na izpostavljenih mestih, čakanje, saj ima močnejši prednost, vzame čas in živce. Zagotavljanje varnosti v veliki skupini, zlasti na zahtevnejših poteh, je skoraj nemogoče. V veliki skupini se vedno najde kdo, ki je ekstremno počasen, in kdo, ki je pravi atlet in še nepotrpežljiv povrh. Skupina se razdeli, vodstvo nima moči, mnenja se krešejo, stihija prevlada. Morda so ravno na razpotju zahtevnejše in lažje poti do istega cilja. Ni hudič, da bodo atleti zavili po zahtevnejši, ostali pa prepuščeni sami sebi odtavali po bojda lažji varianti.

Na cilju, ko se vozniku avtobusa že mudi, ali pa v koči, ko je treba udeležence namestiti za čez noč, z grozo ugotavljajo, da ta in ta manjka, potem pa le nekdo izdavi, da je ta in ta zaostal, ker se je po pomoti in zaradi besed samozvanega vdaje odločil za prezahtevno pot, spet drugi pa je menda že med potjo omenjal, da gre po svoji poti domov ... Tudi v majhni skupini niso zastopani enaki profili ljudi, a se redko dogodijo nesoglasja, ki bi bistveno vplivala na varnost.

Množični pohod na očaka

Naj se vrnem k pohodu 100 žensk na Triglav. Ja, sodeloval sem in morda še bom. Vsi ste verjetno že zasledili zapis v časopisu, predvsem na spletu: "Tega in tega dne bo v tem in tem plezališču zaradi plezalne šole, te in te prireditve, otežena ali celo onemogočena uporaba plezališča vsem ostalim. Prosimo za razumevanje." In resnično, večina jih razume. Hočem povedati, da je podobno takrat, ko stotinja mater, žena in deklet stopa proti očaku. Tudi to je množični pohod, seveda je, s priokusom tradicije in nekaj malega komercialne, vendar zelo dobro organiziran, poskrbljeno je tudi za medicinsko pomoč in ostalo logistiko. Vsaka udeleženka ima svojo posteljo, prehrana je urejena,

saj je tisti dan v tisti koči samo ta skupina. O pohodu mediji poizkusijo obvestiti čim več ljudi, da ne pride do neprijetnih presenečenj. Predvsem so urejene manjše, samostojne skupine, ki so mnogo lažje vodljive, hitreje in zaradi svoje majhnosti varnejše.

Izbira udeleženk je sistematična. Kar nekaj pogojev morajo izpolnjevati, da se lahko udeležijo pohoda. Nekatere sanjajo o vzponu celo življenje, nekatere so že poizkušale, pa jim je iz tega ali onega razloga spodletelo. Med njimi so takšne, ki so jih drugi prijavili, saj so same omahovale. So tudi takšne, ki so jih v drugih skupinah zavrnilo iz različnih razlogov, in so tudi takšne, ki si preprosto želijo družbe. Osebo sem vsaj za večino od njih prepričan, da so se imele dobro, da niso občutile slabih plati množičnosti. Iskrice v očeh pa tu in tam kaka solza so govori- le o sreči in zadovoljstvu.

Verjetno vas je nemalo ob zgornjem zapisu pomislilo na tujino, na Grossglockner, Mont Blanc, Matterhorn ... Tam so tudi cele procesije, tudi tam se nimalokrat težko dobi posteljo, tudi tam se srečuje in prehiteva na zahtevnih poteh. Imate prav in temu se ne bomo izognili. Nikoli! Se pa tam vse skupaj lažje izpelje. Vsi, ki sodelujejo v dogajanju, so bolj zadovoljni. Oskrbniki z rezervacijami nekoliko umirijo naval, ob zapletu se vodniki med seboj hitro dogovorijo, kako bodo ukrepali, spremenili načrt. Manjše vodene skupine so nekoliko prioritetno obravnavane, zato so udeleženci precej bolj zadovoljni, saj so postreženi, kakor pričakujejo. Spijo v svoji postelji in ne nazadnje, lažje in varneje se gibljejo po svojem koščku zemlje in nesreč je manj.

Za konec

Kako naj pomirim tiste, ki ste ob branju prispevka skočili do stropa? Kako spodbuditi somišljenike, naj ohranijo svoje prepričanje? Nekoliko več strpnosti in odgovornosti bo vsem skupaj prav prišlo. Na račun polnih avtobusov in dolgih, počasnih kolon zagotavljati udeležbo in izzivati nesrečo ter prelagati breme odgovornosti na posameznika naj postane preteklost. Poslušaj želje in namige manjših, vodenih skupin naj v planinske postojanke prinese pozitivne spremembe.

Kakorkoli, ko se srečamo nekje tam zgoraj, me ne preveč postrani gledati. Kakor vsi zanesenjaki si želim le, da vsak svobodno in varno najde svoj košček sonca v ohranjeni naravi. Srečno! 🍷

Odvetnik gorske narave

Pogovor s *Stevom Housom*

Besedilo: *Marta Krejan*

Nekaj let nazaj smo v Planinskem vestniku gostili ameriškega alpinista svetovnega kova, ki pa ga nekako imamo kar za svojega, saj je leto dni živel v Sloveniji in tukaj se je prvič preizkusil v alpinizmu. Slovenske gore so v njem očitno pustile velik vtis, saj se Steve House, Štef, po naše, vedno znova vrača v naše Alpe, med naše alpiniste in alpinistke, konec lanskega leta pa nam je s predavanji ob multimedijski prezentaciji predstavil svojo prvo knjigo *Onkraj gore*, in sicer v slovenščini. Tako srčnih, preprostih in iskrenih ljudi ni veliko, tako da niso zgolj dosežki tisto, zaradi česar si Steve nedvomno ponovno zasluži nekaj vrstic v naši reviji. "Go simply, climb well!" imam zapisano na prvi strani svojega izvoda *Onkraj gore* ...

V življenju navadno pridejo trenutki, ko začutiš, da si našel tisto, kar si iskal. Pri tebi je to plezanje. Kdaj si spoznal, da "moraš" plezati?

Kot otrok sem počel vse mogoče, z vsemi možnimi športi sem se ukvarjal – s tekom, smučanjem, igral sem bejzbol, plezal sem ... Vse, kar sem počel, je bilo enako pomembno zame. Tisto leto, ki sem ga preživel tukaj, v Sloveniji, kjer sem okusil hribe, sem pa spoznal, da je plezanje oz. alpinizem tisto, kar želim in hočem početi. V Ameriki, kjer sem živel kot otrok, so hribi drugačni, tam ne moreš plezati, je pa razvito pohodništvo. Ko sem bil mlajši, smo sicer plezali po manjših skalah, vendar športno plezanje takrat še ni bilo razvito in smeri, opremljenih s svedrovci, seveda tudi ni bilo. Težko je bilo priti do primerne opreme, do zatičev, metuljev ... in zelo draga je bila. Tukaj pa sem lahko plezal v gorah, se zbujal v gorah, kuhal v gorah ... Od takrat dalje to obožujem.

Dokaj pogosto se vračaš v Slovenijo in jo precej dobro poznaš. Veliko dobrih alpinistov in alpinistk imamo, sam si z alpinizmom začel tukaj ... V čem vidiš prednost naše dežele, kar se tiče alpinizma?

Menim, da je moč slovenskega alpinizma v tem, da je zakoreninjen

v to aktivno in relativno majhno skupnost. Klub,¹ v katerega sem se včlanil, ko sem živel tukaj, me je spodbujal in mi nudil možnost plezati vsak teden. Bil sem avtomatično vključen v skupino ljudi, ki so čutili strast do plezanja in ki so se tedensko srečevali, da so razpravljali o plezanju in načrtovali nove vzpone, velike in manjše. Prednost je, ker imate v Sloveniji toliko dobrih gora v tako majhnem prostoru. Še posebej zdaj, ko so dobre cestne povezave, je možno hitro in enostavno priti do različnih sten in zelo hitro pridobiti veliko dragocenih izkušenj. V nekaterih državah so gorska območja zelo daleč narazen, v Ameriki je že tako. In gore so daleč od naselbin. Na primer, od mojega zdajšnjega doma, ki je pravzaprav blizu hribom, je šest ur vožnje do prvih primernih gora v Denverju na vzhodu ali sedem ur do Salt Lake Cityja na zahodu, če greš proti jugu do Phoenixa, potrebuješ dvanajst ur.

Tukaj si živel eno leto in več kot polovico leta si preživel v hribih. Kako je mogoče plezati 180 dni na leto, trenirati vsak teden ter obenem še študirati, in to v tuji deželi?

V šolo sem hodil le nekaj prvih tednov bivanja v Sloveniji. Ni se

mi zdelo smiselno, da posedam v razredu, kjer poučujejo v jeziku, ki ga ne razumem, zato sem šel plezat, obenem pa sem se naučil še slovensko.

V kanadskih gorah si imel dve leti nazaj hudo nesrečo, ki te je skoraj stala življenja. Kako si se soočal s psihičnimi težavami, ko si spet začel plezati? Te je bilo zelo strah ponovno prijeti za skalo?

Ja ... Vedno ko se kaj zgodi, razmišljaš o tem, kaj je bilo, kaj bi lahko bilo, kako se je zgodilo, kako bi lahko preprečil ... Veliko sem razmišljal o tem, medtem ko sem čakal na helikopter. Seveda me je bilo strah, ampak plezanje nikoli ni bilo vprašanje; sem plezalec in moram plezati, to moram početi. Če bom moral plezati samo z eno nogo, bom plezal z eno nogo, ker to pač sem. Ponovni začetek po nesreči je bil precej težak, ker nisem imel več pravega občutka za skalo ... Celotno zgodbo o tem padcu in okrevanju lahko preberete na moji spletni strani.

¹ AO APD Kozjak.

V gorah plezamo, se vzpenjamo nanje, mnogi pa radi rečejo, da goro osvajajo ali ko je že "osvojena", da je "padla". Kakšen je tvoj odnos do tovrstnega izražanja?

O tem nikoli ne govorim tako ...

Za primer lahko omenim svojo najljubšo sliko, na kateri je prijatelj Vince na vrhu Nanga Parbata. Kleči na kolenih in izčrpan drži glavo nazaj, kot bi zrl v nebo. Kot da je v peklu ... Če je bil kdo osvojen ali premagan, je bil v tem primeru to on. Ne, nimam takega pristopa do gora. Je pa v nekaterih kulturah tako izražanje normalno, Korejci, na primer, pravijo, da bodo napadli goro. Tako pač to doživljajo, jaz samo plezam. Tam sem, da plezam. Dokler nihče ne vpliva name, na moje sposobnosti in doživljanje, mi je vseeno, kako se izraža.

Zate je pomembno t. i. čisto plezanje ...

Vseeno mi je, kako plezajo drugi, je pa pomembno, da smo pošteni do tega, kar delamo in da pospravimo za sabo. Gore so od vseh nas. V Sloveniji, na primer, so gore čiste, drugače je v Himalaji, tam je polno smeti. Ni pošteno, če ne počistimo za sabo, tako za plezalce danes kot za naše naslednike.

Praviš, da si zagovornik oz. odvetnik gorske narave. Kaj to pomeni?

Sem okoljevarstvenik in "konservator". Delam s skupinami, ki poskušajo ohraniti naše divje gorske kraje, in s tistimi, ki delujejo v smeri reševanja okoljske krize, pri čemer prispevam svoj delež. Osebnostno poskušam porabiti čim manj (kakršnih koli) dobrin in zame je pomembno, da ne prispevam k uničevanju okolja, ki nam daje hrano in kisik. Vem, da je to nekoliko hinvsko, ker kar veliko letim, ampak po drugi strani sem sam zasadili približno 18.500 dreves. Takšna dejanja lahko marsikaj spremenijo. Kot vemo, je ignoriranje problema najboljši način za zagotovitev, da ta raste.

Pred leti si rekel, da je gorsko vodništvo služenje denarja.

Zdaj drugače gledaš na to?

Gorsko vodenje je delo in delo pomeni služenje denarja, vendar ni smisel dela ravno v tem. Spoznal sem, da vodenje pomeni tako način služenja denarja kot tudi način predajanja pomembnih in dragocenih izkušenj, informacij in znanja drugim.

Nedolgo nazaj smo dobili slovenski prevod tvoje knjige Onkraj gore. Kaj te je motiviralo, da si se lotil pisanja knjige?

Zdelo se mi je, da je pravi čas, da povem zgodbo o Nanga Parbatu.

Hotel sem jo zapisati, medtem ko je še vedno aktualna; saj za to, da bi povedal zgodbo, ni treba čakati do konca življenja, ko se je nihče več ne spomni ali pa nikomur ni več mar za to. Prav tako je to sovpadalo s tem, da sem bil tam leta 1990 kot del slovenske odprave, ki jo je vodil Tone Golnar, in z zelo pomembnim vzponom z Vincem Andersonom, ki je nekakšen zaključek dela mojega življenja.

Kako si zapomniš vse detajle, ki jih opisuješ v knjigi?

Ko sem bil v Sloveniji, sem pisal dnevnik, ker se nisem imel s kom se pogovarjati. Pisal pa sem tudi pisma družini in prijateljem, in sicer kar eno ali dve pismi dnevno. Glede na to, koliko sem jih poslal, sem jih dnevno tudi dobival. Ja, vedno sem si vse zapisoval, s prve odprave na Nanga Parbat imam zapiske za skoraj vsak dan. Še danes jih pišem. Le tako se lahko ohrani spomin na detajle. Če sem kaj pozabil ali nimam zabeleženo, sem vprašal prijatelje, ki sem jim poslal pismo ali pa so bili zraven, in oni so povedali, kako se dogodka spomnijo. Zanimivo je, kako se iste stvari vsak spomni nekoliko drugače.

Napisal si, da si bil panker z derezami. To me spomni na Marka Twigta; si tudi ti bil jezen kot on?

(*smeh*) Pank v Ameriki je bil neke vrste upor. Moje orodje za upor pa ni bila glasba, ampak plezanje. Pričakovalo se je, da greš na univerzo, najdeš službo, si ustvariš družino ... To sem mislil s tem. Knjiga pokriva 20 mojih let. V njej sem hotel pokazati tudi to, kako sem se spreminjal. Prav zanimivo je bilo odkrivati samega sebe, saj sem pozabil, kak sem bil nekoč, in ko pogledam v zapiske, samega sebe včasih kar presenetim.

Mi zaupaš svoje cilje oz. načrte, tako v življenju nasploh kot v gorah?

Imam več ciljev. Seveda bom še naprej plezal, spoznal pa sem, da sem lahko dober plezalec oz. opravljam dobre vzpone, hkrati pa ohranjam zdrav odnos s svojo družino in se ukvarjam še z drugimi stvarmi. Trenutno sem sredi treh različnih projektov, zasnovanih tako, da skupnosti, ki mi omogoča plezanje, nekaj vrnem. Prvi je ustanovitev Baltistan Education Foundation, fundacije za izobraževanje, ki smo jo

ustanovili z nekaj prijatelji. Fundacija zagotavlja finančno podporo ambicioznim in nadarjenim študentom iz Baltistana na območju Pakistana oz. Karakorumu. Trenutno si prizadevamo pomagati kar precejšnjemu številu študentov.

Izvaža se že projekt Alpine Mentors, ki temelji na podobnem načinu izobraževanja mladih alpinistov, kakršnega imajo v Nemčiji, Franciji, Španiji in do neke mere tudi v Sloveniji. Ta program je neodvisen, odprt za vse narodnosti in se osredotoča na razvoj mladih močnih plezalcev, da bodo postali najboljši alpinisti, kakršni sploh lahko postanejo. Sem tudi soavtor knjige Training for Alpine Climbing, ki bo predvidoma izšla v ZDA spomladi 2013. Upam, da bo postala dober vir znanja za plezalce v prihodnosti.

Začela sva s Slovenijo, dajva tako tudi zaključiti. Iz tvoje pripovedovanja in branja knjige je razbrati, da ti slovenski hribi in alpinisti resnično veliko pomenijo.

Moji ideali alpinizma izhajajo neposredno iz slovenskega alpinizma, ki je zbir osupljivega seznama dosežkov, zlasti na področju čistega alpskega sloga. Če pomislimo samo na manj znan vzpon Staneta Belaka - Šraufa in ekipe po južni steni Dhaulagirija leta 1981: preplezali so južno steno, štirikrat bivakirali in po drugi strani sestopili. To je bilo komaj tri leta po tem, ko sta Messner in Habler prvič preplezala nižji osemtisočak v alpskem slogu po relativno enostavni smeri. Moramo se zavedati, da njihov poskus ali vzpon, odvisno od tega, kako gledate na to, predstavlja eno najbolj vizionarskih zgodb v alpinizmu. To so bile zgodbe, ki sem jih slišal ob "tabornem ognju", ko sem živel v Sloveniji. Junaki teh zgodb so bili tako nezemeljski, nadčloveški in v primerih, kakršen je Dhaulagiri, resnično vizionarki, da so se te zgodbe ujele v mojo domišljijo bolj kot katere koli druge. Slovenski alpinizem je zame bil vedno neko merilo, pomemben referenčni okvir. V obdobju 1988-89, ko sem živel v Sloveniji, sem budno spremljal, kaj počnejo slovenski plezalci. S tem sem naučil tudi zgodovine in na ta način sem dobil veliko vzornikov in junakov zunaj Amerike, ki je močno razdeljena med plezalci in zbiralci osemtisočakov z zelo malo poudarka na klasičnem alpinizmu. ●

Montaž, Montaž ...

Kugyjeva smer na Kugyjevo goro

Besedilo: Marjeta Štrukelj

Je še kaj, kar ni bilo povedanega o Montažu in Kugyjevi poti? Še kdo ne pozna njegove veličastne zgodbe? Čemu mora tisti knedl¹ na papir? In končno, kakšnemu namenu naj služi razkrivanje osebnih mankov, ko je vendarle "normalno", da želimo vsečno unovčiti svojo (samo)podobo?

Zaspani spomin na starčka v Zajzeri se mi je po poldrugem desetletju spet prikradel v misli. Pomagali so mu izstopiti iz vozila in mu v roke potisnili bergele. Počasi je oddrsal nekaj korakov, se zazrl v mogočno severno ostenje Poliškega Špika ..., z rahlim *okretom* glave premeril širino in kmalu visoko dvignil desno berglo, s katero je pokazal nekam proti osrednjemu grebenu. Nekoliko starikav glas je živahno tolmačil spremljevalcem, eden od njih je izvlekel

dalnogled. Ponovno je z berglo poševno zarezal v zrak. Sedaj se je obrnil in v nemškem jeziku povedano ponovil dami, ki je doslej bolj kakor besedam sledila postavi na berglah in z nežno skrbjo pazila na preživahnega prijatelja.

Dala sem si drobnih opravkov okrog nahrbtnika in avta, preden sem stopila na pot. Nisem razumela besed, ne v enem, ne v drugem jeziku, a vem, da so opisovale zgodbo, veliko zgodbo. Ko hodimo v gore več let samostojno, so naše želje nekako v sozvočju z našimi fizičnimi zmogljivostmi, tu in tam se sicer spogledujemo s svojimi

mejami, večinoma pa se ture gibljejo pod tem pragom. Toda včasih hrepenenje iztira in sanje brez miru kalijo trezno presojo. Skratka, duša je ptič brez kril in stvarnost, kakor bi ptici prikovali peruti na tla. Ta svoj nemir sem nekako raztrosila tudi na forumu, kjer se srečuje gorniška javnost, ne da bi se zares poznala med seboj.

Že dolgo je, kar se je zalomilo z zdravjem, a postopno nazadovanje

Severna stena Montaža. Kugyjeva smer poteka v osrednjem delu stene, levo nad trikotnim ledenikom. Foto: Franci Horvat

¹ Posebno zagoneten cmok, ki ga ni mogoče enostavno spraviti navzdol.

me je vendarle vsa leta puščalo v neki zamegljeni realnosti, kaj bom še in česa ne bom več zmogla. Sproti sem prilagajala ture in tu in tam, kadar se časovno ali zaradi pretežkega detajla ni izšlo, obrnila. Na seznamu želja se je tako brez poskusa že dve desetletji "valjala" Kugyjeva pot ali Via Diretta Kugy, čeprav mi je bilo vseskozi jasno, da se tisti časi "pred ..." žal ne bodo vrnili in bi jo lahko mirno prečtala.

Nazaj na začetek

"Nisem zlata ribica, eno željo pa ti lahko izpolnim," je pisalo in od presečnečenja me je skoraj pobralo. "Jutri," je bil rezultat razglabljanj, kdaj se ima to zgoditi. "V troje bomo prepočasni," je Stojanovo široko ponudbo v moj prid zavrnil Pavel. Kljub moralnemu mačku nisem oklevala, vedoč, da je to najbrž zadnja priložnost v mojem življenju, čeprav je bila včerajšnja Pihavčeva Šplevta še vsa v nogah in z Vršiča skozi Zadnje okno se je dan prej kar vleklo.

O, kako me je bilo strah! Najprej zato, ker sem morala pošteno v detajle razložiti, kaj mi pravzaprav je. Ponudila sem tudi častni odstop zanj in svojo večno hvaležnost za smelo ponudbo, s katero me je obdaruil. A ostal je mož beseda. Prav nobene sramote ne bi bilo, če bi

sedaj še njega potipal strah. Če ne prej, po petih(!)¹ urah dostopa zagotovo ni bil več prepričan, da me bo spravil čez. To je tudi glavni razlog, zakaj gorskega vodnika ne morem najeti za (pre) velikopotezne želje. Profesionalec bi me po pravici obrnil že pri bivaku Stuparich ali najpozneje na moreni pod Zahodnim Montaževim ledenikom. Posebno še, ko bi videl, da sem res dala vse od sebe in da hitreje ne zmorem.

Megla je v že tako utesnjenem in mračnem okolju poskrbela, da s kamnitimi izstrelki obložen, v ozko pokončno grapo zašiljeni vrh ledenika ni ponujal optimistične odskočne deske na vrh Montaža. Krajno poč je lepo zadelala v grapo padla "krem šnita" (po Stojanu) in je bil prehod s cepinom sorazmerno enostaven. Pravzaprav neverjetno za pozni september – glede na opise več avtorjev – Miheliča, Klinarja, Mašere ... Tako je odpadel star izgovor: "Smer je bila tako težka, da še vstopiti ni bilo mogoče," a je bil zato prvi klin visoko in smer je kar v začetnih metrih pokazala svoje ostre zobe. Varno in trdno privezana sem ob prijemih v počti ugotovila, da moje roke niso čudežno ozdravele in da brez izdatne pomoči od zgoraj tu

čez ne bo šlo. To je seveda opazil tudi Stojan in ni čakal na kakšne panične: "Drži, potegni, pazi," marveč je čvrsto zategnil vrvi, da me je na trenutke kar ovirala, a bog ve, kako bi se izšlo s poskusi zgolj na lastno pest. Bolje tako, kakor da s kakšnim bingljanjem po nepotrebem zapletem dogajanje. S kovaškim mehom v pljučih sem na stojišču ob njem izdabila samo: "Tu pa brez tebe jaz ne bi stala nikoli. A ... ni škoda, da imava meglo?" "Morda pa je bolje, da ne vidiš vsega," je preskočil zahvalo in mi še vedno deloval nekoliko zaskrbljeno. "Ti je žal?" sem spraševala, čeprav odgovora pravzaprav nisem želela slišati. Hitel je navzgor, kakor bi hotel kompenzirati vse moje polžje manire, a na drugem varovališču se je ob mojem prihodu že široko nasmehnil. Najraje bi ga objela. "Še malo, pa bova 's tahud 'ga ven," je *potroštal* skoraj *scagano* Meto.

Vztrajno na poti

Megla je počasi trgala cunje na stenah, vse redkejša je odprla krajno zev in kmalu pokazala nezgrešljivi rdeči bivak na širokem zelenem pomolu, na desni pa je Turn v Policah še vedno

Začetna raztežaja nad ledenikom sta najtežavnejši del smeri. Foto: Stojan Kralj

¹ Uradno največ tri ure in pol.

omejeval pogled na široko razvejano peščeno porečje v Zajzeri. Navzdol pobiti klini in viseča jeklenica. "Kar primi se, vse metode so dovoljene, da le prideš čez ..." Hvaležna sem za nasvet, pa tudi neke vrste odpustek, izgubljanje časa z eleganco bi bilo v mojem položaju že naravnost groteskno. Res sem se trudila, da bi bila čim hitrejša, le ne vem, če je on to zaznal,

šele pred sedmimi urami sva se prvič videla: najhitrejši in najpočasnejša. Pravzaprav ubijalska kombinacija. Najženi klini so postali uporabni, zdelo se mi je že, da bi me lahko odvezal, pa je moj samozadostni preblisk hitro prekinil en konkreten prestop, kjer se ponovno nisem branila čvrste pomoči od zgoraj. Kar nič ne bom opletala z jezikom, si rečem. On pozna smer dlje

in dosti bolje kakor pa mene. Niti za kanec negotovosti ni v njegovih gibih. To me pomirja, da se kljub svoji težki naravi zlahka popolnoma podredim.

Ponekod je bilo železja res v izobilju, drugod se je izkazalo, da mi varovanje še kako prav pride. Stojan je pridno vpenjal v svedrovce in na lažjih odsekih sva hodila istočasno, a bila vedno nekje vmes varno priklenjena.

Znameniti Ojcingerjev prehod je skrajno izpostavljena prečnica, nad katero postane stena manj strma.
Foto: Stojan Kralj

Posvečala sem se lahko zgolj še hitrosti. Dolžina ture jo zahteva sama po sebi, tudi od močnejših. Noč se konec septembra ne obotavlja. Da ne bo nesporazuma o tej hitrosti, on je moral nenehno zavirati in, bil je prijazen, da me ni vlekel, niti komentiral, ko sem zajemala sapo.

Megla je izginila, še preden sva dosegla zračnost Ojcingerjevega prehoda. Mogočen pogled v dolino je dal vedeti, da tale Montaž tudi danes ni od muh, kaj šele v časih prvopristopnikov. "Podoba presunljive moči, ki se dviga nad Zajzero," je Kugy opisal to veličastje, zagotovo po tem, ko je prav s tega mesta zrl v globočino njenega vznožja. Da gora postane želja slehernega bralca, mora pisec med besede položiti svoje srce, ga tako razgaliti, da ranjeno od našaganih grebenov in prebodeno s strmimi stolpi kamnitih ljubimcev zakrvari. Lepota in moč gore izzoveta človeško krhkost, v strahu in pogumu zaupljivo pričaka izpolnitev hrepenenja ali pestuje svoje sanje do konca.

Duša je prepolna in tisti "knedl" se mi je naselil med srce in glavo, da nobena reč več ni delovala, kakor je treba, še sloveča jezičnost me je zapustila. Upam, da ni zaznal, kako mi je pod očali na trenutke moča skalila pogled. A že naslednji trenutek sem ponovno zagnana hote preslišala: "Če bova pozna, prav na vrh ne greva. Saj si bila že večkrat gor. Izstop na pot je levo od njega, deset minut." "Dobro," sem brez navdušenja zamrmrala ... in se še bolj zagnala, da bi dobila tiste pol ure za vrh.

Dosanjati sanje

Veličastne stene in stolpi, ki so dotlej upogibali glavo nazaj, da je bolel vrat, so počasi ostajali pod nama. Pogled je zaplaval čez plečato postavo Montaža, še vedno strmo, vendar manj napeto se je dvigovala smer po najlažjih prehodih. Redke zbledele oznake so terjale vso pazljivost na škodo širokega razgledovanja. V globino so se grezili številni grebeni, skrivnosti mračnih grap so ostajale potlačene v strašljivi samoti. Više ko sva bila, lažje so bile noge, a bolj in bolj je v prsih tiščalo in "knedl" je bil vse večji. Dosegla sva sonce in z njim pot na grebenu. Preden sva se razvezala, sem poskusila z neko besedo, ki je daleč preskromna za trenutek, kakršen se je odigraval v meni, izraziti svojo hvaležnost. Še danes nisem prepričana, ali Stojan ve, kaj mi pomeni njegovo dejanje. Bil je nadvse pogumen, da je tvegala pustolovščino z

INFORMACIJE

Kugyjeva smer/Via Diretta Kugy v severni steni Montaža

Montaž/Poliški špič/Jôf di Montasio, 2753 m, je drugi najvišji vrh Julijskih Alp in najvišji v zahodnem delu pogorja. Izjemno mogočna gora se dviga nad tremi dolinami: Zajzero/Saisera, Dunjo/Dogna in Reklanico/Raccolana. Nanj je speljanih več zelo zahtevnih označenih poti in ferat, poleg tega pa se dobrim gornikom v spremstvu gorskega vodnika ponuja še izredno dolg in zahteven vzpon iz Dunje po zahodni steni ter po Kugyjevi smeri v severni steni. Smer so prvi preplezali 24. avgusta 1902 J. Kugy in G. Bolaffio v spremstvu vodnikov J. Komaca in A. Ojcingerja. Leta 1910 so po smeri nadelali zavarovano plezalno pot, ki so jo zadnjič obnovili leta 1960. V steni je ostalo še razmeroma veliko varoval (klinov), ki pa so posebno v začetnem (najtežjem) delu popolnoma neuporabna. Kugyjeve poti nikakor ne smemo šteti med ferate; gre namreč za plezalno smer s ponekod nameščenimi svodrovci, ki služijo varovanju z vrvjo.

Zahtevnost: Alpinistični vzpon, III+/II, III, 700 m. Zelo zahtevna, dolga in naporna tura, samo za zelo izkušene gornike v spremstvu gorskega vodnika.

Oprema: Osnovna plezalna oprema, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 2753 m

Višina izhodišča: 1004 m

Višinska razlika: 1749 m

Izhodišče: Konec ceste v dolini Zajzeri, do katere se pripeljemo iz Trbiža skozi Ovčjo vas/Valbruna.

Koča in zavetišči: Bivak Carlo in Giani Stuparich, 1578 m; bivak Adriano Suringar, 2430 m.

Časi: Izhodišče–bivak Stuparich 2 uri

Vzpon po Kugyjevi smeri 5–6 ur

Skupaj vzpon 7–8 ur

Sestop na Pecol 2.30 ure, v Zajzero 5 ur

Vse skupaj 9–10 ur, s sestopom v Zajzero 12–13 ur

Sezona: Poletni meseci, vendar ne prepozno, ko zna biti krajna poč pri vstopu preširoka.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009; Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe. Sidarta, 1998.

Zemljevidi: Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000, PZS; Julijske Alpe 1 : 50.000, Sidarta; Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1 : 25.000, Tabbaco 019.

Opis: Od izhodišča se v dveh urah povzpne po strmi poti št. 639 do bivaka Stuparich, 1578 m, ki leži na markantni rami pod severno steno Montaža. Od bivaka navkreber po markirani stezici, ki pelje proti vstopu v ferato Via Amalia. Ko ta zavije odločno desno, nadaljujemo navzgor do vznožja ledenika. Po njem navzgor (cepin, dereze) vse strmeje v ozko, mračno grapo med navpičnimi stenami. Vstop v levo steno čez krajno poč (včasih je preširoka in neprehodna) in takoj nato po navpični poč do dobrega stojišča (III+). Nad počjo sledi težavna prečnica v levo (III+), nad njo pa strma zajeda, kjer si že lahko malo pomagamo s klini. V prijetnem plezanju po malo položnejši in razčlenjeni steni dosežemo greben Cresta di Mezzo. Po njem lažje do mesta, kjer se greben zgubi v strmi steni. Čez rahlo previsen petmetrski prag s pomočjo klinov splezamo do začetka vlažnega žleba, kjer pogosto curlja voda. Sledi najatraktivnejše mesto smeri, sloviti "Passo Oitzinger", nadstrešena, ozka polica v desno, skrajno izpostavljena, vendar še precej dobro "naježena" s klini. Nad njo ni več klinov, do roba stene pa je še kar daleč; zaradi skrotastega sveta plezanje zahteva skrajno pazljivost. Na greben splezamo le nekaj minut hoje vzhodno od vrha Montaža.

Sestop: Po Findenegovem žlebu do bivaka Suringar in po ferati Via Amalia v Zajzero je zelo dolga in zahtevna pot. Vsekakor je bolje sestopiti po običajni poti na Pecol, kjer pa moramo imeti avto, s katerim se bomo vrnili na izhodišče v Zajzeri.

Andrej Mašera

menoj, potrpežljiv in zanesljiv vodnik. Seveda sva zavila še na osončen vrh. Nisva bila več sama, čeprav ob tej pozni uri obiskovalcev ni bilo ravno veliko. Krivično se mi je zdelo. Vsa ta čustva, ki so brbotala v meni, kakor bi hotel eksplodirati kotel z nezdružljivimi kemikalijami ..., kronana s fotografijami ob bahavem križu, ki ni samo najin? Kar neki ljudje postavajo tam in se slikajo! Stari mojster Kugy bi se zagotovo nasmehnil taki podobi svojega ljubljenega Montaža in tej veliki predstavi samoljubja. Še en priklon njegovi veličini in pogumu njegovih vodnikov.

Na povratku v dolino naju je že na prvem ovinku razveselila kozica; lepa

žival je razumela vso mojo srečo in veselje, zato je s počasnim korakom pokazala, da razposajenost vendarle kaže še malo držati na vajetih. Železni "monstrum"² prek bleščeče skale, vseh pomislov vreden, se mi je ta dan zdel prijazen in je moje utrujene noge brezhobno dostavil v nižje nadstropje, kjer je dolgo melišče poskrbelo za hitri prevoz na s soncem obsijano planino. Vilinske meglice so ovile mogočno postavo v nežno bel hermelin, le vrh je žarel v poslednji pozdrav – dan je bil popoln, ko nama je čestital še Pavel, ki je s Pecola vso zgodbo odpeljal na začetek. Stene nisem več videla. V Zajzeri je bila noč, prej in potem. Nekoč bi rada ... ◉

Več kot 800 km v enem zamahu

Premagovanje ločnice med hojo in tekom v gorah

Besedilo: Uroš Feldin

Sanjal sem četrto stoletja, že od leta 1983. Tisto leto sta se v prvi polovici septembra dva Sodlična slovenska maratonca Marko Dovjak, ki je v tistih letih kot za šalo zmagoval na maratonih v Radencih, Splitu in drugje, ter legenda in starosta falange kranjskih maratoncev Franc Kaučič - Kavka odločila, da bi kar tako malo za hec namesto prehodila, pretekla Slovensko planinsko pot v enem samem zamahu. Dovjak ima še danes enega najboljših osebnih rezultatov v maratonu v Sloveniji, tudi Kavka ima solidnega. Že to kaže, za kakšno vrsto pohodnikov po SPP je šlo. Projekt sta zastavila absolutno špartansko. Brez priprav, brez vsake logistične podpore in spremljave, brez sponzorjev, brez medijske pozornosti, brez načrtovanja, zgolj z geslom – čim dlje v čim krajšem času od zore do mraka. Oblečena v kratke hlačke, kratko majico, v mini nahrbtniku pa dve rezervni majici, anorak, denarnica, knjižica SPP in blazinica za žig. Do skrajnosti minimalistično. V tistih letih nihče niti pomislil ni na kaj takšnega, to je bilo skregano z logiko pohodništva. Projekt sta izvedla v prvi polovici septembra, vmes pa sta imela en dan prisilnega počitka zaradi izredno močne deževne fronte; v visokogorju sta imela celo nekaj snega na poti.

Pot se je z leti spreminjala

SPP je takrat vsebovala kar 80 kontrolnih točk in je bila po mojem mnenju neposrečeno izpeljana vsaj na treh odsekih, s tem tudi daljša in bolj neugodna za premagovanje v enem kosu, kot je danes. Več kot 800 km dolgo pot sta uspela premagati v neto času 10 dni, kar je še vedno absolutni rekord! Zanimivo je, da je bil sicer starejši, vztrajnejši in neizprosni Kaučič gonilna sila tega dueta. Precej let nista imela posnemovalcev. Šele v drugi polovici devetdesetih se je opogumil odlični ultramaratonec Radovan Skubic - Hilarij in poskušal kar dvakrat popraviti njun rekord. Leta 1995 je potreboval za SPP enajst dni in pol, čez dve leti je bil še za pol dneva hitrejši, toda obakrat za las prepočasen. Za razliko od obeh je on že obvladal tudi medije, sponzorje, imel logistično podporo in spremljavo na poti, zato je lahko napredoval lažje, hitreje in ceneje. Poleg tega je bila takrat SPP že spremenjena in nekoliko krajša, knjižica je tedaj vsebovala le še 69 kontrolnih točk. Vseeno pa mu rekorda ni uspelo potolči. Četrto tekač

Ob sončnem vzhodu na vrhu Triglav
Foto: Polona Fister

na SPP je bil julija 2002 Milan Županec, ki je pot zmagel v trinajstih dneh. Imel je obilico težav z vremenom, njegova posebnost pri premagovanju poti pa je bila bivak vreča. Od leta 2003 vsebuje SPP 71 kontrolnih točk in je za tiste, ki jo premagujejo v enem kosu, v Kamniških Alpah manj posrečeno izpeljana.

Priprave na takšen podvig niso enostavne

Pred časom je v Planinskem vestniku orientacist in ultramaratonec Bojan Jevševar objavil članek, kjer je neuradno določil ločnico med hojo in tekom po SPP. To je 14 dni, povprečni planinec pa za pot potrebuje okoli 28 dni hoje. Zadnja leta sem se intenzivno ukvarjal s tekom, zato sem se odločil, da postanem član elitne prve peterke tekačev

po SPP. Najprej se je čisto nedolžno začelo s trojkami ob Žici in krajšimi teki, nadaljevalo pa s klasičnimi in gorskimi maratoni, tudi z gorskimi teki, moja posebnost pa so 24-urni gorski ultramaratoni. Najbolj sem ponosen na premagane: Tržiško 24, Koroško 24 in še posebej na Graparski ekstrem (3 x 35 km), kjer sem bil kratek čas rekorder proge. V Sloveniji so z vsemi tremi progami opravili samo še trije tekači.

Tega leta (2009) sem praznoval abrahama, zato sem si za rojstni dan poklonil primerno darilo – tek in hojo po 800 km dolgi poti po čudovitih slovenskih gorah in pokrajinah. Priprave, ki potekajo na treh ravneh, so se lahko začele. Najprej v glavi, ker je vse v glavi. Motivacija, neskončna želja, trdna volja, vznemirjenost in veselje so za tak projekt nujni, kajti razdalja je res

noro dolga. Kondicijsko sem se bolj intenzivno pripravljaval zadnjih devet mesecev, čeprav mora biti takemu projektu prilagojen in podrejen že sam način življenja. Ves čas ogromno hodim v hribe, se ukvarjam s tekom in udeležujem tekom, kolesarim, pozimi turno smučam in tečem na smučeh.

Sreča pri izbiri termina

Logistične priprave: nabava knjižice SPP z 69 kontrolnimi točkami (misija nemogoče, ker takih knjižic ni več v prodaji, niti na PZS), izdelava načrta po dnevih, določitev lokacij in rezervacij nočitev, spremljevalcev, načrt prehrane in pijače, seznam oblačil in drugih potrebščin in na koncu še kontakti z mediji in sponzorji.

Predvideni termin je bil že vsa leta isti – druga polovica avgusta. Izkazalo

se je, da so bili dnevi od 15. do 28. avgusta res najboljša izbira. Dežnik in pelerina nista bila enkrat uporabljena. Pred dežnimi kapljami, črnimi oblaki, grmenjem in strelami sem bežal zgolj med Kamniškim in Kokrškim sedlom – uspešno. Močna fronta je prešla Vršič med mojim spanjem v koči, ploha se je usula tisti hip, ko sem že stopil v kočo pod Bogatinom. Res neverjetna sreča z vremenom, če izvezam dvotedensko nepopisno vročino, ki me je spremljala vse od začetka pa do vroče Primorske na koncu.

Načrt sem uspešno udeležil, pot sem zlahka premagal v 13 dneh in

Izstop iz Zadnjega okna v Prisojniku spada med najzahtevnejše odseke Slovenske planinske poti.

Foto: Janez Udovič

11 urah. Vsaj polovico etap sem zaključil že okoli 16. ure. Izračunal sem, da bi bil lahko na cilju celo dan in pol prej, vendar od načrta nisem hotel odstopati, saj bi s tem porušil logistično podporo. Moj neto čas je znašal točno 120 ur.

Vsak dan sem začenjal med 5.30 in 7.00, končeval pa med 15.30 in 20.30. Ker sem večino etap zaključeval zgodaj, sem se lahko brez težav regeneriral za naslednji dan, vprašanje pa je, če bi se tudi, če bi bil vsak dan na poti od zore do mraka. Efektivne hoje in teka je bilo vsak dan od 9 do 13 ur. V klanec nisem tekel, po ravnini zgolj, kadar sem imel spremstvo in sem lahko tekel brez prtljage, odtekel pa sem večino spustov. Razmerje med hojo in tekom je bilo približno 3:1.

Oprema, prehrana in logistična podpora

Obutev: nizki športni copati za sredogorje, v visokogorju prav tako. Oba modela izvrstna, brez enega samega žulja.

Oblačila: trinajst dni v kompresijskih dokolenkah – brez žuljev, krčev ali bolečin. Večino časa kratke tekaške pajkice, v visokogorju pa dolge. Tekaške majice s kratkimi rokavi, v visokogorju z dolgimi – zgolj lahki in hitro sušiči materiali. Tekaška kapa z zaščito vratu. Mini nahrbtnik, v glavnem za tekočino. Poleg tega še zložljiv dežnik in pelerina. Lahek anorak, trak in rokavice. V torbici okoli pasu: denarnica, knjižica SPP, blazinica za žige, dva mobitela, digitalni fotoaparati, robčki in zobna ščetka.

Pohodnih palic nisem uporabljal. Vsak večer sem si noge namazal s smrekovim mazilom, ki ga izdeluje moj prijatelj in sovaščan Ivo – čudodelno.

Prehrana: vsak dan med aktivnostjo dva odmerka energijskega napitka, po končani aktivnosti en odmerek regeneracijskega napitka. Prehranjevanje po planinskih kočah. V glavnem juhe in enolončnice, redkokdaj testenine, ker jih največkrat nimajo v ponudbi. Veliko kruha, včasih dober zajtrk. Sicer pa ogromno tekočine, predvsem vode, tudi studenčnice, veliko čaja, običajni izotonični napitki, tudi kakšna *kokta*, zvečer eno pivo. Prijatelji so mi prinesli kakšno sadje. Energijskih ploščic skoraj nič in le dva energijska gela v dveh tednih. Shujšal sem zgolj pol kilograma! Pa še to zanesljivo zato, ker sem izjemno slabo spal, oziroma sem spal premalo, saj sem vsak večer spal drugje in v drugačni postelji.

Edini neuspeh: neizmerjena celotna dolžina SPP in število višinskih metrov vzponov, za kar je bila želja in realna možnost. Krivo je bilo pomanjkanje mojega smisla za tehniko in premalo časa za praktični test GPS-a.

Spremistvo: uspelo mi je združiti tekaške prijatelje iz vse Slovenije. Večina spremljevalcev je bilo sicer iz mojega konca (Gorenjci), sicer pa tudi Štajerci, Korošci, Primorci, nekaj je bilo vmes tudi pravih asov. Lahko sem ponosen na tako ekipo.

Še nekaj dejstev in napotkov posnemovalcem

Kdor se odloči za tak projekt, mora imeti obvezno že nekaj izkušenj s SPP in mora biti njen dober poznavalec, ali pa mora s pomočjo zemljevidov naštevirati traso do potankosti, kajti na terenu je pogosto kriza. V skrajnem primeru mora imeti dobrega poznavalca v spremljevalni ekipi. Sam nisem imel nobenega zemljevida, vse sem imel v glavi.

Še beseda glede poti in označenosti. Pot ni slabo označena, je pa daleč od tega, da bi lahko rekel, da je idealno in dovolj označena ter da nisem imel težav. Če ne bi že prej petkrat napolnil dnevnik po SPP in imel takega smisla za orientacijo, bi mi pogosto trda predla. Včasih si v dilemi prav na kakšnem razcepu ali križišču, kakšni odseki pa so slabo uhojeni in slabše označeni, predvsem v zadnjem delu. Od vsega pa me daleč najbolj moti premajhna uporaba številke 1 poleg Knafelčeve markacije. Številka 1 je prepoznavni znak SPP, ki bi morala biti ves čas prisotna poleg markacije – pa velikokrat ni!

Za konec ...

Bilo je nepozabno. Užival sem ves čas. Kljub temu, da sem hitel, sem lahko videl vse okoli sebe in res nisem bil utrujen, niti med potjo, niti na koncu, imel nisem niti najmanjše krize. Ker je bilo vse v glavi in na pravem mestu, želja pa *takooo* zelo velika. Bil sem obkrožen s svojci, prijatelji, znanci in spoznal še nekaj novih prijateljev.

Velika večina PD in oskrbnikov koč, katere sem predhodno obvestil o svojem projektu, me je podprla in mi na svoj način pomagala. Nekateri so bili izjemno prijazni in so na vsak način želeli ugoditi mojim skromnim željam ter tako prispevali košček v čudovit mozaik. Hvala vsem in tudi prijateljem ter svojcem za sprejem na zadnji kontrolni točki. Splačalo se je sanjati toliko let! ◉

Prvinska severna pustolovščina

Besedilo: Anže Čokl

Aktivni dopust nad neimenovanim, odročnim ledenikom Aljaske

Vsake toliko moram svoj smisel odkriti na pustolovščinah širom sveta, kamor se praviloma odpravim vsako leto. Ne vem, če je danes sploh še možno govoriti o alpinistični odpravi v tuja gorstva. Letalske povezave so nam svet skrčile na največ dan dolga potovanja, popestrena z nekaj dni hoje do baznih taborov, udobje katerih lahko že z majhnim vložkom v sodobno opremo izbriše tako rekoč vse sledi tistih pravih avantur, o kakršnih sem bral v knjigah svojih alpinističnih idolov. S spoštovanjem vsakič znova prebiram osupljive zapise ali poslušam zgodbe, ki si zaslužijo pridevnike "herojske", "epske" in podobne.

Ko vse svoje avanture postavim ob bok tem velikim ljudem in njihovih dejanjem, jih je ravno za en konkreten izlet. In prav takšen se mi zdi tudi moj minuli izlet na Aljasko, kjer smo si v današnjem, z vsemi neumnostmi natrpanem svetu izborili svoj prostorček osame in kjer nam je bilo dano doživeti nekaj, česar pred nami ni doživela še nobena živa duša na tem čudovitem planetu.

Prvinski cilji v senci popularnih velikanov

Po nekaj mesecih iskanja, brskanja po spletu in nadlegovanja tujih poznavalcev področja z e-pošto sem našel najbolj zakoten možen konec Aljaske. Del gorovja, ki je v alpinističnem smislu popolnoma zapostavljen in leži JZ od silno popularnega najvišjega vrha severne Amerike. Pred našim prihodom na odmaknjeno področje je bilo namreč samo okrog našega ledenika dva ducata deviških vrhov in še

več nepreplezanih sten ter grebenov, pred nami pa na ledeniku ni bilo še nikogar.

Po tem ko smo prebrali vse možne prepovedi (in sankcije za kršitelje), ki veljajo pri uvozu kakršnekoli hrane, smo precej nestrpni čakali na vstop v ZDA. Pri silno resnobni carinski kontroli, ki je tretjini naše ekipe že takoj vzela potne liste in jih prijazno povabila na osebni pregled v sosednje sobane, sem imel sam več sreče. "I did not know such places still exist,"¹ mi je po bolj uradnem delu vprašan na moj odgovor o tem, kam sploh gremo, dejal okroglolični uradnik. *Kubik* ekspedicijske dehidrirane hrane je na srečo prav tako spustil v državo.

Ko smo že preleteli na tisoče kilometrov dolgo pot prek oceanov in celotne ZDA od vzhoda na zahod, je bil pred nami še poslednji premikajoči se razgled s ptičje perspektive. Zadeti

¹ Nisem vedel, da takšni kraji še obstajajo.

od časovne razlike in že preko trideset ur trajajočega potovanja smo napol v snu nakupili zadnje potreščine, nato pa prišli v Talkeetno, zadnjo vasico oziroma civilizacijo na poti do ledenika. Vas, ki s sedemstotimi prebivalci (mi smo jih videli deset, slutili pa le kakšnih petdeset) le v določenih hišah premore tekočo (pitno) vodo!

Vraju večnega ledu

Pripravljanje opreme, tehtanje in razporejanje teže v dve najeti letali je ob nestrpnem pričakovanju nečesa novega, nedotaknjene in nepoznanega minilo v hipu. Slabi dve uri pozneje sem se pognal v raj. Skozi letalska vrata v štirideset centimetrov globok pršič na odslej prvič obiskanim (in poimenovanem) ledeniku

Grega Ažman in Bor Šumrada v skrbeh tisoč metrov nad ledenikom Freeapproved na poti k iskanju ustreznega mesta za sestop Foto: Anže Čokl

Freeapproved! Okrog in okrog so se s strmimi granitnimi zidovi v višave dvigali ošiljeni deviški vršaci brez imen.

Ko je uvodno navdušenje naposled minilo in smo končno uspeli zapreti v *bebasti* nasmeh razvlečena usta, smo pričeli z razkladanjem opreme. Oglušujoči turbinski letali sta se puščajoč vse tanjše sledi v globokem snegu kmalu odlepili od tal. Sipek sneg je kot sladkor na potici puščal minljivo sled za odhajajočim letalom v zraku. Vez s civilizacijo je bila nepreklicno prekinjena.

V deželo grizljiv me je vodila goreča želja po odkrivanju nečesa novega. Ekipi, neobremenjeni s konkretnimi cilji, številkami in ocenami smeri, je bil edini skupni cilj doživeti in preživeti nepozabno avanturo v raju, ki smo ga imeli samo zase – prvi in edini!

Nad našim s podzemnimi tuneli prepredenim mestom v malem (bivalni prostori, kuhinja, skladišča, knjižnica, iglu, sistemski prostor ter seveda stranišče) so se pretežni del bivanja na ledeniku zadrževali oblaki, dnevi pa so bili popestrjeni z različnimi jakostmi vetra in sneženja. Preplezali smo več kot ducat prvenstvenih smeri, opravili prvenstvene alpinistične smučarske spuste, prve zračne podvige v gorovju nasploh ter osvojili enajst deviških vrhov, med drugim tudi najvišjega še neosvojenega v gorovju. Kljub temu da sem vanj vložil največ energije in mi je bilo z Grego prvemu dano doživeti teptati sneg na vrhu, se mi je v spomin kot z nožem bolj vrezal naslednji vzpon.

Iz mojega odpravarskega dnevnika

Tretjič že ustanem, se oblečem in skobacam iz šotor. Noč je jasna in hladna. Termometer pri vhodu še vedno kaže -18°C . Severni veter mi reže obraz in draži od sonca razpokane ustnice. Stojim pri stativu. Tako kot objektiv kamere tudi svoje oči usmerim proti zvezdi severnici. Prvič v življenju vidim severni sij. In to v vsej veličastnosti nebeškega plesa zelene in vijoličaste barve. Malo še postojim, znova preverim nastavitve na kameri, ki že več kot 3 ure snema nebo, ter odkolovratim v skromno zavetje šotor. Četrtrič ustanem zares. Oprema me že čaka. V steno gremo v trojni navezi. Nama z Grego se pridruži še Bor. Dodaten par krepkih nog je dobrodošel pri gaženju, pa še veliko kamero vzamem v steno. Film bo boljši

pa tudi plezanje bo varnejše, ker ne bom hkrati varoval in snemal.

Dostop, krajna zev in spodnji lažji del smeri so hitro pod nami. Grega je kot konj! Od kje temu človeku takšna moč? V 50-stopinjski naklonini prvega dela smeri rije po snegu do pasu. Debelo ga gledam skozi objektiv kamere in zadržujem dih, da se roki ne treseta. V strmem snegu in izpostavljenih snežnih prečnicah se varujemo. No ja, mislimo, da varujemo. Plezamo sočasno, med nami ni nobenih varoval. Na granitnih nerazčlenjenih ploščah leži nepredelan sneg, varoval ni možno namestiti nikamor. V glavi mi odmeva skrb glede povratka, a že poznam recept – vzamem kamero in se zamotim.

Pred našim prihodom na odmaknjeno področje je bilo namreč samo okrog našega ledenika dva ducata deviških vrhov in še več nepreplezanih sten ter grebenov, pred nami pa na ledeniku ni bilo še nikogar.

Smer postaja strmejša in izpostavljena. Plezam previdno, zelo me že zebe! Na varovališčih se tresem ko šiba na vodi – ne vem, ali zato, ker zagledam varovališče, ki ne bi zdržalo nikakršnega padca, ali zaradi mraza in vetra. Zadnji raztežaji! Samo sonca si še želim! Tudi prstov na nogah ne čutim več. Grega se bojuje s previsnim gladkim kaminom-zajedo. Ko sam na eni roki visim notri na edini razčlembi za levi cepin, mi ni jasno, kako je preplezal to z zadnjim varovalom 15 metrov nižje. Grozno je! Z novimi derezami spraskam po gladkem granitu do slabega ledu. Zadovoljnega me prešine nasvet Steva Housa, ki mi ga je bil dal pred odhodom. Z *monopointi*² v gnilem snegu in ledu Aljaske nimaš kaj praskati. Še zadnjih 30 metrov rijem po snegu. Kričim, zavijam, divjam – a vse le v mislih! V resnici se poklapan kot pretepen cucek zvalim čez vršno opast in nekakšno kotanjico med opastjo in granitno špico, da se skrijem pred ledenim severnim vetrom in začnem ogrevati odrevenele okončine. Neverjetno moč ima sonce, ko ni vetra. Vsi trije smo tiho, nihče ne brblja. Preveč nas zebe.

Skrbi me povratek. Grega se na hitro javi v bazo. Malo posnamem in poslikam. Hočem dol! Po vrhu

² Dereze z le enim sprednjim zobom.

Bor Šumrada med sestopom išče skalne roglje za spuste po vrvi. Zaradi nevarnega napihanega snega v severni steni je varovan. Foto: Anže Čokl

tavamo kot izgubljene koze. Oba hočeta dol na drugo stran, proti nekemu sedlu. Neznani teren! Na zahodu je divje. Himalaja. Vse ovešeno z opastmi, previsne stene, odsekano in gladko. Na severu strašljiv greben. Jug odpade. Prepričam ju za sever. Prvi grem v iskanje skalnih rogljev za spust po vrvi. Kopljem kot krt, a vse, kar najdem, je preveč oblo in prenevarno, saj bi zanka zdrknila dol. Grega me varuje in splezam nekaj navpičnih metrov pod greben. Spet kopljem in naposled najdem roglj. Od srca (in iz glave) se mi odvali balvan in naš sestop se končno začne ter po mnogih metrih spusta in še več metrih ritenskega plezanja tudi srečno konča. Neskončno vesel sem, sedaj kričim, zavijam in divjam tudi zares.

Šibkosti sodobne družbe

Tri tedne že nisem bil pod tušem, ves sem bil lepljiv. Z mislijo na dom in skorajšnji povratek v civilizacijo so se vame hinavsko prikradle misli razvajenih riti – tuš, tekoča topla voda in domača hrana. A vendar sem se misli otepel in se še eno noč prepustil sanjam, ki sem jih živel. Ko me okolje prisili, da "preživim", ko vsakdanje misli in nepomembne bedarije razvitega sveta pohodi skrb pred lakoto in dehidracijo ... Ko me negotovost pred tveganim povratkom iz stene prestavi v svet, kjer je moj obstoj odvisen od pravih odločitev ... Oh, kako zelo majhen sem v tej veličastni naravi!

A našel sem svoj smisel. Vesel sem, ker sem!

Film z Aljaske

Vse izkušnje in dožitja pustolovščine je nemogoče opisati z besedami. Zatorej povabilo v Cankarjev dom, kjer bo 21. novembra 2012 premiera dokumentarnega filma. Zahvaljujemo se vsem, ki so odpravo podprli: Savatech, Bohinj Park EKO Hotel, BCB plastična kirurgija, Datalab Pantheon, Trgovina Annapurna, Temida, Senčila Bled, MuleBar, Trgovina Terra, Samo Vidic, Bolle, Dynafit, Travellunch, Fotoformat. Dopust smo skupaj preživeli člani ŠD Freeapproved: Bor Šumrada, Boštjan Virč, Dušan Huč, Grega Ažman, Janez Rutar, Matej Pobežin, Urban Iglič, Valentina Mravlje, Žiga Fujan in Anže Čokl. ◉

Najvišji v Karavankah

Stol

Besedilo: Vladimir Habjan

Končno je Prešernova koča le pred nama. Povsem sem izmučen. Ne toliko zaradi celodnevne hoje, pač pa zaradi prebavnih težav, ki so me mučile v zadnjem delu dneva. Večkrat sem se moral zaradi tega ustaviti in to v silno močnem vetru, ki je nesramno vlekel čez greben Potoškega Stola. Bližava se koncu tridnevnega prečenja Karavank, ki sva ga začela na Korenskem sedlu, namen pa ga imava zaključiti na Ljubelju. Današnji dan sva prišla z Golice. Do sem je sicer prav prijazna tura, vendar sva jo midva na moje sitnarjenje morala začiniti še z (odvečnim) dveinpolurnim ter petstometrskim vzponom na zahtevni Visoki Kurjek. To me zdaj tudi "tepe" ...

Če bi bilo vsaj lepo vreme, pa žal ni. Že zjutraj je deževalo, vmes pa hudo brilo. Čemerno vreme pa ni vznemirjalo svizcev, njihova razigranost naju je spremljala skorajda vso pot. V koči sta zelo prijazna oskrbnika, ki naju takoj postrežeta, kmalu pa se nam pridruži

še šest planincev, med katerimi je tudi Peter, s katerim sva napisala knjigo Naravne znamenitosti Slovenije. Čaka nas torej prijazen večer, ki ga oskrbnica polepša še z odličnimi palačinkami. Kam naslednji dan? Na novo ferato na avstrijski strani, vendar!

Veličastna in markantna gora z izrednim razgledom

Prečenja so posebnost in poslastica Karavank. Oblika pogorja je naravnost idealna za eno- ali večdnevna prečenja, a žal s pomembno pomanjkljivostjo – v nekaterih predelih ni

Stol v zimski preobleki

Foto: Oton Naglost

Kakorkoli se nam zdi, da ne gre za kak poseben vrh, moramo Stol vendarle šteti za veličastno in markantno goro z izrednim razgledom. Ko sem enkrat v oblačnem, a dovolj vidljivem vremenu stal na vrhu, kjer poteka meja s sosednjo Avstrijo, so se mi odprle vse dimenzije naše male dežele: na vzhodu se je videlo do Pece, na jugu do Snežnika, na zahodu do Mangarta in še dlje, torej trije mejniki države, če odštejem severno mejo, kot na dlani.

Južna travnata pobočja Malega Stola imenujejo Čelo, na njenem vzhodnem robu pa stoji znamenita Finžgarjeva skala, kjer se je natanko pred sto leti odvijala tragedija, ki je bila ena od povodov za ustanovitev gorske reševalne službe. Ime je dobila po domačinu Janezu Finžgarju, ki je leta 1912 hitel na pomoč ponesrečenim dijakom. Ko je pod Čelom prišel v hudo strmino, mu je spodrsnilo. Na ostrem ledu se je lovil z golimi rokami, ustavil pa se je šele šestdeset metrov niže, in kot je pripovedoval, je čez neko skalo poletel kot smučarji čez skakalnico. Ko je ozdravel, se je vrnil in na skalo z rdečimi črkami napisal Finžgar – 1912. leta – Bogu v zahvalo, da je ostal živ. Kruto stran Stola sem kot mlad planinec doživel tudi sam, ko smo se skupaj s kolegi vzpeli na goro, v sestopu pa smo se v hudem nalivu s sodro komaj uspeli rešiti iz njenega neugodnega objema.

planinskih koč, kjer bi lahko prespali. Za daljno okolico Stola to sicer ne velja, še posebej zdaj, ko so zgradili novo kočo na Zelenici in je za oskrbo na prečenju poskrbljeno.

Kot ste verjetno že opazili, smo se tokrat v naši sredici lotili najvišjega v Karavankah – Stola/Hochstuhl. Ne posebno visok za slovenske razmere, vendar je s svojimi 2236 metri Stol vseeno najvišja gora Karavank. Stoji prav v osrčju pogorja, skupaj s sosednjim Potoškim Stolom, 2014 m, in razpotegnjeno Belščico z najvišjim vrhom Vajnežem, 2102 m, pa predstavlja neizgledljivo panoramo nad Zgornjesavsko dolino. Južna stran je večinoma travnata in pogozdena, čeprav tudi na tej strani ne manjka

silno strmih travnatih pobočij, tako značilnih za Karavanke, ki jih prekinjajo skalni skoki in mnoge gruščnate grape. Naj jih takoj naštejemo: prav v južno stran Stola se zajedata Zabreški in Široki plaz. Znanе pa so tudi tri grape (melišča), ki imajo imena, povezana s sakralnimi predmeti: Tabernakelj, Sveča in Monštranca ležijo na južni strani Potoškega Stola pod Rjavimi pečmi. Sam vrh Stola predstavlja mala skalna glava, ki se dviga nad travnatim grebenom. Na južni strani vršnega pobočja (imenovanega tudi Velikega) Stola dolinica Med Stoli loči glavni vrh od (Zabreškega) Malega Stola, 2198 m, pod katerim stoji Prešernova koča. Dolinica Med Stoli je lepo vidna tudi iz Zgornjesavske doline.

Nesreča na Stolu

V začetku aprila leta 1912 so se kljub svarilom domačinov, da je vreme slabo, na Stol odpravili ljubljanski profesor dr. Josip Cerk, član plezalsko-jamarske skupine drenovcev, njegov kolega drenovec Pavel Kunaver in skupina sedmih študentov. Na poti na goro pa se je zgodila nesreča: profesor Cerk je zdrsnil in se smrtno ponesrečil, študentje pa so obtičali v Prešernovi koči in čakali na pomoč. V "rešilni ekspediciji", kot so takrat imenovali posredovanja reševalcev, ki jo je organiziral predsednik Slovenskega planinskega društva dr. Fran Tomižek, je sodelovalo sedem drenovcev, šestnajst vojakov, štirje častniki planinskega polka iz Ljubljane in domačini.

Tod so nekdaj pogosto leteli orli

Ena od posebnosti Stola je skalni greben Orličje, ki se vije v jugo-vzhodni smeri. Ime je dobil po gnezdenju orla, ki je bil некоč stalni prebivalec gore, videvajo pa ga tudi še v današnjih dneh. Vzporedno z Orličjem leži manjša skalna glava Srednja peč, 1820 m. V teh samotnih predelih danes gostujejo le še gamsi. Na vzhodni strani loči Stolova škrbina, 2070 m, pobočja Stola od Orlic, ostrega skalnega grebena, enega najbolj razgibanih delov Karavank z vrsto vrhov, stolpov, sedel in škrbin. Prvi vrh za Stolovo škrbino je Krkotnik, 2116 m, za njim je Celovška špica, 2103 m, sledi globoka Celovška škrbina, 1924 m, za njo pa sta spet dva bolj izrazita vrhova, imenovana Jelenčka (Vzhodni in Zahodni, 1964 m), ki na vzhod potoneta proti sedlu Belščica. Proti vzhodu se pod Vrtačo in Srednjim vrhom vije mala dolinica V kožnah, ki čez sedelce Šija, 1693 m, pripelje k Zelenici.

Kot rečeno, je zahodni greben Stola položnejši in precej travnat. Greben do Potoškega Stola (imenovanega tudi Žirovniški Mali Stol) je še oster, za Vajneževim sedlom, 1972 m, pa se položi. Severna stran Stola je mogočno ostenje, ki plezalsko ni preveč privlačno niti varno: vzrok za to je precejšnja krušljivost (v plezalskem smislu je bolj zanimivo krajše ostenje Orlic). Pod prepadnimi

stenami z vrsto grebenov, rebri in razi se proti prostranim meliščem spuščajo mnoge strme grape in žlebovi. Najbolj izrazit je poševni Janežev žleb, prav v osrčju vršnega dela Stola pa je ožji Mártn žleb. Precej direktno z vrha se spušča oster skalni greben, po katerem so Avstrijci speljali plezalno pot. To so pred leti dopolnili s strmim začetnim delom (okoli 100 metrov), ki ga je starejša pot obšla. Zaradi padajočega kamenja je pot pogosto poškodovana, zato se velja pred vzponom pozanimati o njenem stanju.

Stol leži nad tremi dolinami. Na južni je Završnica, ki poteka v smeri vzhod-zahod, v zgornjem delu pa zavije severovzhodno proti Zelenici (tu je planinska koč pri izviru Završnice). V njenem spodnjem delu leži umetno Završniško jezero. Gre za manjše akumulacijsko jezero na potoku Završnica v slikovitem okolju alpske doline, ki so ga zajeli za potrebe hidroelektrarne (HE) Završnica, zgrajene leta 1914. Voda je skozi predor čez skalni greben Peči speljana na južno stran proti HE Moste.

Ajdna

Ajdna je skalna vzpetina, ki kot prižnica štrli iz južnega pobočja Stola. Znana je kot poznoantična naselbina, nastala v času propadanja rimskega imperija okoli 5. stoletja. Sredi vseh vojnih viher, ropanja, požiganja in morije je bilo prebivalstvo prepuščeno samo sebi. Na malem, težko dostopnem in s stenami obdanem vrhu je bila starokrščanska cerkev in dvajset drugih objektov, ki so bili razporejeni na treh terasah. Imeli so celo vodno cisterno. Verjetno je tu živelo kakih sto prebivalcev. Bivalni objekti so bili skromnih dimenzij, kar kaže na prostorsko stisko. Drobne najdbe pričajo, da so se prebivalci ukvarjali s poljedelstvom, živinorejo, pridobivanjem in predelavo železa, keramično obdelavo ter celo trgovino, saj je bil tam najden npr. ostanek afriške amfore. Od 7. stoletja naprej ni več najdb. Kaj se je zgodilo s prebivalci Ajdne, ne vemo natanko. Dokazano je, da je bila cerkev na silo porušena in izropana. V tem času pridejo kot napadalci v poštev le Slovani.

Na avstrijski strani se v severna pobočja Stola zajeda ozka dolina Medvedji dol/Bärental, ki poteka od Bistrice v Rožu/Feistritz v smeri sever-jug, pod Stolom pa zavije proti vzhodu. V njenem zgornjem delu stoji pod Kozjakom Celovška kočča/Klagenfurter hütte. Na jugovzhodni strani Stola leži idilična dolina Poden/Bodental.

Pobočja Stola slovijo po bogati flori. Posebnost je pomladna zoisova

vijolica (*Viola zoiss*), ki jo je odkril Karel Zoiss, opisal pa botanik Jacquin, druge cvetice pa so še murke, planike, jegličiči ... V poletnem času na pobočjih Stola še pasejo, največ na Belščici, pa tudi na Zabreški in Žirovniški planini na južnih obronkih Stola. Če se odpravljamo v te kraje, si velja ogledati osamljeno skalno vzpetino Ajdno, kjer je bila nekoč poznoantična naselbina.

Vrsta poti proti vrhu

Označenih poti na Stol je precej (tu poteka tudi Slovenska planinska

pot – SPP). Bolj romantične duše bodo zamikale prijetne označene poti čez Belščico, z Zelenice, od Celovške kočče čez sedlo Belščica ter poti iz doline Završnice čez Žirovniško in Zabreško planino. Za planince, željne plezanja, bo zanimiva zavarovana plezalna pot v severni steni (ocena B, spodnji del B–C). Za ljubitelje brezpotij so na voljo številne prečne neoznačene stezice, ki potekajo predvsem čez njegovo južno pobočje, ali neoznačen pristop iz Završnice skozi Zagon mimo Srednje peči, kjer

Stol z Zelenice, desno Vrtača Foto: Franci Horvat

potrebujemo veliko smisla za sledenje poti. Do Prešernove kočice lahko pridemo tudi po napornem brezpotju od Tinčkove kočice v območju Finžgarjeve skale in Orličja, vendar je svet strm, močno zaraščen in

bolj primeren za zimski vzpon (ali sestop), vendar ga vseeno štejem za pravi brezpotni biser. Z nekaj plezanja se lahko preizkusimo na ostrem grebenu, ki vodi vse od vrha Stola do sedla Belščica (plezanje

do II. stopnje). Gozdni brezpotniki bodo lahko uživali pri iskanju vrste neoznačenih stezic, ki po strmih rebrih vodijo do Valvasorjevega doma. Za vsakega nekaj, torej le na pot!

INFORMACIJE

Dostop: Izhodišče na južni strani je konec asfaltirane ceste pri Završniškem jezeru (do sem iz Žirovnice). Cesta sicer pelje do Valvasorjevega doma.

Na severni strani je izhodišče dolina Medvedji dol (do sem čez mejni prehod Ljubelj in skozi Borovlje/Ferlach in Bistrico v Rožu/Feistritz im Rosental, od tam še 6 km do gostišča Pri Jožefu/Stouhütte in nato 3 km po makadamski cesti do velikega parkirišča). Parkirišče pri umetnem jezeru pri HE Javorniški Rovt v dolini potoka Javornik. Do sem se pripeljemo iz naselja Javornik na Jesenicah, kjer nas tabla za Javorniški Rovt usmeri desno navzgor na stransko cesto (4 km).

Ljubelj, 1058 m. Do sem se pripeljemo od avtoceste Ljubljana–Jesenice mimo Tržiča, skozi Šentansko dolino do parkirišča pri predoru na Ljubelju.

Planinske kočice: Valvasorjev dom pod Stolom, 1181 m, telefon 04 531 55 44, 051 328 648; Prešernova kočica na Stolu, 2174 m, telefon 04 586 34 87, 051 611 366; Dom pri izviro Završnice, 1425 m, telefon 04 580 13 11, 031 322 249; Dom na Zelenici, 1536 m, telefon 04 531 52 54, 041 650 264; Celovška kočica/Klagenfurter Hütte, 1664 m, telefon 0043 (0)42 53 85 56.

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010.

Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007.

Stanko Klinar: 55 krat Karavanke. Planinska založba, 2005.

Ingrid Pilz: Čudoviti svet Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Mladinska knjiga, 2000.

Zemljevida: Stol in Begunjsčica, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000.

Začetek ferate na severni strani Stola Foto: Vladimir Habjan

Razgled s Stola proti zahodu, v ospredju Vajnež Foto: Peter Strgar

Stol, 2236 m, po Žirovniški poti

SLO Karavanke

Stola kot prvaka Karavank ne moremo izvzeti iz svojih hribovskih pohajkovanj. Čeprav ne pretirano visok, pa je vendar dovolj zanimiv, da poleti privablja veliko planincev. Mogoče je njegova dodatna privlačnost tudi Prešernova kočica, ki ponuja zavetje "tik" pod vrhom. Vzpon na Stol nam ne bo vzel veliko časa, zato bomo

naredili lepo krožno pot od Valvasorjevega doma, preko Žirovniške planine (Žirovniška pot) na vrh in nazaj preko Zabreške planine (Zabreška pot) do izhodišča. Če želimo hoditi še nekoliko več, lahko do Valvasorjevega doma pridemo peš od umetnega jezera v Završnici, kar pa bo naš izlet podaljšalo za približno 2 uri.

Foto: Vladimir Habjan

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Nekaj previdnosti je treba v mokrem v spodnjem delu Žirovniške poti, ki je bolj strma in skalnata.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 2236 m

Višina izhodišča: 1181 m

Višinska razlika: 1055 m

Izhodišče: Valvasorjev dom, 1181 m. Do sem se z glavne ceste ali avtoceste Ljubljana–Jesenice pripeljemo skozi Moste pri Žirovnici, pri umetnem jezeru v Završnici zavijemo levo na gozdno cesto, ki nas pripelje do doma.

Koči: Valvasorjev dom pod Stolom, 1181 m, telefon 04 531 55 44, 051 328 648; Prešernova kočica na Stolu, 2174 m, telefon 04 586 34 87, 051 611 366.

Časi: Valvasorjev dom–Stol 2.30 ure

Stol–Valvasorjev dom 2 uri

Skupaj 4.30 ure

Sezona: Kopna sezona.

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010. Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007. Ingrid Pilz: Čudoviti svet Karavank in Kamniško–Savinjskih Alp. Mladinska knjiga, 2000. **Zemljevida:** Stol in Begunščica, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000.

Opis: Od izhodišča se napotimo proti vzhodu prečno do Žirovniške planine, 1200 m. Na začetku planine zavijemo levo (razpotje) in se v okljukih po gozdu povzpemo najprej na izrazit hrbet, nato do travnate goličave, od koder pot postane precej strma. Pred strmim skokom v žlebu na levi se umaknemo desno v gozd. Tu po navadi ležijo drva za nošnjo v Prešernovo kočico. Pot se še vedno ne položi, razgledi pa postajajo vedno lepši. Višje nad skokom na naši levi je razgledišče s klopco. Od tu gremo

Stol, 2236 m, s prečenjem Belščice

SLO Karavanke

Opisana tura dostopa na Stol s prečenjem Belščice je sicer daljša, vendar jo lahko opravimo v dveh dneh s spanjem v kočah na poti. Prečenje pod grebenom Belščice je izredno slikovito, lahko pa celotno turo še podaljšamo z vzponom na Vajnež, in sicer se nanj povzpemo z Vajneževega sedla (oznaka) po jugovzhodnem

grebenu ali po grebenu od Brezovega vrha ali pa povprek po njegovem južnem pobočju. Za vzpon in sestop bomo potrebovali še 45 minut do 1 uro.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 2236 m

Krnica Rida na začetku Belščice Foto: Vladimir Habjan

Višina izhodišča: 940 m

Višinska razlika: 1296 m

Izhodišče: Parkirišče pri umetnem jezeru pri HE Javorniški Rovt v dolini potoka Javornik. Do sem se pripeljemo iz naselja Javornik na Jesenicah, kjer nas tabla za Javorniški Rovt usmeri desno navzgor na stransko cesto (4 km).

Koči: Valvasorjev dom pod Stolom, 1181 m, telefon 04 531 55 44, 051 328 648; Prešernova kočica na Stolu, 2174 m, telefon 04 586 34 87, 051 611 366.

Časi: HE Javorniški Rovt–Planina Seča 2 uri

Planina Seča–Prešernova kočica na Stolu–Stol 2–2.30 ure

Stol–Valvasorjev dom 2 uri

Valvasorjev dom–HE Javorniški Rovt 2.30 ure

Skupaj 8.30–9 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010.

Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007 (delno).

Zemljevida: Stol in Begunščica, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000.

Opis: Od izhodišča nas označena pot vodi po gozdnem kolvozu do povirja potoka Veliki Javornik, nato pa se pot zoži in postane precej strma. Zaprtá dolina Medji dol se višje odpre pri prvem spomeniku domačinu Noču (klop), od tu naprej je gozd tudi redkejši. Na naši poti stoji višje še en spomenik domačinu Noču, nato v okljukih dosežemo planino Seča, 1625 m, pod sedlom Medvedjak/Barensattel, 1698 m. Na planini nas kažipot usmeri na vzhod proti Vajnežu oziroma Stolu. Najprej se spustimo v krnico Rida, pot poteka po meliških in pod steno Viševnika. Iz nje se med ruševjem dvignemo na uravnavo med Brezovim

še vedno strmo navzgor med travo in redko poraslim ruševjem. Hodimo po robu grape na naši levi, malo pod kočo pa pot zavije v desno in po skalnatem svetu pridemo mimo heliodroma do Prešernove kočice na Stolu. Od tu se vzpnemo po grebenu Malega Stola, 2198 m, se spustimo do travnatega sedelca z razpotjem in se napotimo po dobro uhojeni poti po jugovzhodnem pobočju Stola na vrh s križem. Zaradi strmo odsekane severne stene bodimo na vrhu pazljivi.

Sestop: Do Prešernove kočice se vrnemo po isti poti. Od kočice sestopimo po travnatem pobočju do Finžgarjeve skale, 1932 m, kjer zavijemo ostro desno. Od tu v rahlem spustu prečimo vzhodno pobočje Stola do Zabrškega plazu, kjer še pred njim zavijemo levo do roba gozda, se ob njem spustimo do poseke, jo prečimo (vmes klop) in pridemo zopet v gozd do male

jase z bunkerjem (zanemarjeno zavetišče) ter dolgo prečno sestopimo proti zahodu. Pri plazu zavijemo levo (razpotje, naravnost Valvasorjev dom) in smo v nekaj minutah na Stari

planini, 1300 m, z izvirov vode. Na spodnjem desnem delu planine najdemo oznako za Zabrško planino, 1200 m, in se po kolovozu spustimo do nje, poiščemo oznako za Žirovniško

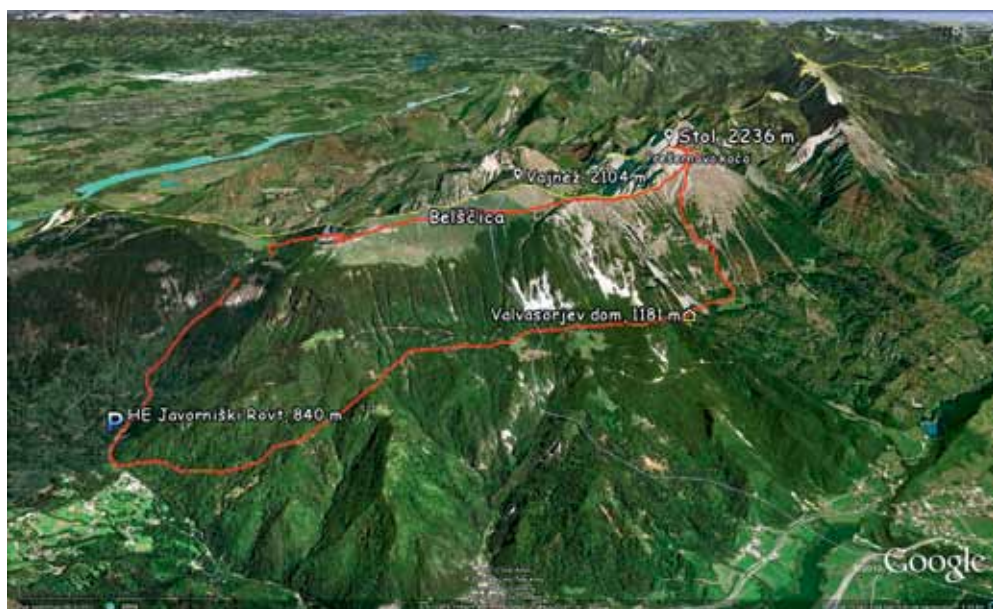
planino in se po dolgi prečni poti mimo Žirovniške planine vrnemo do izhodišča.

Irena Mušič Habjan

vrhom, 1924 m, in Kamnitnikom, 1858 m, od tu sledi dolgo in razgledno prečenje Belščice. V rahlem vzponu hodimo pod grebenom, vendar se od njega tudi oddaljujemo, ko se približujemo Vajneževemu sedlu, 1972 m. Pot z njega zavije desno na Potoški Stol, 2017 m (ali Žirovniški Mali Stol), nato sestopimo in sledimo grebenu, ki poteka do Stola. Ko se začne greben zviševati, postane naša pot bolj strma in zavije desno v "kotel". Po njem se vzpnemo navzgor na travnato sedelce med Stoli in zavijemo (oznake) levo po udobni poti na vrh Stola s križem. Zaradi strmo odsekane severne stene bodimo na vrhu pazljivi.

Sestop: Z vrha sestopimo do travnatega sedelca Med Stoli in naprej do Prešernove kočice. Pod kočico nas pot vodi po južnem pobočju Stola, sprva po skalnatem svetu, nato postane pobočje poraslo

s travo in nižje še z redkim ruševjem. Ves čas hodimo bolj ali manj ob večji grapi na naši desni. Pri klopi zavijemo levo, da obidem skalnat skok. Zavijemo v gozd, se nižje zopet

ognemo skoku in dalje skozi gozd pridemo do Žirovniške planine, 1200 m. Od tu gremo na zahod mimo Valvasorjevega doma sprva po potki nato pa po kolovozu dolgo prečno do

potoka Javornik in do križišča poti (levo Dom Pristava, 975 m), kjer zavijemo desno na cesto, ki pripelje do HE Javorniški Rovt.

Irena Mušič Habjan

Stol, 2236 m, po Severnem rebu

SLO Karavanke

Najtežji pristop na Stol vodi s severne strani, vendar je zavarovana plezalna pot po Severnem rebu tudi najbolj razgibana in hkrati vzorno zavarovana. Spodnji del poti je relativno težak, lahko pa vstopimo višje v levem delu rebra po starejši poti. Zgradili so jo gorski reševalci iz Celovca leta

1967, na kar nas opominja tudi spominska plošča na balvanu pri razpotju za plezalno smer.

Zahtevnost: Zahtevna plezalna pot. Vsa težja mesta so vzorno zavarovana. Sestop po grapi Dolga riža je nezahtevno brezpotje.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, čelada in samovarovanje.

Nadmorska višina: 2236 m

Višina izhodišča: 1227 m (okoli 1500 m za plezalni del)

Višinska razlika: 1009 m (536 m plezalni del)

Izhodišče: Parkirišče v dolini Medvedji dol/Bärental. Sem se iz Slovenije pripeljemo preko mejnega prehoda Ljubelj do Borovelj/Ferlach, kjer zavijemo levo do Bistrice v Rožu/Feistritz im Rosental. Po dolini je 6 km do gostišča Pri Jožefu/Stouhutte in še 3 km po makadamski cesti do izhodišča.

Označena pot nas po gozdni cesti pripelje do ravnice Trate/Johannsenruhe, 1227 m, od tu vodi cesta v pobočje Kozjaka/Geißberg, 2024 m. Na desni strani pri velikem balvanu se na desno odcepi pot za plezalno pot na Stol (št. 664). Pot pelje do velikega melišča pod Stolom in do vstopa v steno nekaj metrov nad najnižjo

točko Severnega rebra. Lažji vstop v zavarovano plezalno pot je nekoliko višje na zahodni strani rebra.

Koči: Celovška koča/Klagenfurter Hütte, 1664 m, telefon 0043 (0)4 253 85 56; Prešernova koča na Stolu, 2174 m, telefon 04 586 34 87, 051 611 366.

Časi: Pod Tratami–vstop v plezalno pot 1.30 ure
Plezalna pot–Stol 2 uri
Stol–pod Tratami 2 uri
Skupaj 5.30 ure

Sezona: Kopna sezona.

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010.

Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007.

Stanko Klinar: 55 krat Karavanke. Planinska založba, 2005.

Ingrid Pilz: Čudoviti svet Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Mladinska knjiga, 2000.

Zemljevida: Stol in Begunjščica, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000.

Spodnji del poti je zahteven. Foto: Vladimir Habjan

Stol, 2236 m, z Ljubelja

SLO Karavanke

Na prvaka Karavank se bomo povzpeli kar z Ljubelja, pri čemer naj nas od ture ne odvrne dolžina poti. Vzemimo si čas in se "potovanju" prepustimo, kajti nagradil nas bo z lepimi razgledi na celotno

Stolovo soseščino in gore nad Zelenico. Ne pozabimo, da lahko na Zelenico pridemo še po neoznačeni ali transportno-reševalni poti, ki vodita po gozdovih južnega pobočja Ljubeljščice. Turo zaradi dolžine

lahko podaljšamo na dva dni, s sabo pa v vročem poletju vzemimo dovolj vode, saj je na opisani poti ni (razen vode pri Domu pri izviru Završnice).

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 2236 m

Višina izhodišča: 1058 m

Višinska razlika: 1178 m

Izhodišče: Ljubelj, 1058 m. Do sem se pripeljemo od avtoceste Ljubljana–Jesenice mimo Tržiča, skozi Šentansko dolino do parkirišča pri predoru in mejnem prehodu Ljubelj.

Koče: Dom na Zelenici, 1536 m, telefon 04 531 52 54, 041 650 264; Dom pri izviru Završnice, 1425 m, telefon 04 580 13 11, 031 322 249; Prešernova koča na Stolu, 2174 m, telefon 04 586 34 87, 051 611 366.

Časi: Ljubelj–Dom na Zelenici 1.30 ure

Dom na Zelenici–Stol 3.30 ure
Stol–Ljubelj 4 ure

Skupaj 9 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnik: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010.

Pogled s Stola v krnico V Kožnah. Nad njo Svačica (levo) in Vrtača. Foto: Vladimir Habjan

Opis: Pred vstopom nas tabla v nemščini opozarja, da smo na zavarovani plezalni poti na Stol (Hochstuhl/Klettersteig). Začetek plezalne poti je najtežji. Skobe nam pomagajo v zajedo, ki višje preide v žleb. V terenu skalovlja in ruševja se počasi dvigujemo, gladka plošča pod previsom nas pripelje na levo stran rebra (levo lažji vstop v rebro). Od tu naprej hodimo ali poplezavamo z leve na desno stran rebra. Višje se rebro zoži, plezamo ob manjših stolpih. Gladko ploščo (klini) preplezamo brez varovanja. Iz škrbine sledita strm vzpon in zavarovan sestop v drugo škrbino. Nato zavijemo na vzhodno pobočje rebra, nad krušljivo zagrščeno grapo (nevarnost padajočega kamna) v mali votlinici stoji skrinjica z vpisno knjigo. Nadaljujemo navzgor, iz skrotaste zavarovane grape prestopimo iz rebra v razčlenjeno steno, nadaljujemo po njej in nad

ozkim žlebom stopimo na travnat rob grebena. Do vrha Stola s križem hodimo še 200 m po skrotastem terenu. **Sestop:** Z vrha sestopimo po označeni poti najprej na travnato sedlo Med Stoli, nato

po označeni poti proti grebenu med Stolom in Potoškim Stolom, 2014 m. Kjer gre pot prvič skoraj na greben (velik možic), jo zapustimo in po drnastem svetu široke grape Dolga riža/Grüne Riese na

avstrijski strani sestopimo najprej do grušča in nato do vidne steze, ki pripelje v bližino vstopa v plezalno pot. Sestop do izhodišča poteka po smeri vzpona.

Irena Mušič Habjan

Zemljevida: Stol in Begunjščica, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000.

Opis: Od izhodišča do Doma na Zelenici, 1536 m, se lahko povzpemo s sedežnico (poleti obratuje) ali gremo peš po markirani poti najprej po travnikih pod sedežnico, nato zavijemo v levo med ruševje in se v okljukih povzpemo do doma. Od tam se kratko dvignemo na travnato vzpetino s sedežnico, nato nas skozi macesnov gaj označena pot vodi preko južnega pobočja Vrtače (vmes odcep na desno za Vrtačo). Kratak spust po skalnato-gruščnatem žlebu nas pripelje v krnico V kožnah (levo pot s sedla Šija). Zložno se vzpenjamo med balvani in ruševjem, višje se nam z desne priključi pot s sedla Belščica. Vzpon nadaljujemo v okljukih proti zagrščeni krnici Mel, od koder sledi strm del po

grušču do travnatega sedla Med Stoli. Tu zavijemo desno in se po dobro uhojeni poti po jugovzhodnem pobočju

Stola povzpemo na vrh s križem. Zaradi strmo odsekane severne stene bodimo na vrhu pazljivi.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Zahodna skupina Samarskih sten, 1302 m HR Gorski kotar

Gre za skupino vrhov, ki se razteza zahodno od Ratkovega sklonišča. Pot je v celoti dobro markirana, tudi tam, kjer ni steze, ji brez težav sledimo. Za ogrevanje in spoznavanje značaja Samarskih sten je za začetek vsekakor bolj priporočljiva kot Južna

skupina, ki je daljša, zahtevnejša in napornejša. Pokrajina do najvišjega vrha Samarskih sten še ne pokaže svojega pravega značaja. Razkrivati ga začne šele potem, ko nas začnejo razveseljevati za apnenec značilni pojavi: škraplje, žlebiči, vitki razi, počli, šalce in

šafle. Kvaliteta skale je pakleniška ali celo boljša, vse drži kot zabetonirano, kar velja za celotne stene. Ne manjka niti vrtač, jam, brezen in lukenj, ki se zdijo kot ustvarjene za medvedje brloge. Moti le pregosta poraščenost, ki večkrat delno zakrije visoke stene in stolpe ter spravlja fotografa v slabo voljo. Tisto, kar je prijetno očem, skozi objektiv ni vedno fotogenično.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot s kratkimi mesti II. težavnostne stopnje, nekaj dodatkov, ki se jim da izogniti, pa celo III. stopnje. Za tiste brez potrebnih izkušenj priporočam varovanje z vrvjo. V slabem vremenu ali pri nestabilni vremenski napovedi pot odsvetujem.

Oprema: Pomembni so čevlji s pravim vibram podplatom, ki omogoča dobro trenje, palice.

Nadmorska višina: 1302 m

Višina izhodišča: 1073 m

Višinska razlika: 229 m

Izhodišče: Parkirišče na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak (prostor za več avtomobilov) ali Ratkovo sklonišče (če v njem prespimo). Do sem se

pripeljemo čez Kočevje–Petrino/Brod na Kolpi–Delnice–Mrkopalj–Tuk in 13. kilometer. (WGS84: 45,236559, 14.952025)

Koča, zavetišče: Planinski dom Bijele stene v Tuku, 875 m, telefon/faks 0038 551 83 36 03, 0038 551 83 35 89, 0038 598 23 28 67, e-pošta info@euroliber.com; Ratkovo sklonišče, 1174 m.

Časi: Izhodišče–Ratkovo sklonišče 1 ura

Ratkovo sklonišče–vrh Samarskih sten 45 min

Vrh Samarskih sten–Stepenica 30 min

Stepenica–Piramida 15 min

Piramida–Veliki kanjon 1.15 ure

Veliki kanjon–Ratkovo sklonišče 30 min

Ratkovo sklonišče–izhodišče 30 min

Skupaj 4.30–5 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik, 2011.

Željko Poljak: Hrvatske Planine, IV.

izmijenjeno i dopunjeno izdanje.

Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2007.

V Velikem kanjonu Foto: Mire Steinbuch

Južna skupina Samarskih sten, 1298 m HR Gorski kotar

Zaradi dolžine ture in zgodnjega jutranjega začetka je priporočljivo spanje v Ratkovem sklonišču. Pot je v celoti dobro markirana, tudi tam, kjer ni steze, ji brez težav sledimo. Je daljša, zahtevnejša, lepša in napornejša od poti po Zahodni skupini. Za fotografa so drevesne krošnje nekoliko manj moteče, razen v Amfiteatru in njegovi okolici, ko se smili sam sebi, ker ne najde mesta za posnetek brez rastlinskega šavja. Značilni kraški pojavi so tu številnejši in izrazitejši kot v Zahodni skupini.

Vrtače, jame in brezna vzbujajo hkrati radovednost, občudovanje in opreznost. Nekaj je težjih mest, izpostavljenih prehodov, kjer bodo nekateri morda potrebovali varovanje. Najmarkantnejši točki sta Amfiteater in jama Velika pečina, v kateri v začetku maja visijo ledene sveče, v temni globlini pa izginja debela plast snega, ki na dnu obleži vse leto. Vhod je visok več kot 20 metrov, jama je globoka okoli 300 metrov. Znana je tudi pod imenom Stankova pečina.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot z mesti do II. težavnostne stopnje (dve mesti sta III. stopnje). Za tiste brez potrebnih izkušenj priporočam varovanje z vrvjo. V slabem vremenu ali pri nestabilni vremenski napovedi pot odsvetujem. Zaradi goste poraščenosti sta pomlad in jesen primernejši od poletja.

Oprema: Pomembni so čevlji s pravim vibram podplatom, ki omogoča dobro trenje, majhen nahrbtnik (do 40 l), palice.

Nadmorska višina: 1298 m

Višina izhodišča: 1073 m

Višinska razlika: 225 m

Izhodišče: Parkirišče na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak (prostor za več avtomobilov) ali Ratkovo sklonišče (če v njem prespimo). Do sem se pripeljemo čez Kočevje–Petrino/Brod na Kolpi–Delnice–Mrkopalj–Tuk in 13. kilometer. (WGS84: 45,236559, 14.952025)

Koča, zavetišče: Planinski dom Bijele stene v Tuku, 875 m, telefon/faks 0038 551 83 36 03, 0038 551 83 35 89, 0038 598 23 28 67, e-pošta info@euroliber.com; Ratkovo sklonišče, 1174 m.

Časi: Izhodišče–Ratkovo sklonišče 1 ura

Ratkovo sklonišče–odcepa za Dvorac in Južno skupino 15 min

Odcepa za Dvorac in Južno skupino–Južni vrh 1.15 ure

Južni vrh–Amfiteater 1.15 ure

Amfiteater–Razbijeni vrh 30 min

Razbijeni vrh–Ratkovo sklonišče 2.15 ure

Ratkovo sklonišče–izhodišče 30 min

Skupaj 7 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik, 2011.

Željko Poljak: Hrvatske Planine, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2007.

Zemljevidi: Bijele i Samarske stijene 1 : 12.500, Karta 11a, SMAND;

Gorski kotar I (Klek, Bjelolasica, Bijele i

Samarske stijene) 1 : 30.000, Karta 11,

SMAND; Bjelolasica - Bijele i Samarske stijene

1 : 25.000, Karta 11b, SMAND.

Opis: S parkirišča na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak krenemo po kolovozu do križišča poti in nato naravnost. Vzpenjamo se po široki gozdni poti, ki postaja vse bolj strma. Na razpotju na sedelcu leva steza zavije k zavetišču, kjer odložimo odvečno robo, če bomo prespali.

Od Ratkovega sklonišča gremo pet minut nazaj do sedelca z razpotjem in pred njim zavijemo levo proti Južni skupini (oznake MPP).

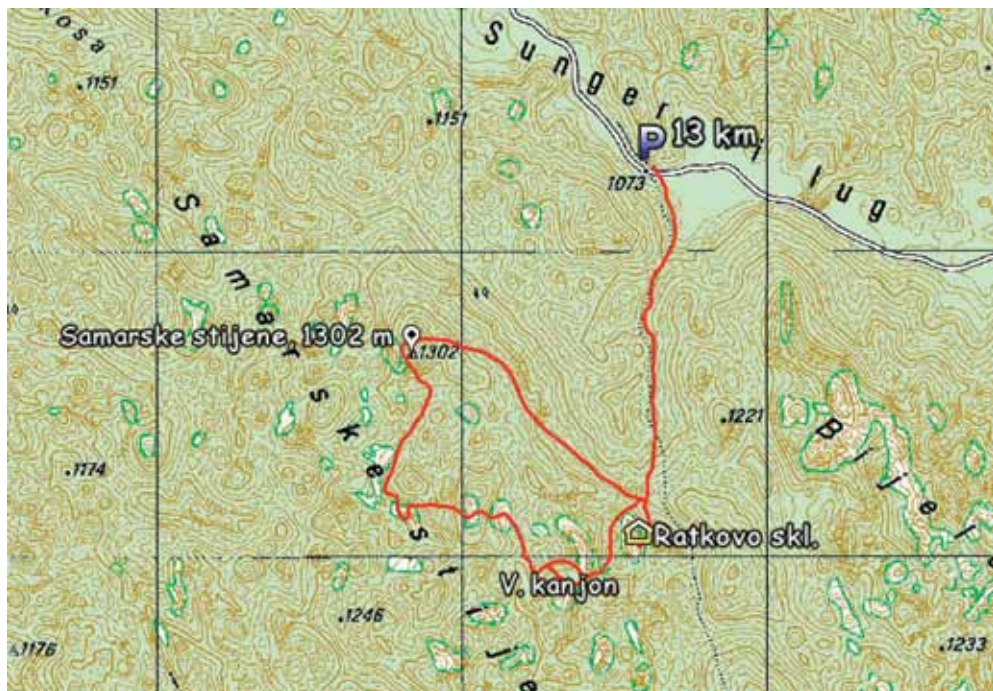
Predor blizu Dvorca Foto: Mire Steinbuch

Zahodna skupina Samarskih sten, 1302 m HR Gorski kotar

Zemljevidi: Bijele i Samarske stijene 1 : 12.500, Karta 11a, SMAND; Gorski kotar I (Klek, Bjelolasica, Bijele i Samarske stijene) 1 : 30.000, Karta 11, SMAND; Bjelolasica - Bijele i Samarske stijene 1 : 25.000, Karta 11b, SMAND.

Opis: S parkirišča na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak krenemo po kolovozu do križišča poti in nato naravnost. Vzpenjamo se po široki gozdni poti, ki postaja vse bolj strma. Na razpotju na sedelcu desna steza zavije proti vrhu Samarskih sten (leva 5 minut do zavetišča, kjer lahko odložimo odvečno robo, če bomo prespali). Po desni stezi se položno vzpenjamo skozi gozd proti poraščenemu najvišjemu vrhu Samarskih sten, 1302 m, ki ima golo samo teme (do sem 40 minut). Z vrha sestopimo proti jugu v smeri naslednjega vrha Stepenica, 1280 m, ki zahteva 7–8 metrov plezanja I.–II. stopnje. Skrinja z žigom je malo pod vrhom. Kdor hoče na sam vrh, mora preplezati nekaj metrov III. stopnje. Z vrha, ki ima izrazitejšo obliko stolpa in se dviguje nad krošnjami dreves, je lep razgled. Naslednji cilj je lažje dostopna Piramida, 1270 m. Preden

pridemo do Velikega kanjona, lahko pokukamo še v Dolino suza, nad katero je razgledni vrh – *vidikovac*. Najbolje je, da se okoli 100 metrov dolgega Velikega kanjona lotimo v

smeri nasproti urinemu kazalcu, torej v smeri naše hoje, da bomo lažje preplezali dve težji mesti (II.–III. stopnja). Nahrbtnik obvezno odložimo, ponj se bomo vrnili prej kot v 10 minutah

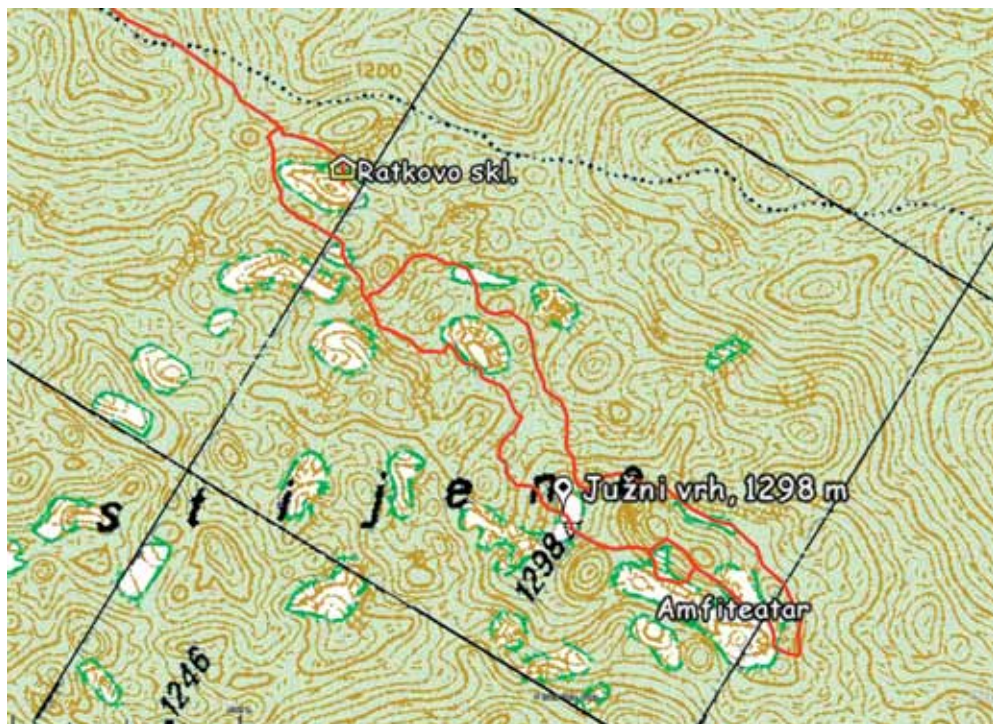
po stezi skozi gozd, ki obide kanjon. Pod masivno gladko steno Glave šečera zavijemo levo proti bivaku, do katerega pridemo v 10 minutah.

Mire Steinbuch

Južna skupina Samarskih sten, 1298 m HR Gorski kotar

Po približno 15 minutah je odcep desno proti Zahodni skupini, nas pa pot pelje skozi gozd do točke, kjer se začne in konča krožna pot po Južni skupini. Tu je smerna tablica *Dvorac 30 min*. Sledimo puščici in markacijam, ki vodijo v nasprotni smeri urinega kazalca, ker bo tako prehod čez težja mesta lažji. Do skupine stolpov in sten Dvorac je strm in kratek vzpon, proti koncu nas čaka še ozek predor. Nato se spustimo v Dolino miru, okroglo jaso s premerom okoli 60 metrov, redko poraščeno z bukovjem. Sledi vzpon po razbitem gozdnem terenu, dokler pod Južnim vrhom, 1298 m, ne pridemo iz gozda. Med sestopom z njega moramo navzdol preplezati nekaj metrov, ki segajo v območje III. stopnje. Kmalu pridemo na razcep: leva možnost je lažja, desna težja (mesto II.–III. stopnje). Pred samim vstopom v Amfiteater se obe poti združita. Amfiteater je z visokimi stenami obdana kotanja z dvema nivojema. Čez okoli 3 metre visok prag splezamo v spodnji del. Tu iz stene štrli neposrečeno zabit klin, ki predstavlja bolj nevarnost kot oporo. Izhod iz Amfiteatra je morda najtežje mesto v vsej Južni skupini. Najprej splezamo tri metre naravnost navzgor s pomočjo klina, nato tri metre v desno brez pomagal (nekaterim bo morda dobrodošlo varovanje z vrvjoo). | 38 |

Do Razbijenog vrha je še nekaj poplezavanja, a je lažje od že preplezanega. Z vrha se spustimo v Medvječo dolino, iz nje se dvignemo na greben, s katerega je lep pregled nad

večjim delom prehojene poti. Zdaj je najtežje za nami, vendar to ne pomeni, da ne bomo še nekajkrat poplezali ali da lahko brezskrbno hodimo z rokami v žepu. Kmalu pridemo

do razpotja, kjer smo zjutraj krenili v smeri Dvorca. Do bivaka je še 15 minut.

Mire Steinbuch

Zub, 1280 m

HR Gorski kotar

Izlet na Zub mi bo ostal v spominu kot pristrčna kratka tura, koncentrat vseh značilnosti Samarskih sten, razen dolžine. Čeprav je kratka, ima dve zahtevnejši mesti, krasen izpostavljen greben in zahteva nekaj plezalne spretnosti. Samo tu sva imela nekaj težav z orientacijo (za razvidnost smeri je manjkala markacija).

Za naslednike sva nad markacijo postavila možica. Upam, da bo obstal. Zaradi zahtevnosti terena sta vzpon in sestop enako dolga. Je najbolj plezalna tura v vsej skupini. Vsekakor Zub ni vrh, primeren za čakanje na sončni zahod in sestopanje v mraku ali celo temi. Pot na Zub je markirana, vrh na zemljevidu pa ni označen.

Na vršnem grebenu Zuba Foto: Mire Steinbuch

Zahtevnost: Zahtevna označena pot z dvema težjima mestoma (II.–III. stopnje). Za tiste brez potrebnih izkušenj priporočam varovanje z vrvjo. V slabem vremenu ali pri nestabilni vremenski napovedi pot odsvetujem.

Oprema: Pomembni so čevlji s pravim vibram podplatom, ki omogoča dobro trenje. Palice pustimo v bivaku.

Nadmorska višina: 1280 m

Višina izhodišča: 1073 m

Višinska razlika: 207 m

Izhodišče: Parkirišče na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak (prostor za več avtomobilov) ali Ratkovo sklonište (če v njem prespimo). Do sem se pripeljemo čez Kočevje–Petrino/Brod na Kolpi–Delnice–Mrkopalj–Tuk in 13. kilometer. (WGS84: 45,236559, 14,952025)

Koča, zavetišče: Planinski dom Bijele stene v Tuku, 875 m, telefon/faks 0038 551 83 36 03, 0038 551 83 35 89, 0038 598 23

28 67, e-pošta info@euroliber.com; Ratkovo sklonište, 1174 m. **Časi:** Izhodišče–Ratkovo sklonište 1 ura

Ratkovo sklonište–Zub 30 min
Zub–Ratkovo sklonište 30 min
Ratkovo sklonište–izhodišče 30 min

Skupaj 2.30 ure

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik, 2011.

Željko Poljak: Hrvatske Planine, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2007.

Zemljevidi: Bijele i Samarske stijene 1 : 12.500, Karta 11a, SMAND;

Gorski kotar I (Klek, Bjelolasica, Bijele i Samarske stijene)

1 : 30.000, Karta 11, SMAND;

Bjelolasica - Bijele i Samarske stijene 1 : 25.000, Karta 11b, SMAND.

Opis: S parkirišča na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak krenemo po kolovozu do

Vrh Samarskih sten, 1302 m

HR Gorski kotar

Najvišji vrh Samarskih sten zaradi poraščenosti komaj opazimo. Foto: Mire Steinbuch

Brez dvoma je to najlažja tura tega območja, ki zahteva tudi najmanj plezanja. Primerna je tudi za otroke, ki so vajeni hoje in gibanja po gorah, in za okretne babice s primerno kondicijo (eno sem srečal na vrhu). Skratka, tura za vse generacije, orientacijsko nezahtevna, pri čemer samo sledimo markacijam.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. V slabem vremenu ali pri nestabilni vremenski napovedi pot odsvetujem.

Oprema: Običajna gorniška oprema, dobri čevlji, palice.

Nadmorska višina: 1302 m

Višina izhodišča: 1073 m

Višinska razlika: 229 m

Izhodišče: Parkirišče na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak (prostor za več avtomobilov). Do sem se pripeljemo čez Kočevje–Petrino/Brod na Kolpi–Delnice–Mrkopalj–Tuk in 13. kilometer. (WGS84: 45,236559, 14,952025)

Koča, zavetišče: Planinski dom Bijele stene v Tuku, 875 m, telefon/faks 0038 551 83 36 03, 0038 551 83 35 89, 0038 598 23

28 67, e-pošta info@euroliber.com; Ratkovo sklonište, 1174 m. **Časi:** Izhodišče–Ratkovo sklonište 1 ura

Ratkovo sklonište–vrh Samarskih sten 45 min

Vrh Samarskih sten–izhodišče 1–1.30 ure

Skupaj 2.30–3 ure

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik, 2011; Željko Poljak: Hrvatske Planine, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2007.

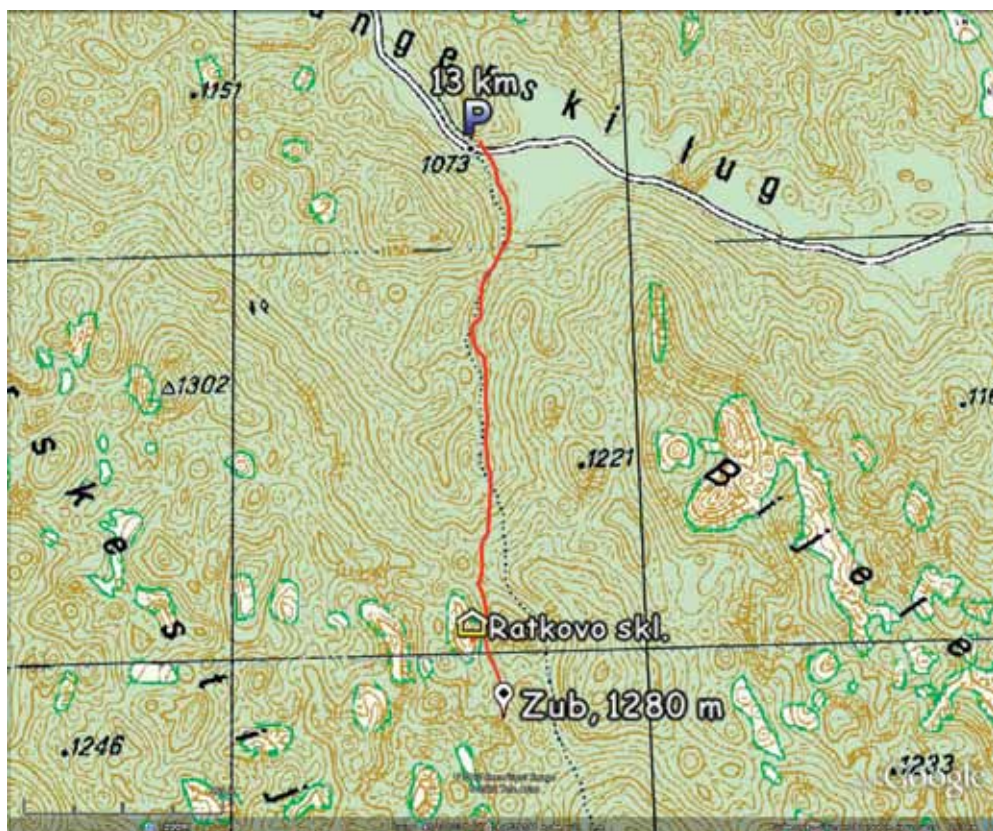
Zemljevidi: Bijele i Samarske stijene 1 : 12.500, Karta 11a, SMAND; Gorski kotar I (Klek, Bjelolasica, Bijele i Samarske stijene) 1 : 30.000, Karta 11, SMAND; Bjelolasica - Bijele i Samarske stijene 1 : 25.000, Karta 11b, SMAND.

križišča poti in nato naravnost. Vzpenjamo se po široki gozdni poti, ki postaja vse bolj strma. Na razpotju na sedelcu leva steza zavije k zavetišču, kjer odložimo odvečno robo, če bomo prespali. Od Ratkovega sklonišča gremo nekaj korakov do ovinka, kjer bi zavili levo, če bi se vračali proti izhodišču. Napis na skali nas usmeri desno skozi gozd. Sledimo markacijam po razgibanem gozdnatem terenu in občasno skačemo čez široke škraplje. Par deset metrov pred veliko steno zavijemo pri osamljeni markaciji na naši desni (morda je nad njo možic) navzgor čez prag. Greben, ki pripelje na vrh, kljub izpostavljenosti razveseli z uživaškim poplezavanjem v odlični skali.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mire Steinbuch

Vrh Samarskih sten, 1302 m

Opis: S parkirišča na 13. kilometru ob cesti Mrkopalj–Jasenak krenemo po kolovozu do križišča poti in nato naravnost. Vzpenjamo se po široki gozdni poti, ki postaja vse bolj strma. Na razpotju na sedelcu leva steza zavije k zavetišču, kjer odložimo odvečno robo, če bomo prespali. Od Ratkovega sklonišča se vrnemo nekaj minut v smeri prihoda in zavijemo levo na stezo, ki nas vodi prečno proti zahodu. Pot je del MPP in KPP, zato bomo občasno videli te oznake. Steza poteka večinoma po lepem gozdu, vzponi in spusti niso tako izraziti, zato je hoja lažja. Pod vrhom nekajkrat primemo za skalo.

Sestop: Do izhodišča lahko sestopimo po poti vzpona ali pa z vrha sestopimo do razpotja in zavijemo levo proti severozahodu (pot št. 27, oznake MPP in KPP, desno zavije prečna steza

proti Ratkovemu sklonišču). Sledimo redkejšim markacijam. Oranžna puščica na drevesu nas usmeri desno navzdol, ker je naprej pot zaradi podrtega drevja težko prehodna. Pri

dveh rdečih smerokazih za vrh Samarskih sten se priključimo širokemu kolovozu, nato zavijemo desno in po 200 metrih pridemo do makadamske ceste Tuk–Jasenak ter po njej

nadaljujemo še tri kilometre do parkirišča na 13. kilometru.

Mire Steinbuch

Teško pristopna Stepenica v Zahodni skupini Samarskih sten Foto: Mire Steinbuch

Beli stolpi nad morjem gozdov

Samarske stene

Besedilo: Mire Steinbuch

Veter je iz daljave prinesel vonj po divji živali. Z Damjanom sva spontano, neodvisno drug od drugega, frčila na pasu obešen kanadski zvonček za medvede, da je poudarjeno zazvonil. Pol ure od avta pa sva že v samemu sebi prepuščenem gozdu. Ko je približno uro kasneje že drugič ali tretjič z vetrom ponovno priplaval vonj po divji živali, se nisem več zmenil za njega. Večinoma molče sva se prebijala po ne vedno lahko prehodnem terenu. Kmalu se nama je posvetilo, da sva zaradi neučakanosti in površnosti zagrešila amatersko napako, in se tolažila, da jo 'profesionalno' prenašava. Saj, počutila sva se kot poklicna nosača iz minulih časov. Namesto da bi se potila 40 minut, sva se, kot sva ugotovila pozneje, obsodila na več kot štiriurno tovorjenje težkih nahrbtnikov. Damjanu je pripadlo 25 kilogramov, jaz sem se izmazal z 20. Da ne bi slučajno kdo pomislil, da imajo Samarske stene kaj skupnega s samaritanstvom, čeprav imajo skupen koren. Koren lečen – poživilo je prihajalo po kapljicah v obliki drznih lepih masivnih stolpov, po katerih slovi to področje.

Ratkovo sklonišče?

Skromno zavetišče je bilo zgrajeno leta 1952, požgano februarja 1982, obnovljeno leta 1983. Deževnico iz zbiralnika je za pitje treba prekuhati. Trinajst graditeljev prvega zavetišča, članov univerzitetnega PDS (Planinarsko društvo sveučilišta), je steno, pod katero stoji, poimenovalo Šerpas, da jih je spominjala na napore pri nošenju vsega materiala na njihovih hrbtih. Bivak je dobil ime po alpinistu Ratku Čapeku, ki se je leta 1951 smrtno ponesrečil v Špiku. Zanimivo branje je na <http://www.pdsvelebit.hr/?q=node/99>.

Slikovito Ratkovo sklonišče je edini znak civilizacije daleč naokoli. Foto: Mire Steinbuch

Južna skupina Samarskih sten z Amfiteatrom na levi Foto: Mire Steinbuch

Prehitro na pot

Razlog najinega nenadejanega tovorjenja je bil prav trapast. Po solidni gozdni makadamski cesti Mrkopalj-Jasenak bi se morala peljati do 13. kilometra v Mlečikovem lugu, parkirati in – hajdi s pezo na hrbtu živahno proti Ratkovemu sklonišču. Ker pa nisem nikjer zasledil, kje je treba začeti šteti kilometre niti kakšna je oznaka 13. kilometra, se mi je zdelo, da sem prevozil že več, kot bi bilo treba. Ime izhaja iz časov, ko so ob cesti stali miljni kamni s številkami. Kamnov ni več, ime je pa ostalo. In tu je še en kavelj. So takrat postavljali občestne kamne na kilometer ali miljo? *Pitaj boga*. Ker ga ni bilo v bližini, sem vprašal domačina. Sumljivo me je premeril, če sem resen, in dejal, da se kilometri štejejo iz središča Mrkopalja. Zdaj sem ga jaz nejeverno pogledal. In raje molčal. Človek nikoli ne ve, kdo je v teh krajih lovec na smučeh (prosto po Borisu Dežuloviću) in kdo pristani biatlonec (kot naš Jakov Fak), ki strelja samo v tiste majhne kroge.

Uf, malce sem zašel. Nazaj na cesto. Torej, ker se mi je zdelo, da sva ta famozni 13. kilometer že prevozila, sem obrnil in pri starem rdečem kašipotu, ki sem ga že prej opazil in na katerem se je dalo prebrati: *Sam. s. KPP*, zavil s ceste na kolovoz. Po približno dvesto metrih sem ustavil pri dveh rdečih tablicah. Obledela napisa sta kar tekmovala, kateri bo težje berljiv. Vseeno se je dalo dešifrirati napis: *vrh Samarske st. 3/4 h*. In sva zakoračila po sprva široki poti, ki se je po nekaj ovinkih zožila v stezico.

Steza ni vedno razločna, je pa dobro markirana. Po skoraj dveh urah – ko bi morala v Ratkovem sklonišču že pobrisati posodo in izprazniti kozarček

refoška za boljšo prebavo testenin iz vrečke – sva prišla do križišča, kjer je na eni od tablic pisalo: *vrh Samar. st. 5 min*. Tu je Damjan prišel do odkritja dneva. Po ogledovanju zemljevida, obračanju po straneh neba in globokem premišljevanju je dvignil prst in s sijočimi očmi vzkliknil: "Že vem, kje sva ..."

"Saj jaz tudi vem," sem ga prekinil, "nekje v Gorskem kotarju."

"... pustila avto," se ni dal zmotiti.

"Aja? No, pa pokaži, kje."

"Tu," je s prstom pokazal na točko na zemljevidu, ki je bila boleče oddaljena od predvidenega parkirišča na 13. kilometru. Prekmalu sva obrnila ...

"A si ti prepričan?"

"Sem."

Kronist si je zatisnil ušesa.

Na vrhovih pred počitkom v zavetišču

Preden sva prišla do Ratkovega sklonišča, sva dosegla najvišji vrh Samarskih

sten in uživala v plezanju na dva malo nižja vrhova, Stepenico in Piramido. Seveda sva odložila nahrbtnika, preden sva se lotila kratkih, a pestrih vzponov. Pred vrhuncem dneva naju je čakal še Veliki kanjon. V tej čudoviti soteski je zaradi dveh težavnih mest pomembno, s katere strani vstopimo

Padec ali zdrs je na območju Samarskih sten zadnja stvar, ki bi si jo želeli. Na ostrih robovih se lahko nevarno porežete, pri padcu hudo poškodujete. Tudi zdrs se lahko tragično konča v vrtači ali breznu. Na celotni poti je v obeh skupinah samo nekaj klinov. Med njimi sta dva uporabna, eden je v primeru padca nad njim lahko nevaren, ostali so nekoristni. Ko se gibate, se skoncentrirajte na gibanje. Ko vas zamika gledati okoli sebe, se ustavite in občudujte naravo. Naj ne bo čas vaš gospod, teren ni primeren za dirko.

Pod ključnim mestom vzpona na Stepenico

Foto: Mire Steinbuch

Kje je 13. kilometer?

In zdaj se moram vrniti skoraj na začetek: kje se začne šteti kilometrov? To sem ugotovil po svoje. Ko sva drugi dan brez težav našla avto, sva se odpeljala proti Jasenaku in prispela do – 13. kilometra. Rjava lesena tabla je tako velika, da jo je nemogoče spregledati. Na njej sicer ni napisa 13. kilometer, so pa razni smerokazi, med njimi tudi za Ratkovo sklonišče. Obrnil sem avto, nastavil kilometrski števec na nič in odpeljal nazaj proti Mrkopalju. Trinajsti kilometer se je iztekel točno 100 metrov za planinskim domom v Tuku. *Voila!* Na zemljevidu Gorski kotar I. sta označena dva Tuka – Tuk Mrkopaljski in Tuk Vojni. Na občestni tabli piše samo Tuk. (WGS84 45,236559, 14.952025)

Za podnebeje so značilne mrzle in dolge zime ter velika letna količina padavin (2000–3000 mm/m²) s primarnim viškom v jeseni in sekundarnim poletju. V poletju so lahko velike temperaturne razlike med dnevom (do 40 °C) in nočjo (do 2 °C).

vanjo, ker ju bomo lažje preplezali navzgor kot navzdol. Še važnejše je, da pustimo nahrbtnik, čeprav majhen, zunaj in se po lahki poti v manj kot 10 minutah vrnemo ponj. Na enem mestu je tako ozek, da s njim na hrbtu ne bo šlo. To ožino sem poimenoval 'merilec indeksa telesne mase'. Slabih 15 minut za kanjonom se je nenadajano pojavil vrhunec dneva – rdeč smerokaz z napisom *Ratkovo sklonišče 10 min.*; kot potrditev je še na skali pisalo *Kuča 10 min.* Skoraj bi prisegel, da je nahrbtnik čudežno postal lažji.

Divjina Samarskih sten

Zasluge za odkritje Samarskih sten greva od nekemu medvedu. Ko sta ga dva gozdarja iz Begovega Razdolja, najvišje ležečega naselja na Hrvaškem, v lovski strasti zasledovala, ju je vodil čez prehode, ki so do tedaj veljali za neprehodne. Področje Samarskih sten, veliko 1175,35 ha, je del strogega naravnega rezervata Bijele i Samarske stijene, ki so ga ustanovili leta 1985. Sledov človekovega delovanja – če izvzamemo markacije, nekaj svedrovcev v gladkih navpičnih stenah nad bivakom in v steni Glave šečera ter sam bivak – ni in jih ne bi smelo biti. Kar pade ali se podre, obleži. Vse je prepuščeno naravnemu procesu. Ob pogledu na podrti, razpadajoča debela me je prešinil občutek, da sem tujek v tem okolju, odtujeni del narave. Vendar, če vanj vstopiš spoštljivo, se tudi tako vedeš in za seboj ne puščaš sledi, potem ti je odpuščeno in dopuščeno, da v njem uživaš. A čas se tu ni ustavljal. Nasprotno. Razpadanje trohnečih ležečih debel v plasti, plasti v iveri, iveri v prah in prah v prst kaže na neizbežno, počasno minevanje. Minljiv sem tudi jaz, zato sem se raje skoncentriral na mestoma namišljeno pot in gledal pod noge, da ne bi prekmalu obležal kot polomljen ali razpadajoč del narave.

Značilnosti tur na tem območju

To ni izlet za začetnike ali neizkušene planince. Doslej sem dvakrat omenil plezanje. Gre za kratke vzpone, ki premorejo težja, nekaj metrov visoka mesta z detajlom III. težavnostne

stopnje. Steza oziroma smer vodi čez ponekod težje prehode teren. Ne morem reči, da je nadelana, je pa uhojena, kjer tla to dopuščajo. Teren je zaradi konfiguracije nepregleden, orientacija je težka. Steza vodi skozi gozd, ki je včasih bolj pragozd, nad vrtačami in med njimi ali iz ene kotanje v drugo. Zelo malo je hoje po ravnem, večinoma hodimo gor in dol. Priporočam trodelne teleskopske palice, ker so zložene manjše od dvodelnih in nam bodo privezane na nahrbtnik manj v napoto.

Predpogoj za izlet je dobra vremenska napoved. Dežja ali megla si tukaj ne želimo. Kdor bo tu pohajkoval sam, bo v primeru nesreče prepuščen sam sebi. Signala za mobilni telefon ni, razen na vrhovih. Koliko so te poti obljudene, ne vem.

Splača se priti za dva dneva, ki zadostujeta za obhod celotne skupine. Na tem področju ni vode. Pri Ratkovem skloništu je odprt zbiralnik za deževnico. Midva sva prinesla 10 litrov vode, kar je zadostovalo. Za spanje moramo imeti vse potrebno s seboj. Na dveh pogradih lahko udobno leži 12 oseb. Leseni bivak je prijeten, suh in čist. Hoja in poplezavanje po grebenih izkušenemu ponujata užitek in veselje, razgledi z vrhov pa so dovolj navdušujoči, da odtehtajo morebitne težave in napore. Iz valovitega morja gozdov se dvigajo skalnati osamelci, stolpi, obzidja sten in gruče stolpov. Kljub majhni nadmorski višini med 1200 in 1302 metroma je tukaj na voljo skoraj vse, kar imajo višji hribi.

Če nam ni do nošnje težkega nahrbtnika, lahko prespimo v planinskem domu Bijele stene v Tuku, tri kilometre iz Mrkopalja. Nudijo hrano in pijačo. Med tednom je odprt popoldne, v petek, soboto in nedeljo ves dan, razen kadar *gazdarica* ne sadi krompirja ali ni zaposlena z drugimi pomembnimi domačimi deli. Priporočljivo se je predhodno najaviti.

Mrkopaljska planinska pot

Mrkopaljsko planinsko pot (MPP) je leta 1990 odprlo planinsko društvo Bijele stijene iz Mrkopalja. Ima 8 kontrolnih točk. Obhod traja dva dneva. MPP v Zahodni skupini ima 4 kontrolne točke, vključuje najvišji vrh Samarskih sten, Stepenco, Piramido in Veliki kanjon. Drugi del MPP, ki poteka po Južni skupini, je težji, napornejši in daljši. Kontrolne točke so pri Dvorcu, Amfiteatru, Južnem vrhu in Razbijenem vrhu. Mislim, da je ta del celo lepši in zanimivejši.

Vodnik dobimo v turističnem društvu v Mrkopalju. Vsako leto julija organizirajo pohod za planince iz Hrvaške in tujine.

Nekateri žigi pod težje dostopnimi vrhovi so uvidevno postavljeni na lažje dostopnem mestu. Za zbiralce žigov še naslednji podatek: Ratkovo sklonišče in Samarske stene so kontrolne točke naslednjih transverzal: Hrvaške planinske poti, Hrvaške planinske koč, Kapelske planinske poti (KPP) in Goranske planinske poti (GPP).

Kolesarske steze različnih težavnosti in dolžin so speljane iz Mrkopalja preko Begovega Razdolja, Tuka, Sungerja, Bjelolasice, ... po lepi pokrajini skozi pragozdove, travnike, griče in naselja. ●

INFORMACIJE

Dostop: Do izhodišča se lahko pripeljemo iz več smeri. Na primer čez Kočevje–Petrino/Brod na Kolpi–Delnice–Mrkopalj–Tuk in 13. kilometer. Pozimi in tudi zgodaj spomladi je cesta Mrkopalj–Jasenak zasnežena, ker je menda ne pluzijo. Za Tukom se peljemo čez lep, podolgovat travnik Matić poljano, kjer v dolgi polkrožni vrsti stoji 26 monolitov. To je spomenik 26 partizanom, ki so v noči z 19. na 20. februar 1944 tukaj omagali in zmznili v snežnem viharju.

Planinska koč in zavetišče:

Planinski dom Bijele stene v Tuku, 875 m, Tuk 29, telefon/faks 0038 551 83 36 03, 0038 551 83 35 89, 0038 598 23 28 67, e-pošta info@euroliber.com. Ima 54 ležišč, in sicer po 2 do 12 postelj v sobi. Ratkovo sklonišče, 1174 m, stalno odprto, neoskrbovano z 12 ležišči in štedilnikom. Z njim upravlja PDS Velebit iz Zagreba, Radićeva 23, telefon 0038 514 85 16 70 (zvečer).

Literatura:

Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik, 2011.

Željko Poljak: Hrvatske Planine, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2007.

Zemljevidi:

Bijele i Samarske stijene 1 : 12.500, Karta 11a, SMAND; Gorski kotar I (Klek, Bjelolasica, Bijele i Samarske stijene) 1 : 30.000, Karta 11, SMAND; Bjelolasica - Bijele i Samarske stijene 1 : 25.000, Karta 11b, SMAND. Nekateri od njih lahko kupite na PZS.

Dodatne informacije:

Turistično društvo Mrkopalj, Stari kraj 3, telefon/faks 0038 551 83 32 25, e-pošta tz@tz-mrkopalj.hr.

Spletne povezave:

www.tz-mrkopalj.hr, http://www.euroliber.com/index.html (planinski dom Bijele stijene), http://www.plsavez.hr/, http://www.summitpost.org/bijele-and-samarske-stijene/154086, http://meteo.hr/ (tridnevna in sedemdnevna napoved).

Zvončki

Besedilo: Milka Bokal

Foto: Oton Naglost

Vsako pomlad smo otroci težko čakali zvončke. Ko smo se vračali iz šole in se je po okoliških gozdnatih hribih še belil sneg, smo stikali po bregovih Sore, da bi kje našli belkasto rumeni kalček, ki je kukal iz zemlje. V njegovi nežni rumenini se je skrival cvet; tisti rumenkasti nadih se je pozneje na cvetni glavici razkril s pikicami na navzdol obrnjenih cvetnih listih. Mogoče se je prav zaradi teh zlatu podobnih drobnih lis zvončkov oprjelo tudi ime *kronce*. Krone pač ne morejo brez zlata. Imeli smo natančno ogledana posamezna rastišča. Eno je bilo zadaj za Škandrovo hišo, drugo pa je bilo na tistih dolgih travnikih, ki jih danes ni več. Močvirje so izsušili in na njih so zrasle stavbe.

Še prav posebej smo bili ponosni, če se je komu zvonček "potegnil". To je pomenilo, da se je mlademu nadobudnežu posrečilo potegniti stebelce prav iz čebulice in ne tako, da ga je utrgal nad zemljo. Kdor je dočakal ta trenutek, za katerega je morala biti roka ravno prav nežna in ravno prav močna, je to veselo oznanil celi družici. Kaj to pomeni za čebulico, še danes ne vem, mogoče tudi kaj botanično spornega. O tem nismo razmišljali. Še bolj pa smo bili veseli, če je kdo našel takega z dvojno glavico na enem stebelcu. Poklical je vse, stopili smo v krog in občudovali redko najdbo.

Rasli so tudi nedaleč od naše hiše. Tistemu kraju smo rekli V dolini. Svet je bil sicer obrnjen k soncu, a nekoliko kotlinast, zato se je tam rada

zadrževala voda; še posebej spomladi je bilo kar močvirnato. Zraven je tekel majhen potoček, na robovih katerega so se pozneje kakor velike rumene zvezde pokazale kalužnice. Ne vem, kdo je zvončke tja zasadil, a varovali smo jih kot veliko hišno dragocenost. Bog ne daj, da bi kdo tam katerega utrgal. Nabirati smo jih hodili drugam, Za graben ali pa v Županov kot. Tam so bili še posebej veliki in bohotni. Zgodilo se je tudi, da smo tam izruvali zvonček s čebulico in ga presadili V dolino. Pravo nelagodje pa smo čutili, če se je kdo od drugod pritiho-tapil in jih potrgal nekaj ali pa več. To smo hitro opazili, saj smo imeli tako rekoč preštete.

Tako je bilo tudi tisto pomlad, ko se je poslavljala naša stara mati. Rada me je imela, svojo najmlajšo vnukinjo. Zadnje leto pred slovesom se je še posebej bala zame. Ne vem, zakaj se je že nekoliko onemogla domislila, da naj bi me ata in mama dala v Ameriko k paru sorodnikov, ki ni imel otrok. Mogoče so k temu pripomogli ognjeviti pogovori o nujnosti naraščaja tam daleč, tam čez lužo. Tako je mati nekega dne zgodaj jutraj prišla k nam in svoje domneve razkrila svoji hčeri, moji mami. Ni ji verjela, da sem doma, dokler me ni videla na lastne oči. Še zdaj v polnsnu slišim nekoliko zateglo cerkljansko govorico, ko sta z mamo prišli k moji postelji in se je mati prepričala, da hči govori resnico. Tako sem tisti malce turoben oblačni dan, ko je stara mati umrla, nabirala zvončke skoraj jokaje. Sama. To mi je prijalo, tako sem se lažje poslavljala od nje. Nabrala sem ji velik šop in dodala zraven še *soldatke*¹, ki jih je mati prav tako imela rada in so rasli v bregu nad njeno hišo. Kimajoče bele glavice so napolnile dve vazi ob njeni krsti.

Pozneje sem se poučila, da se ti naši zvončki uradno imenujejo veliki zvonček ali celo še daljše: veliki spomladanski zvonček. Tudi danes jih še rada nabiram. Samo ne cel šop, zadošča mi nekaj cvetov. In tudi ne V dolini; tam jih ni več, jamasti svet je že zdavnaj zasut. Še čutim do njih posebno toplino in privabi me njihov vonj. V spomin mi priključijo neke davne občutke, občutke sprejetosti in otroškega zaupanja. ●

¹ Pasji zob.

FOR LIFE

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

FREE GEARLOFT & FOOTPRINT

DAC

LIMELIGHT 3P

Šotor Limelight se drži pravila "keep it simple", njegova enostavna postavitve in minimalna teža sta zagotovilo za kempiranje s stilom. Vrata v obliki črke D za nemoteno vstopanje, barvno označene palice in priponke ter prostorni stranski predprostor so samo nekatere značilnosti, ki odlikujejo ta vsestranski šotor in zagotavljajo, da boste vedno varni pred vsakim vremenom.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregorciova cesta 19, Ilirska Bistrica

ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana

Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica

Svet športa, Titova 16, Jesenice

Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Vulkanski stožec nad jezerom Van

Süphan Dağı (4058 m)

Besedilo: Andrej Gosar

Pri iskanju gorniških ciljev v vzhodni Turčiji bi verjetno vsakdo najprej pomislil na Ararat (5137 m), okoli katerega je spletenih toliko mitov. Vzpon nanj zahteva dovoljenje, spremstvo vodnika in višinske tabore, zaradi česar se večina prepusti organizaciji ene od številnih agencij, kar ni ravno poceni. Pred tem je dobrodošla aklimatizacija, za katero pa v neposredni bližini ni dosti možnosti. Precej manj je znano, da so tudi nad jezerom Van lepe možnosti za gorniško avanturo. Če potujete okoli tega kar 119 kilometrov dolgega jezera, ki leži 1645 metrov visoko, bo na severu od povsod pritegnila pozornost visoka gora pravilne oblike s snežno kapo.

Gre za Süphan Dağı (dağı je po turško gora), ki je s 4058 metri tretja najvišja gora Turčije za Araratom in Gelyansinom ali Uludorukom (4137 m). To je ugasli stratovulkan značilne stožčaste oblike. Na vrhu ima deloma ohranjeno kaldero z dvema lepima jezeroma, ki sta zaledeneli daleč v poletje. Stratovulkani so zgrajeni iz neštetih plasti lave (od

tod ime strato) in drugega materiala, ki ga vulkan izvrže ob izbruhih in je zelo različnih velikosti od skal, imenovanih vulkanske bombe, do finega pepela. Tudi Ararat, ki je manj kot sto kilometrov vzhodneje, je tega tipa, vendar brez ohranjenega kraterja.

Na zahodni strani jezera je nad Tatvanom še en stratovulkan Nemrut

Dağı (3050 m), ki je zelo priljubljen med popotniki. S svojimi izbruhi je v geološki preteklosti zajezil naravni odtok kotline, zaradi česar je sploh nastalo jezero Van. Nemrut Dağı ima eno najlepše ohranjenih kalder na svetu, eliptične oblike in premera 7–8 kilometrov. Dostopna je z avtom po sicer precej slabi cesti, na dnu pa sta veliko hladno jezero in manjše

Süphan Dağı nad jezerom Van in otokom Akdamar Foto: Andrej Gosar

jezero z vročimi vreli. Prenočiti ob jezeru na 2400 metrih, kjer se naokrog dvigajo strma pobočja kaldere, nad tabo pa je zvezdnato nebo, je prvovrstno doživetje. Večer navadno mine ob ognju in čaju pri prijaznem domačinu, ki skrbi za poluraden taborni prostor. Zjutraj sta obvezna sprehod prek ogromnih kamnitih blokov do večjega jezera in kopel v toplejšem jezercu.

Načrtovanje

Pri načrtovanju popotniško-plainskega potepanja po vzhodni Turčiji sem naletel na kar nekaj težav pri zbiranju informacij o Süphanu. Presenetilo me je, da sem o njem na sicer vsevednem internetu le na Summitpostu našel nekaj skopih vrstic. Ugotovil sem še, da številne agencije uporabljajo goro za aklimatizacijo pred Araratom in da vse postavijo po en višinski tabor. Tako je pisalo tudi v vodniku po teh krajih. Zaradi težkih

nahrbtnikov in problemov z vodo mi ta možnost ni preveč dišala.

Tik pred odhodom pa sem v knjižnici našel še drug vodnik, kjer avtor navaja, da je tura izvedljiva in tudi smiselna v enem dnevu, kljub 2000 metrom višinske razlike. Zanimivo je, da v obeh vodnikih za vrh navajajo, da je vrh visok 4434 metrov, kar je skoraj 400 metrov več od dejanske višine. Na internetu sem našel še dva precej pomanjkljiva zemljevida, ne pa tudi podatka, ali je mogoče v Turčiji kupiti kaj boljšega. Na podlagi zbranih informacij sem se odločil za vzpona z juga, iz Hermantepeja. Vzpon iz Aydinlarja na vzhodu je namreč nekoliko daljši.

Potovanje smo začeli v Diyarbakirju, ki je prestolnica kurdskega dela Turčije. Konec junija je na tem nižinskem območju, ki meji na sirsko puščavo, že vladala huda vročina. Najprej nam ji je uspelo uiti na Nemrut Dağı, drugo goro istega imena. Na 2134 metrov visokem vrhu so znamenite kamnite glave in domnevna grobnica ekscentričnega vladarja iz 1. stoletja pred našim

štetjem v obliki ogromne piramide nasutega gruščja. Vse skupaj je pod Unescovo zaščito in dobro obiskano, predvsem ob sončnih zahodih, ki so res doživetje. Vročine pa smo se dokončno rešili, ko smo se dvignili na vzhodnoanatolsko planoto z jezerom Van.

Vzpon na Süphan Dağı

Noč pred vzponom smo prebili v Adilcevazu na severnem obrežju jezera. Receptor hotela sicer ni razumel niti besede angleško, ko pa sem ga vprašal za cesto do izhodišča, je obrnil zaslon računalnika proti meni in mi na Google Zemlji vse pokazal. Tudi zajtrk ob štirih zjutraj ni bil problem. Izhodišče vzpona je vas Hermantepe na približno 2100 metrih. V jutranjem mraku je vrh izgledal neskončno daleč, še posebej, ker je začetni del izredno položen. Tu se še da slediti številnim potem med pašniki in redkimi polji.

Jezero v kalderi in vrh Süphana Foto: Andrej Gosar

Odločila sva se za bolj ali manj direkten vzpon in upala, da ne bo kakšnih presenečenj. Višje, kjer postane bolj strmo, se poti porazgubijo, vendar je teren ravn dovolj na redko poraščen s šopi trave in grmičkov, da je praktično povsod prehodan. Pogled proti vzhodu je začel odkrivati popolno okroglo jezero Aygır gölü, katerega oblika kaže na njegov vulkanski izvor. Na višini okoli 3100 metrov so se pojavili prvi ostanki snega, še tristo metrov višje pa sva prišla na širok hrbet, ki predstavlja izrazito mejo med kopnim jugozahodnim pobočjem in strnjanim snegom v široki dolini na severovzhodu. To se je izkazalo za zelo prikladno, saj sva gor grede lahko hodila po kopnem do kar 3800 metrov, dol pa je šlo po snegu zelo hitro. Vesela sva bila, da sva vse orientacijske zanke najstrmejšega dela vzpona uspešno rešila.

Vršni del gore predstavlja deloma ohranjena kaldera, okoli katere je več vrhov podobne višine, zato postane orientacija bolj zapletena. Prečila sva dolgo snežno pobočje in pod seboj zagledala veliki jezери ledvičaste oblike, deloma še okovani v led in sneg. Če je bilo enakomerno pobočje vulkana do sedaj mestoma enolično, pa je ta del izredno lep. Do sem sva potrebovala štiri ure

Jezero Aygır gölü Foto: Andrej Gosar

in pol. Ker nisva razen pastirjev na začetku poti srečala prav nikogar, sva imela občutek, da sva nekje zelo zelo daleč. Pri Žigu sta se pojavila glavobol zaradi višine in tudi utrujenost, zato se je odločil, da me na okoli 3950 metrih počaka. Na srečo je bilo vreme brez oblaka, veter pa zmeren.

V nadaljevanju sem se moral najprej spustiti po snegu okoli 150 metrov skoraj do jezera, prečkati dolgo ravnino in se nato po izredno razbitem skalovju vzpeti 250 metrov visoko na vršno planoto. Naloženi bloki so terjali precej previdnosti, ker sem ob neprevidnem koraku hitro kakšnega prevrnil. O poti ni bilo ne duha ne sluha. Nehote se mi je prikradla misel, kakšno bi bilo reševanje, če bi si zlomil ali že samo zvil nogo. Nikjer nisem zasledil česa o gorski reševalni službi v teh krajih. Vršna planota je obsežna puščava kamnitih blokov brez snega. Iz nje se dviga nekaj vzpetin, med katerimi sem določil najvišjo. Na srečo se nisem zmotil in sem bil kmalu na vrhu, označenem z železno zastavico. Pogled na samo kaldero z jezeri je bil zelo lep, širnega razgleda v daljave pa žal ni bilo. Pozna se namreč, da stoji Süphan Dağı precej sam zase. Še jezero Van, ki je 2400 metrov nižje, se je bolj slutilo. Očitno je bil to bolj soparen dan, saj smo prihodnje dni, ko smo obkrožali jezero, od vsepovsod odlično videli svojo goro.

INFORMACIJE

Izhodišče: Hermantepe (okoli 2100 m), WGS84: 38,868, 42,772, ali Aydinlar (okoli 1900 m), WGS84: 38,892, 42,938.

Kako do tja: Z letalom prek Istanbula do Vana, od Vana do Adilcevaza (1645 m) z avtobusom ali najetim avtom, od Adilcevaza do Hermantepeja ali Aydinlarja s taksijem ali najetim avtom.

Koče: Na gori ni koč, prenočevanje v šotoru ali izvedba ture v enem dnevu.

Časi: Hermantepe–rob kaldere 4–5 ur
Rob kaldere–vrh 1 ura

Sestop 4 ure

Zahtevnost: Tehničnih težav ni, vzpon pa je zelo dolg in naporen.

Potrebna oprema: Če so vršna pobočja poledenela, cepin in dereze.

Najprimernejši čas: Od sredine junija do septembra, spomladi je vrh primeren tudi za turno smučanje.

Sestop

Hitro sem sestopil in bil v eni uri od takrat, ko sem ga zapustil, že nazaj pri sinu. Ravno prav, saj ga je pričejalo zebsti. Sam težav z višino nisem čutil. Sestop po vrhnjih pobočjih je nato ob ravno prav zmehčanem snegu minil, kot bi trenil. Nižje pa so kolena na strmih pobočjih kar precej trpela, saj je svoje prispevala tudi utrujenost po dolgem vzponu. Na sestopu sva ubrala nekoliko drugačno pot, namesto po rebbru raje po široki dolini. Ker je sonce pripekalo, so vsa odvečna oblačila romala v nahrbtnik. Po poti sva nabirala črne kroglice obsidiana (črna vulkanskega stekla), ki prav zanimivo škripajo pod podplati.

Po slabih enajstih urah sva zanimivo turo po temnem vulkanu, ki se zelo razlikuje od naših apnenčastih hribov, zaključila in se že veselila kopanja v toplem jezeru Van. V nadaljnjih dveh dneh potovanja nas je Süphan Dağı še kar spremljal. Najlejša pogleda nanj sta bila s slikovitim otokom Akdamar v ospredju in ob sončnem zahodu z vanske trdnjave. ◉

Literatura:

K. Smith: The Mountains of Turkey. Cicerone press, 1974.

M. Dubin, E. Lucas: Trekking in Turkey. Lonely Planet, 1989.

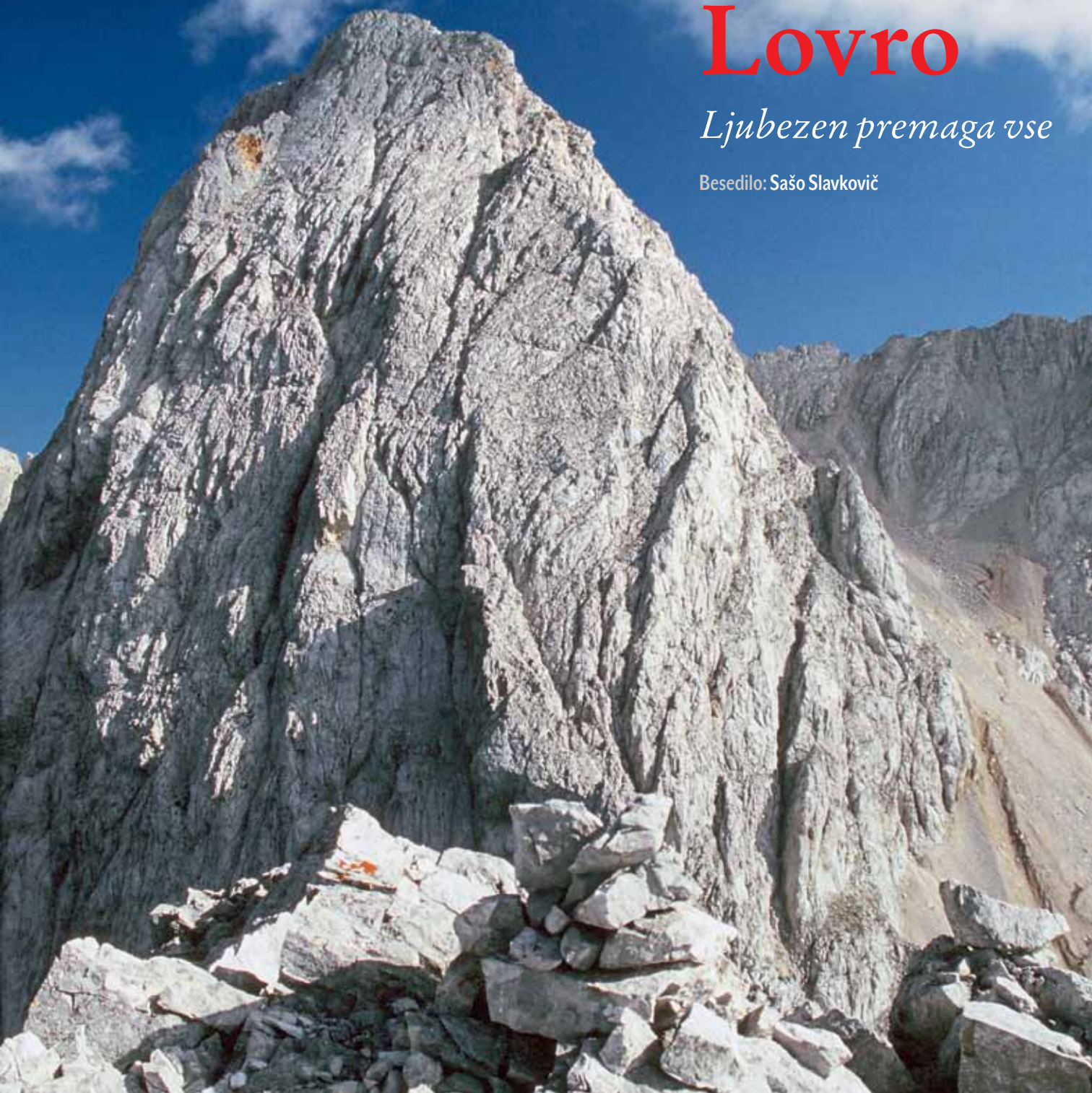
Zemljevid: <http://www.skimountaineer.com/ROF/Beyond/Süphan/SüphanMap.jpg> (le za grobo orientacijo)

Internet: <http://www.summitpost.org/s-phan-da-287-305-mount-Süphan/154804>

Lovro

Ljubezen premaga vse

Besedilo: Sašo Slavkovič

Nenavadna podoba Špika s Frdamanih polic Foto: Zlato Jaklin

Obronki gora žarijo v soju oranžne svetlobe jutra. Z vrhov veter odnaša sneg, ustvarja bele zavese, ki ustvarjajo sliko plapolajočih zastav. Na vsakem vrhu ena bela zastava, ena večja, druga manjša. Simon in Ula srkata kavo in hkrati izjavita: "Treba bo v gore, v steno," in na obrazih se jima zariše prešeren nasmešek. Jutro počasi dobiva svetlejšo barvo, severnik pojenjuje, žvrgolenje ptic oznanja lep dan. Simon se odpravi v klet iskat plezalno vrv, kline, vponke in ostalo alpinistično opremo. Razmišlja, ali naj vzame s seboj tudi šotor, vendar z Ulo nameravata ostati v steni le en dan.

Plezanje je meditacija

Po prijetni panoramski vožnji, ki sta jo prevozila že nešteto krat, prispeta v Martuljek, vas ob vznožju Špikove skupine. "Danes bo dobra plezarija, led je trden in ne krušljiv," mirno izjavi Simon. Vsak v svojem premissljujočem in sproščenem ritmu sta hitro pod steno Špika. Ula z razprostrtimi rokami objame steno in ji prišepne: "Hvala, ker naju sprejemaš!" To početje se zdi Simonu smešno, za trenutek se obrne stran, da Ula ne bi opazila, da se hihita, vendar ona to začuti: "Bodi srečen, da naju gora sprejema!"

Gibljeta se spretno. V tem ritmu sta vsak v svojih mislih, le poredko se slišita besedi "napni" in "popusti". Oblaki počasi drsijo okoli vršacev in izpodrivajo jasnino, veter proti vrhu se počasi krepi. "Kot bi ta trenutek že nekje doživel ... na perujske Ande sem se spomnil," mirno reče Simon, kot da ne bi želel slišati nobenega komentarja, vendar Ula po kratkem razmišljanju odgovori, da se ji to večkrat dogaja, največkrat v stanju umske sproščenosti. Plezanje je zanju meditacija, je svet, v katerem najdeta svoj mir, je prostor, ki jima omogoča oddaljevanje od civilizacije in približevanje sebi.

Srečanje

V tem svetu sta se tudi spoznala, ko sta se kot mlada alpinista udeležila priprav za odpravo na K2, osemtisočak v Kašmirju. Priprave so potekale v Dolomitih in vzdušje je bilo sproščeno in veselo. Čeprav sta se takrat prvič videla, sta že prej vedela eden za drugega, saj sta bila oba perspektivna alpinista. Prvo srečanje je bilo za Ulo boleče, saj si je pri plezanju zvila gleženj. Simon si jo je oprtal na rame in se z njo po vrvi spustil proti vznožju, vmes pa ji je pel pesem *Take me down to the Paradise city*. Ob vsej bolečini jo je nasmejäl, da je na tleh skoraj stopila na zviti gleženj. Po tistem so se med njima rojevali vedno toplejši pogledi. V družbi sta se posvečala le eden drugemu, ponoči pa sta se dobivala na skrivnih zmenkih, kot bi se skrivala pred starši. Neke noči so se njuni prijatelji dogovorili, da ju presenetijo in so ju pričakali skriti v grmovju. Ko sta se pojavila, so jima pustili par trenutkov, potem pa se Jože ni mogel zadržati in je planil v krahot. V tistem trenutku se jima je zbrana družčina prikazala in jima zapela: "Mala terasa, spodaj Ljubljana, zaljubljena." Vroče jima je postalo, da se je sneg okoli

njiju skoraj začel topiti. Zadreg je prekinil Jože: "No, zaljubljenec, sedaj vemo, kam odhajaš, smrččač, da lahko tako mirno spimo." Metka pa je samo pridala: "In sedaj vemo, zakaj si je Ula začela briti noge." V sproščenem in veselem vzdušju so se vrnili v kočo, se tam poveselili in nazdravljali na novo ljubezen vse do jutra. Mogoče sta tudi zaradi te alpinistične mantre že toliko časa skupaj.

Vihar

Na približno polovici smeri se ustavita na polici. Pred njima je najtežji del smeri z desetmetrskim previsom. Tu se je že veliko alpinistov obrnilo. Tisti, ki so ga uspeli premagati, lahko povedo, da jih je v rokah "navilo". Vsak alpinist najbolj ceni takšne smeri, kjer ga stena ne preizkuša samo fizično, ampak tudi psihično. Ula pred nadaljevanjem poljubi steno, Simon tokrat s spoštovanjem opazuje obe dami, tako njo kot steno, in prvi nadaljuje s plezanjem. Ula s pogledom spremlja svojega ljubljene. V tišini gore se sliši njegovo ječanje, njegovo telo je napeto do skrajnosti, njegove mišice v rokah pa boleče. Ula ga spodbuja: "Daj, Simon, še malo, na desni strani so večji oprimki." Končno mu uspe zlesti čez in še ves zadihan zajodla. Ula previdno stopi na prvo razpoko in se potegne do naslednjega oprimka, v sebi čuti nemir, kakršnega že dolgo ni. Danes njeno plezanje ni tekoče in misli ji venomer uhajajo drugam, do njenih staršev, ki jih je zasul plaz nedaleč stran. Simon počasi vleče vrv, na njegovem čelu se naberejo gube skrbi, saj po teku vrvi čuti, da ji gre težko. "Bom že prišla čez!" "Tako se govori, daj," jo spodbuja Simon. Ona še naprej išče idealno kombinacijo gibov, zagradi velik oprimek na svoji levi ter se potegne do Simonove močne roke in že sta skupaj.

Njuno veselje skalijo oblaki, ki se nabirajo okoli vrha Špika. V lažjem delu napredujeta hitreje. Približujeta se vrhu in oblakom, ko ju zajame snežni vihar. Priplezata do manjše police, kjer se odločita počakati, da veter pojenja, vendar začne pihati še močneje. Čas se začne vleči ... Želita si dol, saj sta zelo utrujena, a v takem vremenu ni vredno tvegati niti napredovanja niti spusta. Snežne zavese jima zakrivajo pogled. V steni ostaneta z zvoki vetra, v daljavi se slišijo glasovi gamsov, ki napovedujejo svoj odhod v nižje predele stene. Ostaneta sama z goro, ki je tu že od

vekomaj. Pokrijeta se s plahto, ki jo je Simon vzel s seboj, žal mu je le, da ni vzel šotora.

Temperatura skokovito pada. Prižmeta se drug k drugemu, zlijeta se v eno ter tako ohranjata telesno temperaturo. V tem trenutku jima ni do pogovora, saj varčujeta z energijo. Mineta dve uri in veter še hitreje nosi sneg. Trudita se ostati budna. V sebi čutita pohlajenost in začneta drgniti drug drugega, učinek je malenkosten, vendar jima pomaga dvigniti duha. Simon pokliče na 112, vendar je zveza slaba in se prekine.

Zavedata se, da so to lahko njuni zadnji trenutki življenja. Nog skoraj ne čutita. Na uho si šepetata besede ljubezni. "Hvala ti za vse, kar si mi dal, ljubim te, upam, da se še srečava," prišepne Ula. "Ne odidi, bori se z menoj," ji prišepne Simon, jo poljubi, na obraz mu priteče solza. Na obrazu ne čutita več vetra, ta je pojenjal, vendar imata noge pomrznjene, da ne moreta vstati.

Lovro

Tema počasi pada na goro. Luna sije in stene odsevajo srebrno in medlo belo barvo. Nebo se zjasni, zvezde utripajo enakomerno kot bitje srca. "Ula, želim ti povedati zgodbo o jastrebu," jo poljubi na lice. "Zaspala bi." "Poslušaj, ne zaspi, te zgodbe ti še nikoli nisem pripovedoval."

"Bila je zima pred mnogimi leti, ko sem kot deček obiskoval nonota in

nono blizu Tolmina. Odpravil sem se v tolminske hribe. Snega je bilo toliko, da bi ga lahko izvažali, sonce je sijalo in pokrajina je gostila nešteto belih kristalov. Na poti proti hribu sem se ustavil na lovski opazovalnici, kjer sem pojedel sendvič, ki mi ga je pripravila nona. Prisluhnil sem zvokom jastrebov, ki so se odpravljali proti morju. Pogled na njihova mogočna krila in jadranje po zraku mi je vzbuja željo po letenju. Malo pod vrhom sem zagledal neko bitjece premetavati se v celem snegu. Bil je mlad jastreb s polomljenim krilom. Verjetno ga je zajel sunek vetra in strmoglavil je na pobočje. Počasi sem mu zložil zdravo krilo, bolnega pa povezal z ruto, ki sem jo imel privezano okoli vratu. Takrat so bili časi Guns 'n' Roses in ruta je bila simbol mojega odrasčanja. Položil sem ga v nahrbtnik, tako da mu je le glava štrlela iz njega. Videlo se je, da mi je bil hvaležen, in to je izražal z rahlim oglašanjem. Klical sem ga Lovro, po svojem najboljšem prijatelju.

Stari starši so me začudeno gledali. Nono je v šali pripomnil, da jastrebi niso ravno okusni, me potrepil po rami ter mi pomagal, da sva ga spravila iz nahrbtnika. Bil je lačen in nona mu je prinesla kos svežega mesa, ki ga je začel s kljunom trgati in pospravljati v svoj želodec. Vedeli smo, da ne bo mogel odleteti proti morju, zato je prezimil pri nas. Nono in nona sta dobro skrbela za

Lovro, sam pa sem ga videval ob vikendih. Krilo se mu je zacelilo in začel je letati, vendar se je vedno vrnil domov. Ampak treba ga je bilo navaditi na življenje v naravi, da ne bi kasneje poginil od lakote, zato smo ga nehali hraniti. Počasi je začel loviti in prinašati kune in ostale manjše živali, celo ptice. Sprva jih je samo prinašal, da se je z njimi pohvalil, ko pa ga je lakota že zelo grabila, jih je pojedel. Bližala se je pomlad, njegova jata je že bila na poti v naše kraje. Lovro ni smel dišati po ljudeh, zato sva ga z nonotom namazala z blatom in zdrgnila s senom. Neko jutro so nad hribom začeli krožiti jastrebi. Lovro je na dvorišču spuščal glasove poznanstva, ki ga je močno čutil. Sam od sebe je vzletel proti njim. "Uspelo je, sprejeli so ga, vodja ga ne odganja stran!" je veselo zavpil nono. Nona je potočila solzo. "Rešil si mu življenje in naučil si ga samostojnosti. Sedaj ti je zakon narave blizu, ker ga spoštuješ. Nisi sebičen in tak boš ostal, četudi ti bo zaradi tega včasih težko v življenju," je dejal nono in me objel. Od takrat nas Lovro obišče, vedno ko prileti z morja. Ustavi se na dvorišču, nona mu da kos mesa, nono pa ga potrepilja.

Rešitev

"Lepa zgodba je. Močno srce imaš, srčen si, čeprav tega nočeš povedati na glas," mu Ula mirno pove in nasloni svojo glavo na njegovo

Iz črnih oblakov se izlušči bela podoba Špika
Foto: Andrej Trošt Foto: Andrej Trošt

srce. Ula je na koncu z močmi in tudi Simona počasi vleče v spanec. Noč se preveša v jutro. Pokrajina okoli njiju postaja svetlejša. Vzhajajoče sonce počasi osvetljuje njuni premrzli telesi. Simonu se pred očmi prikaže Lovro. Njegov let je veličasten. S širokimi krili kroži okoli njiju in njunega malčka. Počasi se jim približuje in jim govori: "Rešil vas bom." Simon odpre oči. V daljavi sliši zvok helikopterja. Na cepin obesi majico in začne mahati. Helikopter se nameni k njima in že v naslednjem trenutku lebdi ob steni. Iz njega se spustita Cegu in Vaza, reševalca, ki ju pozna še iz časov alpinistične šole. Ula počasi odpre oči. Presenečena je nad dogajanjem. Nežno se dotakne Simona: "Simon, noseča sem." Simon jo objame: "Prej sem sanjal o najinem otroku. Če bo sin, bo Lovro." Cegu in Vaza ju prepoznata in veselita se, da sta živa. Vaza zbode Simona: "A te še ni pamet srečala? Saj gor znaš, samo dol te moramo pa vlačiti," in s Ceglom se zasmehita. Po vkrcanju helikopter vzleti proti bolnišnici na Jesenicah. Razen ozeblin, ki pa niso tako hude, da bi morali prste na nogah amputirati, jima ni hudega. Tudi njuno malo bitje se je ves čas krepko oprijemalo želje, da zagleda luč. V poletnem večeru na svet prispe zdrav in krepak deček Lovro ... ◉

Plezanje v Vikijevi sveči tik pred nesrečo Foto: Rene Lisac

Reševalci so pravi junaki gora

Vikijeva sveča – moja nesreča in sreča

Besedilo: Marko Petrunić

Od nekdanj sem čutil veliko ljubezen do slovenske narave, nisem pa slutil, kako me bo opisani dogodek povezal tudi s slovenskim človekom. Altruizem, spoštovanje in mir. Vse to sem čutil pri gorskih reševalcih Davu Karničarju in Primožu Štularju, ki sta mi nudila pomoč, brez katere danes ne bi pisal tega članka.

Z Renejem Liscem sva 7. marca 2012 plezala Vikijevo svečo, zaledeneli slap v Kamniško-Savinjskih Alpah. V zadnjem raztežaju, kjer sem zavil tretji ledni klin vmesnega varovanja, sem padel od dvanajst do petnajst metrov globoko. Med padcem se je sprostil veliko vrvi. Padel sem mimo soplezalca, čutil sem sunek v pasu, kar je pomenilo, da se je drugi ledni klin izpulil ... Potem pa kakor da sem se zaletel v avto, s hrbtom sem udaril v spodnji del slapu z naklonino okoli 70°.

Ustavil sem se na prvem klinu. Ko sem skušal sestiti, se mi je zablistalo pred očmi. Pogledal sem v hribe in kljub široko odprtim očem sem videl le belino in temne obrise gora. To je na srečo trajalo le par sekund. Kljub bolečini sem začutil veliko olajšanje, ker sem uspel premakniti prste na nogah in rokah. Še večje olajšanje pa je bil

glas soplezalca, saj je naznanjal, da v nesreči nisem sam. Takoj me je vprašal za počutje in predlagal, da pokličem pomoč, vendar sem odgovoril: "V redu sem, ni treba klicati."

Ker sem visel na vrvi na strmem delu slapu, me je soplezalec moral spustiti do prvega trdnega mesta, zasnežene police nekaj metrov niže. Vsak centimeter spuščanja mi je povzročal neznošne bolečine. Dereze so se zatikale v sneg, jaz pa nisem mogel dvigniti nog. Z Renejem sva hitro razvila optimalno metodo spuščanja: "Dokler ne zatulim, spuščaj. Ko zatulim, nehaj!"

Ko sem se stabiliziral, sem se še nekaj časa trudil, da bi sedel, in se pričeval, da je kljub vsemu vse v redu. Ko pa sem spoznal, da sem dejansko negiben, in pomislil še na pot do avta, sem se strinjal z Renejem, da vendarle pokličem GRS (izkazalo se je, da sem imel medenico zlomljeno na desni

strani in počeno na levi strani, udarec v hrbtenico ter zlomljeno sramno in zadnjično kost).

Spoznanje, da prvi občutek vara

Rene se je spuščal do mene. Boril sem se z bolečino in mrazom, vendar sem čutil olajšanje, ker sem slišal, da je bil v stalnem stiku z GRS. Klicali so in sporočili čas prihoda helikopterja. Čeprav ni bilo prav hudega mraza, sem po petinštiridesetih minutah že čutil podhladitev leve noge. Rene mi je dal svojo puhovko in rokavice. Masiral mi je podhlajene dele telesa. Dvakrat sva slišala helikopter, preden je zares prišel do naju. Domnevala sva, da je še zbiral ekipo za akcijo. Najhuje je bilo zdržati tistih nekaj trenutkov, ko je soplezalec prekinil z masažo, da bi slišal, ali že prihaja helikopter, in pozneje, ko je mahal z anorakom, da je pritegnil pozornost

pilota. Njegove požrtvovalnosti ne bom nikoli pozabil. Po šestdesetih minutah od prvega klica sva še tretjič zaslišala helikopter, ki se je res spuščal. Soplezalec mi je zakril glavo z anorakom in me tako zaščitil pred zračnim pritiskom in snežno prho, ki ju je ustvaril helikopter. Vse sem opazoval skozi majhno luknjo. Zdelo se mi je, da se po vitlu kakor angela z neba spuščata trimetrna velikana. Že prej sem vedel, da me bo ob reševalcih prevzelo veliko strahospoštovanje, česa takega pa le nisem pričakoval ... Zdelo sta se mi ogromna. Človekova psiha je res neverjetna!

Davo in Primož v akciji

V rekordnem času sta na polici v sneg izkopala dolgo luknjo za kompresijsko vrečo, v katero sta me položila. Ko sem ju opazoval, kako sta s cepinoma silovito kopala po snegu, so me prevzela najmočnejša čustva v življenju. Zavedal sem se, da sem opazoval človeka, ki sta mi reševala življenje. Energija, odločnost, koncentracija ... To sta bila prava gorska reševalca. Dva stroja, en cilj. In še pilota. Presenetila me je njuna umirjenost in natančno vodenje helikopterja. Medtem ko sta reševalca delala na polički, se je helikopter umaknil, da ne bi motil z zračnim vrtincem. Potem se je vrnil ter pobral Dava in Reneja. Takoj ko je Primož zaprl zadrgo na vreči, sva bila v zraku tudi midva.

Od trenutka reševanja pod slapom do postelje v Kliničnem centru v Ljubljani je vse potekalo gladko in umirjeno. V nekem trenutku sem se v helikopterju ozrl okoli sebe: nad mano je bil Primož z medicinsko opremo, skozi okno se je videlo nebo, na desno se nisem mogel obrniti, na levi pa sem zagledal kopilota. Pilotska uniforma, čelada s spuščnim ščitnikom ... Kot fantič sem sanjal, da bom vojni pilot. Takrat se je obrnil tudi on. S kretljivo sem mu pokazal hvaležnost, on pa je umirjeno dvignil palec in se nasmehnil. Čeprav me je bolelo celo telo, me je njegova reakcija pomirila. Vrhunski profesionalci!

Prepeljali so me v Klinični center, kjer so me operirali, nato pa sem še deset dni okrevljal na travmatologiji. Deset dni po operaciji so mi ljubeznive in potrpežljive medicinske sestre, odlični fizioterapevti in vrhunski kirurg dr. Kristan spremenili v

prijazno okrevanje, počutil sem se skoraj tako, kakor bi bil v hotelu.

Zdaj bolje razumem, kdo so ti ljudje

S Primožem sem še vedno v stiku. Napisal mi je, da se nesreča lahko zgodi vsakemu od njih, ker so pogosto v hribih. Zato se vsakega reševanja loteva, kakor da bi reševal koga od svojih najbližjih. Nasmeh, prijateljsko trepljanje, kakor bi reševal lastnega brata. Primož ni zgolj opravljal svojega dela, dva dni pozneje me je tudi obiskal v bolnišnici. Pravi, da ga najbolj veseli, ko se reševanje izteče srečno, kakor se je zgodilo v mojem primeru. Še prav posebej izstopa pri njem človeški odnos do ponesrečenca. Ko sem mu poslal prvo sporočilo, je plezal v Švici, dan pozneje pa v Franciji. Primož hribe preprosto živi. Šele nato sem izvedel za njegove plezalne uspehe.

In Davo. Jasen, hiter in natančen v komunikaciji pri reševanju iz slapu. Najprej je poskrbel za varovanje, nato so sledili drugi postopki reševanja. Nisem ga spoznal, šele soplezalec mi je povedal, kdo me je reševal. Prvi človek, ki je smučal z Everesta in ostalih najvišjih gora na vseh celinah. Kakšna gorska elita me je reševala! Saj sploh ne bi bilo možno, da bi se reševanje izteklo kako drugače.

Vesel vrnitve med gore in ljudi

Kaj pomeni biti vrhunski gorski reševalec? Kakšen mentalni sklop je to, da na strmi polici daš sebe v drugi plan, vse tehnične postopke opraviš popolnoma avtomatično in se osredotočiš na drugega? Vsakodnevno biti pripravljen pustiti vse in iti v reševalno

akcijo. Komunicirati kratko in jasno, skrbno načrtovati kratek čas, ki je na razpolago za reševanje, obenem tvegati in povrh še znati pokazati človečnost. V nekaterih primerih tudi sprejeti tragedijo. Kakšno priznanje si zaslužijo ti junaki! Sami ga ne iščejo in si ga morda niti ne želijo, na žalost pa ga nikoli ne dobijo v tolikšni meri, kakor bi si zaslužili. To so pravi junaki gora. Pogosto poslušamo o vrhunskih alpinistih in športnih plezalcih, ki osvajajo visoke cilje in plezajo nove smeri, v njihovi sencji pa so ti prostovoljci, ki vskočijo, ko se zvezdi zatakne. Nehote mi pade na misel primerjava z asi formule ena in mehaniki v njihovi sencji, ki jim omogočajo uspehe. Mnogi ljubitelji športa jih niti ne opazijo. Vendar pa je gorski reševalec veliko več kakor to, saj združuje gore in človeka.

Ta nesreča je korenito vplivala na moj način razmišljanja. Imel sem dovolj časa, da sem analiziral svojo preteklo plezalno pot in popravil svoja stališča. Nič slabega ne vidim v svoji izkušnji, če k temu dodam čudovita nova znanstva in dejstvo, da ne bom imel trajnih posledic. Veselim se vrnitve v gore, ne samo zaradi nove medenice, ampak tudi zaradi nove glave ...

Moje reševanje je zgled, da ni meja pri skrbi za sočloveka, spoštovanju in hvaležnosti, ki jo lahko človek čuti ne glede na poreklo, materialno stanje ali jezik. Najbolj srečen bi bil, če bi takšni odnosi vladali tudi v dolini, v vseh družbenih sferah, med Slovenijo in Hrvaško pa tudi širše. Plezanje in medsebojni odnosi v gorah nas učijo, kako biti boljši v dolini. Mar sploh obstaja večja vrednota od te? ●

Pomoč je bila hitra in učinkovita.

Foto: Rene Lisac

Nevidna past

Besedilo: Urh Primožič, 6. razred, OŠ Križe

Zelo rad imam gore. Pravzaprav me kar vleče tja, na visoke zasnežene vrhove Zhribov, in ko osvojim kakšnega od njih, je moje veselje neizmerno. Gotovo imam to po očetu. Tudi on zelo rad obiskuje gore. Je gorski vodnik, inštruktor za alpiniste in gorski reševalec. Prav zaradi njega in zaradi Storžiča je ta zgodba nastala.

Skoraj vse se odvija na Storžiču, gori na meji med kranjsko, jezersko in tržiško občino. Visoka je 2132 metrov. Na Storžič vodi veliko poti, zato veliko ljudi pravi, da vse poti vodijo na Storžič. Toda jaz se ne strinjam z njimi. Veste zaradi česa? Zaradi tega, ker vsaj ena pot vodi k moji zgodbi. In če smo že na poti, pojdimo do konca poti, do konca te zgodbe ...

Sv. Štefan 1997. Marija je pospravljala zajtrk za sabo in možem Janezom. On je pripravljal nahrbtnik za vzpon na bližnji Storžič. S prijateljem Dejanom naj bi se dobila že čez nekaj minut in kot gorski vodnik je moral Janez biti točen ter dobro pripravljen. S seboj je vzel radijsko postajo, da bi z vrha poklical ženo.

Tok tok tok, je potrkal Dejan.

"Janez, si že?"

"Minutko, prosim," je odgovoril.

In res, čez minuto se je dvojica v dobro ohranjeni stoenki že odpegljala v Lom. Malo pred parkiriščem Podstoržič se je avto kot vrtavka zavrtil za 180 stopinj in zdrsnil v sneg. "Kaj moremo!" je rekel Dejan in vzela sta pot pod noge. Po kratki hoji sta prišla do severne stene Storžiča.

Bilo je kot v pravljici. Čist gorski zrak je krasil zasneženo pokrajino in svež bel sneg je omogočil dobro plezanje. Veselja jima ni nič motilo, niti to, da se je pooblačilo. V lahkem, dokaj hitrem tempu sta kmalu prišla na vrh Storžiča. "O, ta razgled, ta lepota gora!" se je čudila dvojica.

Na vrhu sta pojedla vsak svoj zajetni sendvič, naredila nekaj fotografij in se vpisala v vpisno knjigo. Janez je po postaji poklical ženo Marijo in ji sporočil, da sta z Dejanom že na vrhu. Super; si je mislila Marija in pričela pripravljati kosilo.

Janezu je na glavo padla velika kaplja dežja. "Uh, iti bo treba, dežuje," je rekel in odpravila sta se nazaj. Dejan je po strmi poti sestopal prvi. Že po kakšnih petdesetih metrih ga je Janez pozval, naj počaka, in skupaj sta opazovala prepad, ki vodi v Peto žrelo. Janez je stopil še kratek korak vstran in ...

Storžič z vzhoda Foto: Oton Naglost

Bum! Počilo je in sprožil se je plaz. Dejanu je zastal dih, ko je videl Janeza na premikajoči se gmoti mokrega snega. Janez je drvel v Peto žrelo in ni pomagalo, če je z največjo zagretostjo zabadal cepin v sneg. Premetavalo ga je tako, da ni mogel upravljati ne rok ne nog. Točno je vedel, kam ga nese, saj je Storžič obiskoval redno že več kot šestnajst let. Čakala sta ga velik skok v Peto žrelo in gotova smrt na kateri od skalnih pregrad. "Zdaj bom pa kar umrl, ko sem bil na toliko koncih sveta, ko imam ženo, ko bom kmalu dobil še sina, zdaj bom umrl ali kaj?"

Dušilo ga je, usta je imel polna snega. Premetavalo ga je. Poškodbe so čakale v vrsti, da bodo skočile na Janezovo izdelano telo. Menjali sta se svetloba in tema, bolečina in nezavest, ni dihal in vse skupaj sta spremljala pošastno šumenje in velika hitrost.

Po tem dolgem trenutku bolečine, vseh grozot in hitrosti se je zadeva končno umirjala. Janez je to izkoristil za to, da se je odvalil iz drsečega snega.

Na eno oko ni videl nič, skozi drugega je videl samo meglo. Ene roke ni mogel premikati, druge ni imel pod nadzorom. Komaj je zbral toliko moči, da je priklopil lavinsko žolno na iskanje, saj ni vedel, kje je Dejan.

Ko je ugotovil, da ga ni blizu, je z muko potegnil radijsko postajo ter poklical svoje prijatelje v gorski reševalni službi. "Pome bo treba!" jim je rekel.

Reševalci so bili hitri – peš in s helikopterjem.

Marija je doma slišala leteti helikopter proti Storžiču, toda ni pomislila na to, da se je z Janezom kaj zgodilo.

"Janez, Janez!" je zaslišal glasove. "Ali imam prisluhe ali pa me res kličejo? Čakaj malo, ali ni tisto tam Dejan? Dejan, Dejan, hoj, Dejan!" Dejan je hitro pritekkel do Janeza in

ga objel. Samo da si še živ, sta rekla eden drugemu.

Kmalu so prišli reševalci, Janeza naložili na aki, z akija na nosila, z nosili v helikopter in že so se peljali v Ljubljano.

"Drrrrrin!" je zazvonil telefon. Marija je stekla do telefona in se oglasila. "Halo? Ja? Ali je živ? Ali je živ? ... In Dejan? Ali je živ? Dobro." Marijo je namreč poklical policist. Ves zavzet jo je spraševal, kdo je, ali je njen mož Janez Primožič šel z Dejanom Jekovcem na Storžič, pripovedoval in spraševal o nepomembnih informacijah, in kar nekaj časa je preteklo, da je Mariji povedal, da je Janez živ in v bolnišnici v Ljubljani. Marija se je oblekla in se že skoraj odpeljala, ko ji je njena mama rekla, da ne sme iti sama, ker je noseča. Marija je hitro poklicala prijateljico in skupaj sta se odpeljali v Ljubljano.

Tam je zagledala Janeza, ljubezen svojega življenja, vsega potolčenega na nosilih. Z njim je spregovorila nekaj besed kar na hodniku. "Samo da si živ!" je govorila. Vsak dan, ko je bil v bolnišnici, ga je obiskala.

Čez dva meseca

Janez se je vrnil domov z zdravljeno. Že res, da ima še nekaj težav s kolenom, toda te mu bodo ostale za vedno. Dejan mu je v bolnici dejal: "Tega dogodka, ko te je odnesel plaz, se boš spomnil vsak dan."

Ja, Janez se večkrat spominja tega dogodka in od takrat na svet gleda z drugačnimi očmi. Ve, da mora pred vsakim vzponom pogledati vremensko napoved, in nikoli ne gre v gore, če se pripravlja nevihta. In zdaj ve, da dodatna pazljivost ni nikoli dovolj. Dejan pa se je kasneje priključil gorski reševalni službi. Ko je prvič videl reševalce, je vedel, da je to nekaj zares dobrega. Ker so rešili njegovega prijatelja, je GRS v njegovem srcu dobila poseben kotiček. ●

Nahrbtniki

vrhunske oblike in kvalitete!

VELIKA PREDSEZONSKA AKCIJA PZS

Planinska zveza Slovenije je za vas, obiskovalce gorskega sveta, pripravila veliko predsezonsko akcijo, ki bo trajala do 30. junija 2012. Na voljo so vam zemljevidi, vodniki, plezalni vodniki, strokovna literatura, leposlovje in druge edicije po zelo ugodnih cenah. Edicije so znižane od 20 do 50 odstotkov. Več o edicijah in popustih si lahko ogledate na spletni strani PZS: <http://www.pzs.si/trgovina.php?akcija=1>

fs®

www.factorystore.si

Monte Siera (levo) in Piccolo Siera z zahoda. Vzpona potekata s te strani.
Foto: Igor Zlodej

Monte Siera in Piccolo Siera

Zahtevni karnijski gori

Besedilo: Igor Zlodej

Karnijske Alpe so marsikomu povsem neznan gorovje, vendar ga počasi odkrivamo tudi Slovenci. Nekateri jih že leta obiskujemo, o tem čudovitem gorovju so izdali celo slovenske vodnike, ki so v veliko pomoč pri načrtovanju tur. Na grobo lahko Karnijske Alpe umestimo med Julijske Alpe na vzhodu in Dolomite na zahodu. V njihovem osrčju leži Karnija (Carnia) – dežela jezikovnih in narodnostnih posebnosti v že tako raznoliki Furlaniji Julijski krajini. Glavno izhodišče za Karnijo je mesto Tolmezzo (Tumeč), ki je stičišče rek in seveda tudi dolin.

Kot vedno, sva se tudi tokrat ustavila v slikovitem kraju Villa Santina; kapučino in rogljiček nekako že spadata h gorski turi v Karniji. Zatem sva se zapeljala naprej proti Comegliansu. Tik pred omenjenim naseljem sem zavil levo preko mostu rečice Degano v dolino Pesarina, ki je znana predvsem po urarski obrti, pri čemer še posebej izstopa kraj Pesaris z na prostem razstavljenimi različnimi urami. Tudi poševen cerkveni stolp v kraju Pratto Carnico je vreden ogleda.

Tokratni cilj zanimiva gora Monte Siero, 2443 m, in njena sosedja Piccolo Siero, 2430 m. Izhodišči sta lahko zaselek Culzei v dolini Pesarina ali Cima Sappada na severu.

Monte Siera

Šla sva iz zaselka Culzei po cesti, ki vodi na prelaz Sierra. Sicer lepa makadamska cesta je za javni promet zaprta, zato nam tista dobra ura hoje do prelaza ne uide. V spodnjem delu, ki poteka po gozdu, so razgledi bolj ali manj omejeni. Tu in tam pa se le pokažejo pogledi na kopaste gore nad Saurisom in proti zahodu na bližnje Cretone, katere zaradi slikovitosti domačini imenujejo tudi Pesarinski Dolomiti. Prelaz Siera ločuje dve dolini, Pesarino na jugu ter Val del Sole (Dolino sonca) z glavnim krajem Sappado na severu. Po Val del Sole teče še zelo mlada rečica Piava. Iz obeh dolin je na prelaz in tamkajšnjo

v poletnem času še živo planino približno enako daleč. Razlika je le v tem, da iz Pesarine pripelje cesta, iz Cime Sappade pa le planinska steza.

Tik nad planino sva poiskala označeno stezo, ki naju je med redkimi macesni in rušjem vodila pod južna pobočja Monte Siere. Kmalu sva naletela na razpotje. Ker se je Marjeta tudi tokrat, tako kot vedno, dobro pripravila na turo in poiskala vse možne predhodne opise in skice o gori, ki pa so bili resnici na ljubo precej skromni, sva se odločila za vzpon po vzhodni grapi. Nadaljevala sva po stezi, ki dejansko vodi tudi proti mali Sierri (Piccolo Siera). Ob izteku velike grape, ki je bila zelo podobna tisti, ki

INFORMACIJE

Monte Siera, 2443 m, WGS84: 46,54936, 12,711115
Piccolo Siera, 2430 m, WGS84: 46,544918, 12,71738
Izhodišči: Culzei v dolini Pesarina, 970 m, WGS84: 46,524738, 12,712025
Sappada, 1196 m, WGS84: 46,561698, 12,688295
Z Gorenjske se mimo Trbiža peljemo po Kanalski dolini do Tolmezza. Do tja se lahko pripeljemo tudi s primorske strani. Iz Tolmezza skozi Villo Santino po dolini Canalle di Gorto skozi Ovaro do odcepa ceste levo v dolino Pesarino in po njej do Culzeia. Če pa smo namenjeni v Sappado, nadaljujemo navzgor po dolini Canalle di Gorto čez prelaz Cima Sappada do izhodišča pod naseljem Sappada. Iz osrednje Slovenije tri ure vožnje.

Višinska razlika: 1500 do 1600 m, od tega okoli 400 m plezanja.

Zahtevnost: V zgornjem delu zelo zahtevno neza-varovano, a skromno označeno brezpotje, večinoma plezanje I. z nekaj mesti II. težavnostne stopnje. Primerno za alpiniste ali zelo izkušene gornike z obvezno uporabo čelade in vrvi za pomoč na težjih mestih. Obe opisani smeri sta podobnih težavnosti.

Časi: Dostop pod steno 2–3 ure

Vzpon 2–3 ure

Sestop pod steno 2 uri

Sestop v dolino 1.30–2 uri

Skupaj 8–10 ur

Koče:

Ob poti ni zavetišč.

Opis je v članku, smeri sta označeni.

sva jo videla na eni redkih slik s spleta, sva prečila grušč in manjše snežišče ter zavila v temačno in hladno grapo. Sledilo je presenečenje. Proti nama so trije sestopali. Da bi bili že z vrha, se nama je zdelo nekoliko zgodaj, kajti tudi midva nisva bila ravno pozna in še hitro sva prišla gor iz doline. Zavila sva v grapo, ki je že takoj na začetku ponudila težje, nekoliko krusljivo izpostavljeno mesto, s katerim pa sva hitro opravila, saj nama je nameščena vrv olajšala prehod. Nekoliko višje sva se srečala s trojico sestopajočih. Povedali so, da je višje mesto, ki se jim je zdelo pretežko za preplezati in se ga brez vrvi niso upali lotiti. Zaradi njihove pripovedi sva bila malo zaskrbljena, toda ker je bila v mojem nahrbtniku vrv, nisva takoj vrgla puške v koruzo.

Zahtevno plezanje v vršnem delu gore Foto: Igor Zlodej

Marjeta je ves čas hodila in plezala naprej. V grapi težave niso presegle dobre I. stopnje težavnosti. Ko sem fotografiral in se oziral naokoli, je Marjeta že zaplezala v bolj pokončno steno in preden sem se povsem zavedel pokončnega skalovja, ki se je postavilo predme, je bila Marjeta že na vrhu težavnega mesta. Varovanje seveda ni več prišlo v poštev in treba je bilo naprej. Oprimkov in stopov je bilo kar precej in tako sem bil tudi sam kmalu zgoraj, kjer je bilo urejeno sidrišče, dobrodošlo za tiste, ki po tej grapi sestopajo. Nadaljevanje ni ponudilo večjih težav in bila sva enotnega mnenja, da je bilo tisto res najtežje mesto. Sestop pa bi bil brez vrvi res precej zoprn.

Na razglednem vrhu se nas je tisti dan skoraj istočasno zbralo sedem. Veliko za osamljeno in težko pristopno Siero, ki pa je prava gorska lepota in vredna obiska – seveda za tiste, ki so ji dorasli. Po izmenjavi mnenj o težavnosti obeh smeri sva se odločila za sestop po zahodni grapi, ki naj bi vendarle bila za spoznanje lažja, a se nama ni zdelo tako. Grapa je sicer bolj svetla, skalovje pa bolj sprano in gladko. Tako je na dveh ali treh mestih iz nahrbtnika romala vrv, ki nama je olajšala sestop. Kot je pri takih sestopih v neznano običajno v navadi, sva se spodaj zelo razveselila zelenja in prave steze, ki naju je popeljala nazaj na prelaz in po daljšem postanku v dolino.

Mala Siera

Male Siere sva se lotila zgodaj poleti naslednjega leta. Tudi takrat sva šla iz zaselka Culzei na prelaz Siera in naprej po že znani stezi pod južnimi pobožji Siere. Vstopna grapa na veliko Siero je bila še vedno temačna, gruščča še več, snega pa tokrat ni bilo veliko, le kakšna osamljena zaplata. Lepo je bilo opazovati strma razbrazdana in divja pobožja velike Siere, še lepše nadaljevati s hojo po večinoma travnati stezici proti vrhu Male Siere. Sicer ne preveč široka steza se je tu in tam malo izgubila, vendar so naju rdeče pike ves čas lepo vodile proti vrhu. V zgornjem delu, kjer so se trave končale in počasi prešle v skale in grušč, je bilo treba biti nekoliko previdnejši pri hoji, vendar večjih težav ni bilo. Ves čas sva hodila s pomočjo palic. Odložila sva jih le za zadnjih nekaj deset metrov, kjer sva preplezala mesta dobre I. težavnostne stopnje. Tudi tokrat je bil razgled lep, kaj lep, tam so razgledi vedno veličastni. Mala Siera je od svoje sestre nižja le za trinajst metrov. Dolgo sva sedela gor in se razgledovala po gorah, ki sva jih že obiskala. Kar precej se jih je nabralo v teh letih, še več lepih spominov in slik, ki jih ne zna zabeležiti noben objektiv. Sledil je pazzljiv sestop z vršnega dela gore, potem pa samo še prijetna hoja v dolino. ●

Foto: Dan Briški

Medved naš vsakdanji

Trud za sožitje človeka in kosmatinca

Besedilo: Andreja Škrabec¹

Leto za letom se vrstijo udarne polemike o rjavem medvedu, ki jih ob posameznih škodnih primerih, s podporo oportune politike in rumenega tiska, nestrpnost kurijo ovčerejci in posamezni lovci. Izziv sobivanja s to redko in ogroženo vrsto pa je bistveno zahtevnejši: doseči sožitje s prijaznim, sonaravnim trajnostnim razvojem, katerega adut je prav rjavi medved.

"Predalpski svet ni medvedovo okolje," je avgusta lani javno zatrjeval Iztok Koren iz toliminske enote Zavoda za gozdove Slovenije. Ker naj bi medved na območju Porezna delal škodo na živini, je predlagal njegov odstrel. Zraven so se vrstili namigi, da je prav ta medved lahko nevaren tudi človeku. Gre za kapitalnega medveda, težkega okrog 200 kilogramov, ki ima že dolga leta svoje ožje domovanje na območju Porezna, Otavnika, Baške grape in sončne strani južnih bohinjskih hribov. Takšen medved je želja vsakega trofejnega lovca.

Medved pri nas ni redkost

Ali alpski in predalpski svet res nista okolje, v katerem rjavi medved (*Ursus arctos*) ne bi mogel (pre)živeti? Na to vprašanje je s svojo navzočnostjo odgovoril že medved. Zgodaj spomladi njegove sledi v snegu, s katerimi se srečujemo pohodniki, niso nobena redkost tako na območju južnih bohinjskih gora kot tudi ponekod drugje v Julijskih Alpah. Izvir Tolminke, ki je v osrčju Triglavskega narodnega parka, je bil že v času prejšnje države znan kot stalni koridor migracij medvedov. Strokovnjaki radi povedo, da je rjavi medved od nekdaj živel tudi na območju Alp, njegova maloštevilnost v Vzhodnih Alpah pa

je negativna posledica preteklega preganjanja in iztrebljanja. Strokovno nevzdržno je, da bi bile Alpe in dinarski svet domovanje medveda, predalpski svet pa ne.

Navedbe strokovnjakov potrjuje tudi dogodek izpred dobrih 140 let v Trenti, ki je prerasel v svojevrstno ljudsko legendo. Takrat 36-letni Anton Tožbar, po domače Špik, je bil gorski vodnik in tudi lovec. Daljnega 24. aprila 1871 je v gorah nad Trento zasledoval ranjenega medveda. Ob srečanju s Tožbarjem se je ranjeni medved v menda brezizhodni situaciji zakadil v svojega zasledovalca in mu odtrgal spodnjo čeljust z jezikom vred. Nesrečni možakar je navkljub

¹ Društvo Ekologi brez meja.

strahotni poškodbi živel še dvajset let. Okrog glave je imel ovito ruto, govoril je nerazločno, jedel pa je lahko le tekočo hrano. Navkljub vsemu je, če temu lahko tako rečemo, normalno živel in bil celo prvi gorski vodnik Juliusa Kugyja po stezicah in brezpotjih slovenskih Alp. Umril je decembra leta 1891 ob spravilu smreke, ki sta jo posekala s sinom.

Treba je več narediti pri ozaveščanju ljudi

Dva dogodka, eden izpred pol drugega stoletja, drugi iz lanskega poletja, kažeta na to, da v Sloveniji ne znamo izkoristiti rjavega medveda kot prvovredne naravne vrednote za razvoj ekoturizma in lastno promocijo v svetu. Za medveda smo očitno naredili veliko premalo tako na področju ozaveščanja slovenske javnosti in strpnega sožitja s to redko in ogroženo vrsto kot tudi pri varstvu in ohranjanju njegovega življenjskega prostora. Sloveniji zagotovo ne more biti v čast, da ni zgradila nobenega od nujno potrebnih zelenih mostov za prehode divjih živali, katerih habitati so bili degradirani zaradi izgradnje

avtocestnega križa in drugega infrastrukturnega omrežja.

V zadnjem času je za rjavega medveda in navedena področja vendarle čedalje več zanimanja tudi drugih ustanov, ki se doslej s tem niso tradicionalno ukvarjale. Med njimi so tudi javni zavod Rokodelski center Ribnica in štiri nevladne organizacije: Zavod Parnas iz Velikih Lašč, Fotografsko društvo Grča iz Kočevja, Zavod za ekologijo Narava 2001 in Društvo Ekologi brez meja, ki so svoje znanje, energijo in izkušnje združile v *leader*¹ projektu Medved naš vsakdanji. Projekt ima podporo evropskega programa za razvoj podeželja in poteka na območju lokalne akcijske skupine Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe.

S projektom Medved naš vsakdanji, ki ga bomo izvedli do konca leta, bomo presegli ozko gledanje na rjavega medveda, po katerem naj bi bil ponekod še vedno nebodigatreba. Praksa opazovanja in doživljanja

¹ Leader - pobuda, da se podeželskim skupnostim pomaga pri upoštevanju dolgoročnih možnosti v njihovi lokalni regiji.

medveda v naravnem okolju je v Sloveniji še veliko prerodka, da bi bila nekaj vsakdanjega. Z izvedbo projektnih aktivnosti, kot so okrogla miza v Kočevju in dva tematska večera (v Ložu in Robu), rokodelska delavnica in samostojna fotografska razstava z dvema delavnicama, spoznavanje primerov dobre prakse iz tujine, izdelava aplikativne študije na relaciji človek-rjavi medved, in promocijskim gradivom bomo popularizirali tako rjavega medveda kot njegovo življenjsko okolje in s tem Slovenijo ter našo naravo.

Največja pričakovanja imamo glede izdelave dokumentarnega filma V deželi kočevskega medveda in predstavitvenih spotov o medvedu ter njegovem življenjskem prostoru, pa tudi glede organizacije mednarodne konference Evropska prestolnica rjavega medveda, ki jo bomo izvedli septembra v Ribnici. Z izvedbo projekta bomo prišli do zasnove nekaterih razvojnih rešitev na relaciji človek-medved, Slovenija pa bi pri tem lahko prevzela vodilni položaj vsaj v regiji, če ne širše. ○

Ko kliče bolečina ...
... poiščite hitro rešitev.

Nalgesin® S hitro in za daljši čas odpravlja različne vrste bolečin, kot so glavobol, zobobol, menstrualne bolečine ter bolečine v mišicah in sklepih.

Slovenski farmacevti za samozdravljenje glavobola najpogosteje svetujejo Nalgesin® S.*

Presenetite bolečino in imejte hitro rešitev vedno pri roki. Več informacij lahko poiščete na www.nalgesin.si ali na www.lekarna-na-dom.si.

* Raziskava o najpogosteje priporočenih izdelkih brez recepta v slovenskih lekarnah, FarmAsist, d. o. o., 2010.

www.krka.si

KRKA

*Naša inovativnost in znanje
za učinkovite in varne
izdelke vrhunske kakovosti.*

Arija za govedo in kosmatinca

Srečanje z medvedom

Besedilo: Anka Vončina

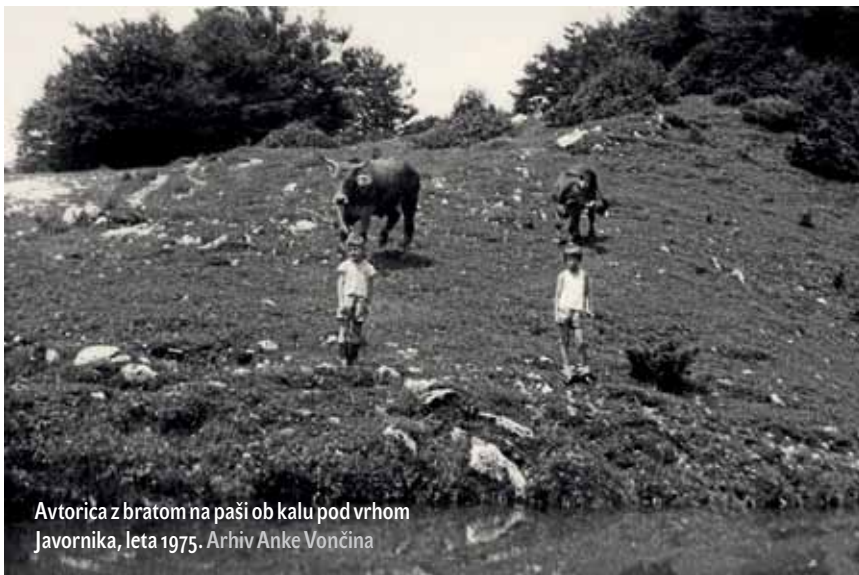
Od doma se je oglasila stara medeninasta trobenta. Naznanila mi je, da se z govedom lahko vrnem v hlev. Konec je bilo prve polovice moje službe, veselila sem se urice prostega časa.

Paziti na živali je bila, še preden sem začela hoditi v šolo, moja glavna skrb. Na paši sem zraven črede v glavnem brezdelno posedala, opazovala žuželke, oprezala za ptičjimi gnezdi ali sanjerala – večinoma pa je bil en sam dolgčas! Nič se ni dogajalo, nikogar nisem imela za igro ali klepet. Ure so mi krajšale fantazije, kako lepo bi bilo, če bi kravji obroki trajali enako kot naši, če bi bile jagode na grivi velike kot buče ali če bi raje kot za napajanje naš goveji kal prede-lali v bazen ... Tri ure so bile dolge. Tri ure zjutraj in še tri ure popoldne, u! In ko so bili pašniki na pol popaseni, še kakšno več.

Poleti je morala biti živina sita, še preden je pritisnila hujša vročina. Z vročino je postajal mrčes nezno-snejši in starši so se jezili, če so mi krave, preobložene z obadi in še ne-napasene, odbežljale domov v hladni hlev. Zgodaj vstati pa je bilo vedno težko. Ponavadi me je že s prvo jutranjo svetlobo nežno zbudila mama. Enako kot vsi otroci sem vedno vprašala: "Zakaj jaz?" Veliko izbire pa tako ni bilo, kajti starejši bratje in sestre so bili že v šoli. Kot najmlajša sva z mlajšim bratom v naši družini imela zadnjo štafeto pastirjenja.

Največkrat sem kar brez zajtrka odracala za čredo. Pred hlevskimi vrati sem jo usmerila na ograjeno pot, ki je vodila na pašnik. Dva vola, dve kravi, lanska junica, morda še letošnji teliček in ovca ali dve. Živina je željno zagrizla v rosno travo, sama pa sem ji napol speča sledila. Kako je bilo lepo, kadar me je za kratko zamenjal kdo od domačih, da sem lahko sedla za mizo, pred kadečo skodelo bele kave.

Varovanke sem poskušala čim bolj disciplinirati, da bi me ubogale na besedo. Seveda to ni vedno šlo. Še najbolj neukrotljive so bile ovce. Če smo v pašni sezoni imeli le eno ali dve, sta se držali družbe. Zlepili sta se s sence največje krave, ki je bila ponavadi glavna, vola nikoli. A bog ne daj, da so bile tri! To je bila že samostojna

klapa. Še za mar niso vzele ostale črede in s tako potepuško bando je imel pastir nemalo dela.

Pred vstopom v šolo, ko sem že znala za silo brati, je moja pastirska služba postala zanimivejša. Na gmajno sem pretihotapila knjigo, zataktnjeno kar za pas pod jopico. Starša mi tega seveda nista dovolila, da se ne bi preveč zamotila in pozabila na čredo. Zatopljena v branje sem čredi res sledila le s kančkom očesa. V koliko različnih svetovih sem bila v tem času, koliko usod sem podoživela, včasih celo jokala. Razen rane ure me kmalu pri paši ni motilo nič več. In ko sem ravno začela zares uživati, se nam je zgodil električni pastir. Da bi ga zlomek! Leta 1972 je namreč tudi našo hribovsko kmetijo dosegel tok. Da je še za kaj drugega kot za razsvetljavo, ki bo nadomestila petrolejko, takrat nisem vedela, izkazalo pa se je, da mi je na mojo veliko žalost ukradel pastirsko službo. Iz bralke na pašniku sem se bila primorana prekvalificirati v plevico in grabljico in še ne vem kakšno -ico - no, to pa je bil res dolgčas.

Še prej, v času svojega pastirjenja sem dočakala tudi medvedji obisk.

Pod bližnjo cesto so bili že zloženi akacijevi drogovi, ki so čakali, da jih nekdo dvigne in fiksira ter poveže z žico, po kateri bo prišla k nam luč. Ta cesta, ki je delila naš pašnik, je obenem tudi z belo-rdečimi markacijami označena planinska pot. Da je to Slovenska transverzala, mi je s ponosom razložil oče. Po njej je tu in tam res primaširal kakšen planinec. Tem prijaznim potepuhom se je naša gorska idila verjetno zdela nekaj posebnega. Na pastiričke s čredo res ne naletiš vsak dan in včasih se je v njihovih nahrbtnikih našlo tudi kaj, za nas otroke neprecenljivega. Pastir živino ob planinski poti je pomenilo tudi – preživeti dan v pričakovanju.

Tistega dne sem imela na paši družbo, mlajšega brata. Zatopljena v igro sva komajda opazila, da se nekaj dogaja. Vznemirjeno govedo se je stisnilo v gručo, in ko sva doumela, zakaj, sva onemela. Iz grmovja na zgornjem robu gmajne nas je gledal ogromen kosmatinec. Na zadnjih nogah je z visoko dvignjenim smrčkom ovohaval okolico. Pogled je namenil nama in trepetajoči čredi. Midva pa: "Aaaaaaaaaaaaa ..." in še "aaaaaaaaaaaaa ...", kolikor sta nama le

dovoljevali grli. Medo pa, to sem prav dobro videla, se je le začudeno zazrl v naju: "Čemu so vendar potrebne te arije?" Spustil se je na vse štiri in s svojim na videz okornim telesom lahkotno odhlačal navzdol. Ker pa tisti najin "Aaaaaaa...", prekinjen le z nujnimi vdih, še kar ni in ni popustil, se je verjetno hotel prepričati, če je kdo poškodovan ali morda trpi strašne bolečine. Dvignil se je spet na zadnji nogi in se z vso pozornostjo zazrl v dva mala jesiharja ter naju motril nekaj dolgih trenutkov. Ko je videl, da nama pravzaprav nič ne manjka, se je spet spustil na vse štiri in odhittel začrtanemu cilju naproti. In kako elegantno se je gibal, njegova grba je kar valovala, debela glava poplesovala, strašne šape pa so se menjaje dvigovale in mehko padale na tla. Najin neprekinjeni koncertni stavek mu je verjetno še na drugi strani Javornika odzvanjal v uhljih...

Komaj se je za njegovo zadnjo platjo zagnilo grmovje, je brez sape na pašnik pritekla mama. Tako kot medo je bila tudi ona prepričana, da nama manjka kakšen ud ali pa so se nama pobile vse krave. Našla naju je vsa tresoča na tistem kupu akacijevih drogov in vse, kar sta nama še iztisnili do konca iztrošeni grli, je bilo: "Mama, medved!"

Razen preplašenega tropa živine kakšnih uporabnih prič nisva imela, a novica je kljub temu pljusnila čez sosednje hribovske zaselke. Toda najino junaštvo ni imelo nobenega leska. Bolj kot preživeli strah naju je bolela nejevernost odraslih. Hvala bogu, da je kosmatinca na poti v planinsko kočico srečala tudi nič hudega sluteča oskrbnica. Brez nje bi bila za odrasle to le še ena otroška izmišljotina.

Po toliko letih na vse gledam drugače. Medvedje stalne poti so nekoč (in po zapisih telemetričnih ovratnic še danes) tekle relativno blizu naše kmetije. Mimo pašnikov in stare hiše na skoraj 1100 metrih, tik pod vrhom Javornika, vendar naši živini nikoli ni bila povzročena škoda. Morda pa je medota, tako kot nas otroke, očaral celo pogled na morje, ki se ob jasnih dneh zablešči v daljavi? Kdo bi vedel. On je pač del narave, s katero je naša družina takrat še živela. Danes se tega spominjam z nostalgijo, na našo opuščeno kmetijo pa hodimo le še obujat spomine. Mi ni prav lahko, a je vseeno lepo. ○

Dvodnevno tekmovanje od poletja do zime

Besedilo: Marija Lesjak

S prihodom ledenih mož je napočil prvi dan Slovenskega planinskega orientacijskega tekmovanja (SPOT). Pod okriljem Mladinske komisije PZS so ga skrbno pripravila in odlično izvedla planinska društva Velenje, Šoštanj, Vinska Gora, Mozirje, Rečica ob Savinji in Nazarje. Svoja vrata je dvodnevno tekmovalcem prijazno odprla Osnovna šola Šmihel nad Mozirjem, kjer je bilo tudi zbirno mesto in start drugega dne tekmovanja. To državno tekmovanje, ki je vrhunec orientacijske sezone, je največji dogodek pod okriljem Odbora za orientacijo pri MK PZS. Nanj se je prijavilo 75 ekip s 360 tekmovalkami in tekmovalci. Prišli so iz vseh krajev Slovenije – od Semiča do Gornje Radgone, Prevalj in Ljubljane – kakor so se pač uvrstili na področnih tekmovanjih.

Težja kategorija (C, D in H) je tekmovala dva dni. Nočna tekma je zaradi močnega dežja odpadla. Prvi dan je tekmovanje potekalo na območju PD Nazarje in Rečica ob Savinji, kjer je bil oba dneva start. Sprva vroče sončno vreme se je popoldne in ponoči zaradi obilnih padavin in padca temperature popolnoma spremenilo.

Ostale – lažje kategorije (od osnovnošolcev do odraslih in družin) so tekmovalle le zadnji dan. Tudi te so se morale poleg telesne zmogljivosti, tekme s časom in še čim, preizkusiti z zahtevnimi testi iz planinske šole in dodatnega gradiva. Poudarek je bil na varovanju gozda in gorske narave, saj je tekmovanje potekalo tudi na območju lepe Mozirske planine, kjer za ohranjenost skrbi Zavod za gozdove, Območna enota Nazarje, ki je tudi sodelovala pri pripravi vsebine. Cilj za vse kategorije je bila obnovljena Mozirska planinska kočica.

Ekipa tekmujočih šteje od tri do pet članov. Pogoji za njihovo sestavo je plačana članarina PZS. Tekmovanje poteka ob vsakem vremenu v skladu s Pravili za orientacijska tekmovanja PZS. Tokrat so bili pogoji zaradi megle in namočenosti tal zelo zahtevni! Temperatura se je s skoraj trideset stopinj prejšnjega dne čez noč spustila do ničle, saj smo se kontrolorji na višje ležečih točkah vrnili v čas zime s tanko plastjo snega, ki mu gosta megla do popoldneva ni pustila oditi.

Vodja organizacijskega odbora SPOT-a Uroš Kuzman s sodelavci je delo več kot odlično opravil in si zasluži vse pohvale! Na zaključku se mu je pridružil predsednik PZS Bojan Rotovnik in vzdušje v restavraciji hotela Golte je po zaužitju okusnega obroka postajalo vedno bolj "vroče", saj je ob podeljevanju priznanj in nagrad prihajala obnovljena energija.

Takšno tekmovanje je na splošno zelo koristno za življenje, saj z ustreznim znanjem ugotovljamo svoj položaj na terenu in se pravilno odločamo o nadaljnjem gibanju. Zahteva skupek znanj z raznih področij, izkušenj in pravilne uporabe tehničnih pripomočkov. Poteka po hribovitem terenu, za kar je potrebna ustrezna telesna kondicija, vse skupaj pa prispeva k varnemu gibanju v gorskem svetu.

Planinci iz Savinjskega meddruštvenega odbora smo ponosni, da se je tovrstno ekipno tekmovanje v drugi polovici devetdesetih let iz Savinjske doline preneslo na vso Slovenijo in danes zajema osem področnih lig, kar lahko razberemo s spletne strani PZS, kjer boste našli tudi vse podatke in rezultate tekmovanja. Vsem udeležencem iskreno čestitamo, saj tekmovanje nikomur v takšnih razmerah ni bilo lahko! Iskrena hvala gre tudi sponzorjem in darovalcem nagrad ter vsem, ki so se kakorkoli trudili za zelo uspešno izvedbo. ○

Absolutni zmagovalci dvodnevnega SPOT-a 2012 na Mozirski planini iz PD Domžale Foto: Tomaž Kumer

Mrzovec in Modrasovca

Besedilo: **Olga Kolenc**

Jutranji pogled v nebo ni bil nič kaj obetaven. Zanimivi kopasti oblaki so se nekam aktivno kopičili in raztezali, sem in tja se je pokazal košček nebesne modrine. Zapeljala sem se do Lokev in si rekla, kar bo pa bo, tudi kratek sprehod ne bo škodil. Prijetna hoja v okrilju dreves me je navdala z optimizmom, da bo vreme morda le zdržalo. Pravijo, da človek v vodi ni topljiv. In rekla sem si, da me v treh urah morebitnega dežja tudi ne bo pobralo.

Zapustila sem gozdno cesto in jo ob smerokazu mahnila navzgor. Vse polno je gozdnih vlak, kolovozov, ki so kakor labirint razpredeni širom Trnovskega gozda. Končno sem le zagledala strmo, preverjeno stezo. Strmina kmalu popusti, znova sem se znašla v čarobnem in hkrati malce strašljivem svetu Trnovskega gozda. Malce poraščen kolovoz zavijuga med kamnitimi balvani, gostimi smrekami ter sem in tja obide vrtače. Jój, kako je lepo, sem si rekla, hkrati pa pomislila na medveda. Kolegici je pred kratkim, nedaleč stran od tod, med vožnjo samozavestno maširal pred avtomobilom.

Kmalu sem dosegla še eno gozdno cesto in ji sledila nekaj sto metrov. Tišina, mir. Poletje se čisto počasi preveša, ob poti že zorijo maline. V obronkih dišijo divje ciklame, cvetovi osatov so polni brenčecih gostov. Vsem se nekam mudi. Vsako še tako majhno bitje išče zase eliksir življenja, živi danost trenutka. Mikrokozmos v makrokozmosu. Skozi reže oblakov so silili sončni žarki, tipali skozi krošnje in se dotikali tal. Hitela sem navzgor in se držala markacij. Ponovno sem zagrizla v breg, ob tem pa prečila nekaj padlih drevesnih debel. Iskala sem s travo poraslo stezo, ki vijuga navzgor, čez strmo

pobočje. Poškodovana od zime se ponekod povsem izgubi, nato pa znova prikaže. Goste markacije so še najboljši vodnik. Ko sem prečila še zgornjo opuščeno krožno pot, se mi je počasi odstrl razgled. Zaradi megle je segal le v smeri Lokev in Nemcev, kjer zelenijo obronki, poraščeni z mehko otavo.

Sledil je še zadnji kratek vzpon. Drža dreves se tod spremení, postane uporna. Zveržene krošnje bukev v letnem času malce omili zelenje. Pozimi pa, no ja, Mrzovec je *mrzovec*. Je sploh potrebno kaj dodati!? Čeprav se gozd na samem vrhu razpre, ne daje razgleda. Ob mali, okrogli goli jasi je manjša izbolčina, na njej pa kamnit stolp, visok le dobrih pet metrov. Ob jasnem vremenu nam ponuja obširen razgled od Julijskih Alp do Jadranskega morja. Glede na trenutne razmere nisem lezla gor, temveč sem se raje posvetila botaniki.

Kje je medved hlačal, ve on sam. Ta dan sem bila edina duša, ki je

Mrzovec je drugi najvišji vrh Trnovskega gozda.
Foto: Olga Kolenc

Vije se stezica v Trnovski gozd ... Foto: Olga Kolenc

videla Mrzovec. Dobro volje sem jo ucvrla navzdol, mokra le od lastnega znoja. S tema *Modrasovcema* sem imela kar nekaj nadvse banalnih težav. Pa ne zato, ker bi tam mrgolelo modrasov ali pa bi bila na moč težko dosegljiva. Povsem obratno. Tako blizu in tako lahko dostopna sta, da ob povratku nisem verjela, da sem ju res osvojila. Ja, tudi to se zgodi, čeprav sila poredko.

Povsem po naključju in brez posebnih načrtov sem sledila slikoviti, štiri kilometre dolgi gozdni cesti, ki se iz smeri Predmeje ali Male Lazne dviga proti koči Antona Bavčerja. Z namenom, da se malo sprehodim, utrgam kakšno malino, poslikam hrošča. Lična lesena tabla za kočico me je usmerila navzgor, proti Modrasovcu. Katerega Modrasovcu? Vedela sem, da obstajata dva, veliki in mali. Zavila sem navzgor, na idilično stezo, in kmalu me je zračen bukov gozd povsem skrtil vase. Ena stezica kmalu zavije na desno navzgor, kjer se, skrit med drevjem, nahaja kontrolni stolp.

Nadaljevala sem po stezi skozi malinovje, se malce *popasla* in neskončno uživala dano tišino. Kar malce čudno se mi je zdelo: dan nedelje, pa nobenih planincev!? Razgiban teren Trnovskega gozda je v zatišni legi že povsem ukročen, bukve ravne in gladke. Pojma nisem imela, kje sem. Po par minutah hoje sem znova prišla na razcep, kjer na debelem deblu, z velikimi črkami končno piše Modrasovec. A spet, le kateri Modrasovec? Danes hočem na Veliki Modrasovec! Mislila sem si, bo kar bo, nekam že pridem. Stezo, ki se rahlo dvigne navzgor, kmalu objame grmovje. Ni še minilo dobre pol ure hoje, skupaj s sladkanjem v malinah, ko se znajdem pred razpadajočim zidom stare vojaške zgradbe. Ob robu zidu, nad veliko rdečo markacijo, piše *vrh*, ne piše pa, kateri. Gosto grmovje že skoraj povsem zakriva malo, oblasto vzpetino povsem brez razgleda. Malce me je jezilo, saj je bil zgoraj viden le kos neba. In še to je bilo popolnoma zakrito z oblaki. Obrnila sem v smeri prihoda in se sprijaznila s kratkim veseljem. Tik nad kočico sem zavila navzgor, proti stolpu, da zapravim še nekaj odvečnega časa.

Po prihodu domov sem nemudoma sedla za računalnik. Da dokončno razčistim, kje je Veliki Modrasovec! Že en sam klik na pravi naslov je razjasnil to nadvse zamotano vprašanje. Vrh Malega Modrasovca je torej tik nad kočico, kjer stoji stolp, Veliki Modrasovec pa na mestu stare vojaške zgradbe.

Tudi to se zgodi, če je tura prekratka in hkrati prelahka! Tudi to se zgodi, da je pot lepša od samega vrha. 🍷

MINIM SHELL

MOTO LOGO

WAYFARER

Začetek Replicanta Foto: Jernej Arčon

Rocky Mountains 2012

Besedilo: Dejan Koren

Najlepše se je vračati tja, kjer smo najraje. Leta 2008 sem bil prvič v Kanadi in že takrat sem si pred odhodom domov obljubil, da se bom tja zagotovo še vrnil. Takrat je bilo res divje dobro. Od enaindvajsetih dni smo jih imeli kar dvajset plezalnih. Bili smo res dobra ekipa: Milena in Miha Praprotnik ter Jure Juhasz in jaz.

Vrnitev

Marec. Sem spet tu, na svoji rajski destinaciji, v deželi slapov, kombiniranih smeri in dobrih hribov za smučarje in alpiniste. In prav zaradi teh hribov in sten smo se sedaj vrnili. A stvari se ne izidejo vedno tako, kot mi hočemo, narava velikodušno sipa sneg z neba od februarja sem in grozovito veliko ga je. Povsod je razglašena bolj ali manj četrta stopnja nevarnosti proženja plazov. Ampak plezati in "migati" se da. Plezamo v težjih slapovih in *mixih*,¹ ki so bolj ali manj blizu cest in so kolikor toliko na varnih območjih, za razliko od izpostavljenih *flank* s tonami bele pošasti. Veliko plezamo tudi v enoraztežajnih suhih oz. kombiniranih smereh v kanjonih blizu Banffa. Smo dobra ekipa, sposobna mnogo več kot plezanja v dvesto metrih strmega ledu in previsnih skal. A kaj hočemo!? Uživamo in izkoriščamo vsak dan posebej, ki

nam je dan v tem koščku ogromne Kanade, ki je tako lepa, da se človek, ki sta mu narava in prvobitnost pri srcu, zlahka zaljubi in zaobljubi, da pride spet nazaj v ta raj. Kaj bodo prinesli naslednji dnevi, je uganka, napoved je sicer optimistična, a tudi danes je bila, pa je vseeno spet vrglo dobrih trideset centimetrov snega. Ti pa da to nov zalet za stvari, ki so ti na dosegu, ki jih dosežeš vsaj z očmi in niso ravno enosmerna ulica.

Lepo je plezati

Vreme se je ustalilo in plezamo v kolikor toliko objektivno varnih stenah. Včeraj sva bila s Crnijem na krasnem hribu, kjer domuje Stanley Headwall, stena, ki premore kar nekaj dobrih in resnih lednih in kombiniranih smeri za ljudi, ki so večji strmega ledu in sveč, na dobro varovanje pa se ni vedno zanašati. Bil je noro dobro, tako kot takrat, ko sva z Jurcem lezla v sosednji Nočni mori na Wolfovi cesti.² Res je lepo plezati v strmih odstavkih ledu in mešanega terena. To je moj svet, moja najveja alpinizma. Saj je lepo *frikati* v Ospu med tednom in potem še Elico obiskati, da pove kakšno o starih časih in tisti *gardi*

² Smer v steni Stanley Headwall, ki se imenuje Nightmare on Wolf street.

V smeri Lucky Lager Foto: Andrej Erceg

¹ Kombinirano plezanje: led, skala, sneg ...

takratnih plezalcev. Res je moralo biti pestro ob večerih konec tedna pred njeno hišo. Kar smeji se ji, ko pripoveduje štorije o tem in onem, ki je v jutranjih urah obnemogel nekje v bližini njene hiške, ki je po moje na enem najlepših prostorov na svetu, vtisnjena med druge kraške hiše z dobrim ozadjem, ospasko steno. Za to se pa splača žrtvovati dneve, da lahko potem plezamo, smo del tega cirkusa, sestavljenega v neko celoto, ki ji globalno in v grobem rečemo alpinizem. Drugačen od ostalih športov, tak, ki ti da več kot le gol rezultat, ki ti da nekaj več kot priznanja in medalje, ki ti da več kot sto besed in sto novinarjev, ki bi radi naredili šov. In večno vprašanje, zakaj plezamo. Da rešimo svet, zagotovo ne. Da rešimo sebe, zagotovo ja. Plezam, ker vem, da je tudi pot nazaj, da je lepo iti, a lepo se je tudi vračati. Vračati nazaj, v hribe, stene, plezališča, saj vsi vemo, kako skrbno pripravimo stvari, ki jih bomo potrebovali na turi, ki so včasih pomembnejše od hrane in vode.

Nekje sem prebral, da se nekateri neradi izpostavljajo, neradi poročajo o preplezanem ... Saj jim ni treba. Nihče jih ne sili. Sam rad napišem vrstico ali dve o doživetjih, ki so del ture in samega vzpona.

Zadnjič s cepini

Še četrtič, tokrat z Jernejem, grem pod steno Stanleyja, zaradi dveh stvari kar malo žalosten. Prva je ta, da je to naša zadnja tura na tej odpravi, in druga, da smo velike stene lahko gledali le od daleč, plazovi in vsakodnevna slaba napoved nam niso dovoljevali, da bi vsaj poizkusili plezati v njih. Danes sva namenjena preplezati še eno dobro klasiko v tej steni. Ja, Nemesis je res dober slap, čeprav dolg le dva dobra raztežaja, kot je zapisal House v svojem odličnem prvencu Onkraj gore.

Spet je čas slovesa in spet vem, da se bom sem še vrnil. Res je čudovito tu, mislim, da kar za vse nas, ki smo se tu tri tedne obešali po odličnem ledu in *mixih*, ki jih je za celo leto dovolj. Tu pa je še dolg, hribi, stene, zaradi teh se gotovo še vrnem. Morda me naslednjič pot zanese na jug, Patagonija kliče ... Jo bo zopet preglasila Kanada? Čas je tudi zorenje.

Cepini gredo za par mesecev v kot, plezalko bi se že davno morale naseliti na moje noge, a le potrpežljivo čakajo. Saj gremo, sedaj je pa res čas, da pljune-mo po dvakrat v obe roki, kajti dolomit-ske stene tudi letos čakajo. In prav tista dolga linija, ki je še nepreplezana, se mi kot mantra pojavlja v podzavesti že od lanskoletnega poletja sem. ●

V French Reality
Foto: Andrej Erceg

Odprava Rocky Mountain je trajala od 13. marca do 4. aprila 2012. Člani: Dejan Koren (AO Vipava), Mitja Šorn (AO Jesenice), Jernej Arčon (AO Nova Gorica) in Andrej Erceg-Crni (AO Črnuče). Pomembnejši vzponi:

- Lucky Lager, M7+, WI6–, 250 m (Andrej in Dejan)
- Call of the Curtain, M7+, WI6, 125 m (Jernej in Dejan)
- French Reality v Stanley Headwall, V, M6, WI6+, 150 m (Andrej in Dejan)
- The Replicant, (V, WI6/6+, X, 150m) (Jernej in Dejan)
- Teddy Bear's Picnic v Stanley Headwall, V, M6 AO, WI6, 200 m (Andrej in Dejan)
- Nemesis v Stanley Headwall, V, WI6, 160 m (Jernej in Dejan)

Izginjajoča pesem travnikov

Besedilo: Dušan Klenovšek

Maj ali junij na travniku – v rahlem vetriču valovijo pisani cvetovi. Od belih ivanjščic, rumenega primožka, modrih zvončic, rdečih nageljčkov in vmes zelenih trav. Nešteto barvnih odtenkov v vseh višinskih nivojih travinja. Na cvetovih pa še bolj pisana leteča družčina metuljev pisančkov, modrinov in belinov, pa lastovičarjev in preko dneva bolj skritih nočnih vrstnikov. Liste pa objedajo (vsaka vrsta običajno je liste točno določne vrste rastline) le redko opažene gosenice. Sladke zaklade cvetov si metulji delijo s številnimi vrstami čebel in čmrljev. Na svojih glasbenih odrih pred rovi se oglašajo murni, sorodne kobilice pretežno zelenih odtenkov pa na različnih višinah zelene preproge. Potem so tu še hrošči – nekateri med njimi na cvetovih tekmujejo s prej navedenimi za energijsko bogato hrano, drugi se zadovoljijo z objedanjem listov. Tu so še številni plenilci in vrste, ki se hranijo z odmrliimi organizmi.

Med travno preprogo se spretavajo ptice. Pravzaprav mnoge večino časa preživijo kar v njej. Iščejo hrano (po navadi živalskega izvora) in pri tem, kakor osebkii vseh že navedenih živalskih vrst, skušajo na raznolike načine preživeti dan, ne da bi sami postali obrok. Napevom murnov in kobilic dodajo še svoje pester načine označevanja ozemlja (odganjanja drugih samcev) ter privabljanja samic. Kosec, prepelica in jrebica se oglašajo kar na tleh, zato bomo same ptice le redko uzrli. Škrjanci, ki prav tako gnezdiijo med travno rušo, poletijo in se oglašajo kar med letom. A največ travniških ptičjih vrst se oglašajo z vrhov posameznih visokih steblik, grmov ali drevov. Prosnik, repaljščica, srakoperji, veliki in rumeni strnad, pa smrdokavra s svojo perjanico

na glavi... V tišini leti in na mestu v zraku obstane postovka, ponoči pa njeno vlogo prevzame mala uhariica.

Travnik, kakršnega sem opisal, je pri nas ustvaril človek. Pred njegovim prihodom v naše kraje travnikov z izjemo tistih nad gozdno mejo tako rekoč ni bilo. In vsa navedena pestra množica rastlin in živali (tudi gliv) je posledica načinov kmetovanja človeka v preteklih tisočletjih. A v zadnjem času se na travnikih dogajajo velike spremembe, večje kakor kdajkoli prej. Pred desetletji je bila glavna težava za preživetje travnikov opuščanje košnje in posledično vračanje gozda ter melioracije na mokrotnih travnikih (s tem so izginile vrste, ki uspevajo le na zamočvirjenih tleh). Tržna naravnost sodobnega pridelovanja krme (čim večji pridelek ob čim manjših stroških) ima za posledico gnojenje, dosejevanje travnih mešanici in večkratno košnjo. Če smo pred desetletji začeli s košnjo v juniju in le redko kje poleg sena in otave pokosili še otavčič (seno tretje košnje), pa danes s košnjo začnemo že v aprilu in kosimo vsaj petkrat v sezoni. Rastlinski svet se je omejil na regrat ter dve do tri vrsti trav. Ker ni ponudbe hrane za gosenice (niti medicīne za odrasle), ni metuljev, čebel, os, čmrljev ... Pa tudi plenilcev, ki se hranijo z njimi, ne.

Na tleh gnezdeče vrste ptic kljub gosti travni preprogi nimajo nobene možnosti, da v kratkem času med dvema košnjama uspešno gnezdiijo. Časa je premalo. V hlepenju po vsakem kvadratnem metru površine izginejo mejice in posamezni grmi ali drevesa, pa tudi zaraščeni pasovi ob potoku ali reki. Če se posamezni kmetje še zavedajo njihovega pomena za dolgoročno kakovosten travnik, pa jih pogoji za

Repaljščica (*Saxicola rubetra*) gnezdi le še na mokrotnejših travnikih, ki se zaradi razmočenosti po navadi kosijo šele julija ali avgusta, ko se tla običajno presušijo. Foto: Dušan Klenovšek

pridobivanje različnih subvencij (na žalost tudi naravovarstveno usmerjeni ukrepi (S)KOP¹) silijo, da jih odstranijo. In travnik umolkne. Ni več pisane palete cvetov, frfotajočih metuljev, ni več slišati ptičjih napevov. Tiste redke živali, ki nekako še preživijo čas do košnje, pa postanejo žrtve rotacijskih kosilnic in baliranja. In ko traktorji in balirke utihnejo, ostane samo še neskončna puščava travnih bilk, ki jih k ponovni rasti vzpodbudijo cisterne gnojevke ali zrna umetnega gnojila. A prst propada. Posledic v njej ni videti v letu ali dveh, a v desetletjih zagotovo pridejo. Propadanje pester združbe živali v njej (npr. deževnikov) se bo odražalo v njeni vse slabši kakovosti.

Naj bo prispevek apel lastnikom tovrstnih travnih njiv (imena travnik si pač ne zaslužijo) med planinci in tistim, ki jih poznate, da vsaj dele travnikov prepustijo bolj ekstenzivnemu načinu obdelave in kljub kakšnemu evru subvencije manj ne posekajo osamelih drevov ali mejice. Ne bodo s tem prispevali samo k ohranjanju številnih rastlinskih in živalskih vrst, temveč tudi k ohranjanju zdrave prsti. Letošnja dolgotrajna burja v Vipavski dolini je v kombinaciji z butalskim januarskim oranjem že pokazala na pomanjkanje zdrave kmečke pameti. Odnesele je tisoče ton prsti, vemo pa, da za nastanek le dveh centimetrov narava potrebuje okoli sto let. ●

¹ Slovenski kmetijski okoljski program.

Izboljšanje odzivnega časa za pomoč

Mobilna aplikacija, ki rešuje življenja

Čas teče. Vedno z enako hitrostjo in ne glede na situacijo. Tudi takrat, ko gre za življenje. Z uporabo mobilne aplikacije iHELP lahko z enim samim klikom na mobilnem telefonu rešimo življenje sebi, družinskemu članu, prijatelju ali neznancu.

Bolezni srca in ožilja – problem sodobne družbe

Nenaden srčni zastoj je vodilni vzrok smrti v svetu. Kar 74 % srčnih zastojev se zgodi v bližini laičnih očividcev. V Evropi so srčno žilne bolezni vzrok za 40 % smrti pri ljudeh mlajših od 75 let. Služba nujne medicinske pomoči (NMP) obravnava letno 38 primerov srčnega zastoja na 100.000 prebivalcev zunaj bolnišnice. Po ocenah strokovnjakov je v Sloveniji 5 do 6 srčnih zastojev dnevno; v povprečju torej okoli 2.000 na leto.

Pri nenadnem srčnem zastoju (nenadno prenehanja delovanja

srca, ko oseba meji med življenjem in smrtjo), je hitro ukrepanje ključnega pomena, saj po 4 do 5 minutah brez izvajanja temeljnih postopkov oživljanja (TPO) pride do nepopravljivih okvar v možganih.

Tako imenovana veriga preživetja je sestavljena iz štirih členov, ki morajo biti med seboj neprekinjeno povezani. Prvi člen je namenjen zgodnji prepoznavi in hitremu klicu na številko 112. Pri drugem členu, s kakovostno izvedenim TPO, kupujemo čas. Tretji člen je namenjen zgodnji defibrilaciji, kjer nastala motnja srčnega ritma zahteva električni sunek. Zadnji člen verige je namenjen ohranjanju delovanja srca in možganov. Izvajajo jo za to usposobljene ekipe NMP.

Besedilo: Primož Velikonja¹, Borut Lončarevič² in Andraž Ogorevc³

Oživljanje oziroma izvajanje TPO laikov in zgodnja defibrilacija rešujeta življenje. Pri izvajanju TPO sledimo predpisanemu algoritmu, ki določa vrsto in zaporedje ukrepov.

Sistemi obveščanja

Pri razvoju sistema za obveščanje je v zadnjem desetletju prišlo do velikih sprememb.

V Sloveniji nimamo enotnega sistema za obveščanje, čeprav že vrsto let potekajo pogovori o združitvi obstoječih sistemov obveščanja v enotni sistem TETRA. Potrebam in posebnostim posameznih služb je sledil razvoj sistemov za obveščanje, ki so tako nastajali neodvisno drug od drugega. Uprava za zaščito in reševanje Republike Slovenije je razvila sistem ZARE, ki je kot sistem radijskih zvez in osebnega klica največji funkcionalni radijski sistem v državi. Namenjen je operativnim, govornim in podatkovnim komunikacijskim povezavam med pripadniki sil za zaščito, reševanje in pomoč. Razdeljen je v tri sisteme:

sistem radijskih zvez, sistem osebnega klica (pozivniki) in sistem snopovnih radijskih zvez ZARE PLUS (uporabljajo ga reševalci NMP, CZ, ...).

Za obveščanje službe NMP, poklicne in prostovoljne gasilce iz enot širšega pomena so centri za obveščanje opremljeni s posebnimi telefonskimi linijami. Obveščanje gorskih reševalcev poteka s pomočjo tihega pozivanja in preko mobilnih telefonov.

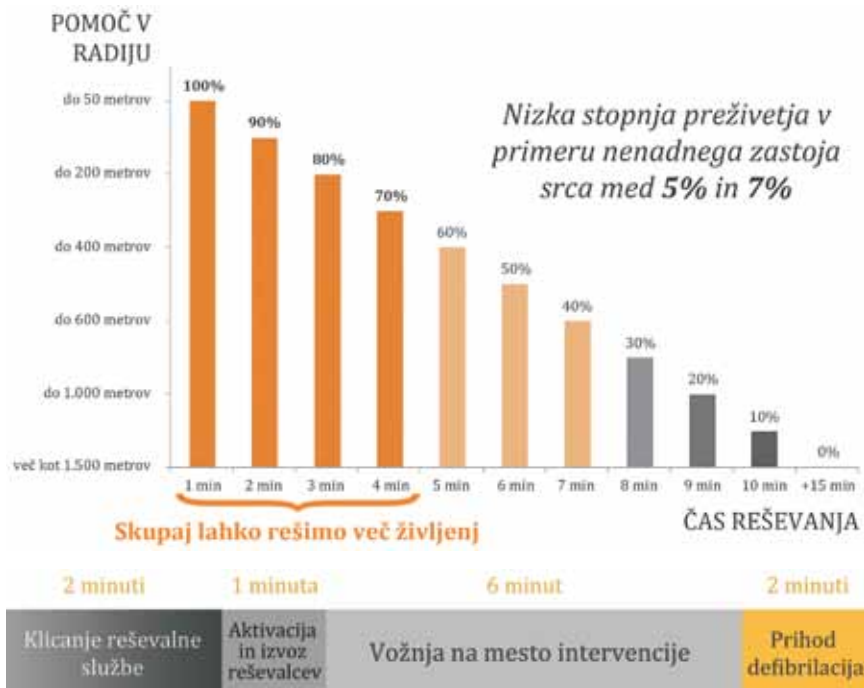
Potek obveščanja ob nesreči v naselju

Predpostavimo, da je prišlo do nenadnega srčnega zastoja; človek se zgrudi. Najmanj kar lahko storimo je, da pokličemo: »Na pomoč!« ter o dogodku sporočimo na telefonsko številko 112, ki je namenjena klicu v sili. Operater Regijskega centra za obveščanje (ReCO) bo od kličočega dobil osnovne podatke ter mesto trenutnega nahajanja. Operater na ReCO preko direktne telefonske

¹ Inštruktor sveta za reanimacijo.

² Inštruktor radijskih zvez.

³ Vodja projekta iHELP.

linije CB preusmeri klic v dispečerski center NMP. Operater NMP se nato na podlagi zbranih podatkov in po potrebi s posvetom zdravnika, odloči o sestavi ekipe, ki jo bo poslal na kraj dogodka. Oprema v dispečerskih centrih NMP je zelo različna, prav tako so različne naloge dispečerjev. V našem primeru, ko o življenju odločajo minute, je zelo pomembno, koliko časa porabimo ravno v prvi fazi alarmiranja.

Zahtevani (veljavni) standardi ukrepanja reševalnih enot

Na podlagi predpisa mora enota NMP od časa prejema klica (usmerjena vprašanja, navodila za prvo pomoč) do časa, ko vozilo odpelje na kraj dogodka (zapusti izhodiščno lokacijo) porabiti dve minuti ali manj. Preizkus je uspešno opravljen, če je v vozilu tričlanska ekipa z zdravnikom, defibrilator z monitorjem in reanimacijski komplet ter kisik.

Po izvozu interventne enote na kraj dogodka, je potrebno upoštevati še čas za vožnjo ter pripravo ekipe za pomoč poškodovancu. Ko seštejemo vse časovne operacije, hitro ugotovimo, da je posredovanje v manj kot 10 minutah, velik uspeh. Pri tem se vprašamo ali obstaja način, kako izboljšati odzivni čas pri izvajanju TPO v primeru nenadnega srčnega zastoja.

Ideja iHELP

Ideja o projektu iHELP je nastala leta 2011. Pretresljiva statistika bolezni

srca in ožilja je pričela porajati vprašanja in razmišljanja, na kakšen način širši množici ponuditi ali omogočiti dostopnejšo, predvsem pa hitrejšo pomoč, ki je ključna pri zagotovitvi preživetja. Za realizacijo projekta je bila izbrana skupina strokovnjakov iz različnih področij delovanja.

Cilj projekta iHELP je znižati trenutno visoko stopnjo umrljivosti v primeru nenadnega zastoja srca, povečati informiranost o možnih načinih pomoči žrtvam srčnega zastoja, izboljšanje mreže defibrilatorjev v Sloveniji kot tudi načina družbeno odgovornega komuniciranja. iHELP aplikacija je ravno tako primerna za hitro obveščanje v primeru prometne nesreče, možganske kapi, epileptičnega napada, diabetičnega napada, padca, ipd.

Opis iHELP aplikacije

Mobilna aplikacija je enostavna za uporabo. Nudi tudi izobraževanje o prvi pomoči in pošilja SOS sporočila poklicnim reševalcem, družini, prijateljem in vsem iHELP uporabnikom aplikacije v radiju 300 metrov od ponesrečenca.

Mobilna aplikacija vsebuje::

- profil uporabnika (osnovni podatki in koristne informacije pri reševanju),
- SOS kontakti (družina, prijatelji ...),
- navodila o TPO (v besedni, slikovni in avdio obliki),
- splošno izobraževalne vsebine (nasveti oz. vodenje skozi

- ukrepe pri nenadnem zastoju srca, prometni nesreči, zlomu ali zvinu, krvavitvi, izbruhu alergije, epileptičnemu napadu, ipd),
- geo-lokacija ponesrečenca (vzporedno s pošiljanjem SOS sporočila se oddajajo tudi GPS koordinate),
- dežurstvo (vsak iHELP reševalec lahko glede na svoj razpoložljivi čas potrdi svoje sodelovanje oz. razpoložljivost),
- lokacije (najbližje) avtomatskega električnega defibrilatorja (AED),
- najbližje položaje bolnišnic, zdravstvenih domov in lekarn,

Vsebina aplikacije ter številne povezovalne aktivnosti, ki krepijo in vlagajo v skupnost (popis defibrilatorjev, izobraževanja, lestvica najbolj aktivnih "iHELP reševalcev", povabi prijatelje in podjetja, pomagaj graditi skupnost in postani junak ...) aplikaciji iHELP še povečujejo njeno dodano vrednost.

V nadaljevanju je načrtovan tudi razvoj dodatkov in nadgradnje iHELP aplikacije:

- iHELP zapestnica; brezžična povezava z mobilnikom preko Bluetooth signala (zapestnica bo opremljena s posebnim gumbom za aktivacijo SOS sporočila in bo uporabna zlasti v primerih, ko telefona nimate pri sebi - doseg signala je do 20 metrov),
- hitri nasveti (v primeru glavobola, krvavitve iz nosu, slabosti, pri zdravljenju "mačka", prehlada, viroze, dehidracije, podhladitve ...)
- SOS opomnik (če v določenem času ta ni izključen, pošlje SOS sporočilo članom družine in prijateljem). Dodatek je uporaben in primeren predvsem za gornike, potapljače, jamarje, spremljanje svojih starejših članov družine, Osnovna ideja je, da si planinec v SOS opomnik vpiše predvideno turo in jo po potrebi tudi spremeni. Tako se pohodna tura zabeleži na strežnik kot elektronski zapis ture. V primeru SOS obvestila se podatek o turi in zadnja GPS lokacija prenese zelenim osebam. V razvoju pa je tudi aplikacija za NMP ali druge reševalce, za sprejem SOS obvestila.
- senzor za padec telefona (v primeru padca in 60 sekundne neodzivnosti se odda SOS sporočilo družinskim članom),

- video konferenca med zdravnikom in ponesrečencem in/ali reševalcem,
- iHELP aplikacija za ljudi s posebnimi potrebami (gluhi in slepi).

Aplikacija deluje na vseh pametnih telefonih: iOS (iPhone 3GS, 4, 4S), Android, OS (4.6, 4.7; 5x in 6x), Windows Phone 7, webOS, Symbian, Bada.

Delovanje mobilne aplikacije

Dotik gumba na aplikaciji "testiraj aplikacijo" omogoča uporabniku, da

naredi test delovanja aplikacije in na ta način spozna delovanje aplikacije v primeru nujne pomoči.

V situaciji, ko potrebujemo pomoč, s pritiskom na gumb "NA POMOČ" aktiviramo iHELP mobilno aplikacijo (korak 1).

Aplikacija nas vpraša: "Kdo potrebuje pomoč - JAZ ali NEKDO DRUG?".

Uporabnik izbere odgovor in pritisne na gumb "KLIČI 112" (korak 2). Poleg vzpostavitve povezave s številko 112, aplikacija avtomatsko pošlje SOS sporočilo družini, prijateljem,

reševalcem in vsem iHELP uporabnikom aplikacije v radiju 300 metrov.

Ko iHELP uporabnik prejme SOS sporočilo in se nanj odzove, se mu na mobilnem telefonu prikaže zemljevid z vrisano lokacijo najbližjega defibrilatorja, lekarne, NMP, lokacijo ponesrečenca ter osnovni podatki o ponesrečencu (starost, spol in morebitne bolezni, vrsto zdravil, ki jih uživa, alergije ...).

Ko reševalec pride do ponesrečenca, mu iHELP aplikacija nudi navodila za oživljanje (TPO) v besedi, sliki oz. v zvočnem formatu. S tovrstnim načinom reševanja lahko verjetnost preživetja v primeru nenadnega zastoja srca povečamo za kar 70 %.

iHELP aplikacija je povezovalni člen znotraj verige preživetja. Gradijo paleta izvrstnih rešitev, poenostavitev ter odgovorov na mnoga vprašanja. Pa vendar potrebuje ljudi, reševalce kot tudi uporabnike, ki aplikaciji dajejo življenje. Ti so s svojim znanjem ter pripravljenostjo ali potrebo po pomoči osnovni gradniki mreže, ki s pomočjo iHELP aplikacije lahko pomagajo družini ali sočloveku oziroma rešujejo življenje. ◉

Preventivno odkritje okuženega klopa prepreči razvoj borelioze.

Hitro odstranitev zmanjša možnost okužbe.

Rdeč kolobar se pojavi samo v 60% okuženih primerih.

Bolezen prizadane mišice, sklepe, živčevje in kožo.

Care Plus Tick Test je za uporabo preprost pripomoček, ki služi kot takojšen dokaz, da klop je ali ni prenašalec borelioze. Enostavno ugotovimo prisotnost ali odsotnost bakterije *Borrelia*, katera bi lahko povzročila okužbo in posledično razvoj borelioze, izredno nevarne bolezni, ki lahko pusti trajne posledice. Zgodnja diagnoza lymške borelioze in pravočasno zdravljenje je lahko rešitev pri preprečevanju nekaterih najbolj nevarnih in dolgotrajnih simptomov.

Set vsebuje tester, testno tekočino, leseno palčko, epruveto in jasna navodila za uporabo.

RT-TRI, d.o.o.
Borovec 31, 1236 Trzin
t 01 530 40 00 f 530 40 10
w www.rt-tri.si e info@rt-tri.si

dobite v trgovinah

Pustolovski vzpon na koncu sveta

Na goro z imenom Monte Giordano na Ognjeni zemlji, torej v Čilu, so se odpravili Robert Jasper, Joern Heller in fotograf Ralf Gantzhorn. Že dostop do te malo znane gore je bil logistično zahteven, svoje pa je dodalo še nepredvidljivo vreme. Nemci so do tja iz kraja Puerto of William najprej v slabem vremenu tri tedne jadrjali, nato pa se jim je prvi poskus vzpona ponesrečil. Tri dni pred odhodom proti domu se je vreme ustalilo in vzpon so opravili tam, kjer je drzno oblikovana gora ponujala največji izziv – po grebenu. Za celoten vzpon so porabili 12 ur, sam greben pa je zahteval 5 ur plezanja. Ključ vzpona je bil krajši (30 m) spust po vrvi malo pred vrhom, ki ga je bilo treba nazaj grede preplezati v vzponu in

brez pravega varovanja, ob treh zjutraj in ob slabšanju vremena. Mesto so ocenili z M7.

Smer so imenovali Shark Fin Ridge (Greben plavuti morskega psa). Glede imena gore pa ni vse tako preprosto. Argentinski zemljevidi sicer govorijo o Monte Giordano, čilski pa o Monte Buckland. Pomembnejše je to, da je bila gora do sedaj skorajda gotovo neosvojena in ni dvoma o njeni višini. Na GPS-u, ki so ga imeli Nemci seveda s seboj, se je na vrhu izpisala številka 1517 metrov, kar je bilo točno 500 m(!) manj kakor na čilskih zemljevidih.

Odličen solo vzpon Davida Lama nad Chamonixom

David Lama, ki smo ga še pred letom ali dvema v glavnem poznali kot odličnega mladega športnega plezalca, se je v zadnjem času popolnoma preusmeril in alpinizem, in to na zelo visoko raven. Sredi maja je na koncu Argentierskega ledenika v steni Pre de Bar sam preplezal smer Les Barbares, ocenjeno z ED, 5.9, A2+, 80 st., 500 metrov.

Smer, ki sta jo prva preplezala Stephane Benoist in Patrick Pessi pozimi leta 2003 in za vzpon porabila pet dni, je imela do sedaj le eno ponovitev. Ključ vzpona je menda sredi stene, za najtežji raztežaj s slabim varovanjem pa je Lama potreboval uro in pol plezanja. Pot navzgor je bila tako odprta, čeprav so bili tudi v zgornjem delu ledni odstavki, ki so komaj držali Davidovo težo. Pozno popoldne, po 13 urah, je bil na vrhu, se nato spustil po smeri in zvečer padel v svoj šotor pod steno, "utrujen kot pes". "To je najtežja smer, ki sem jo plezal nad Chamonixom," je rekel Lama. "Lani sem plezal Britansko v Jorassih, ki je sicer še enkrat daljša, ampak niti približno tako težka. Les Barbares ponujajo zelo kompleksno, ampak tudi zelo lepo plezanje."

Kratek pregled spomladanskih vzponov na osemtisočake

Prvi osemtisočak, na katerega so stopili v letošnji spomladanski sezoni, je bila Anapurna (8091 m). To je uspelo Irancem in Šerpam, sledilo pa je še nekaj alpinistov drugih narodnosti. Letošnja spomladanska sezona v Himalaji je precej nenavadna. Medtem ko se na Everestu borijo s sušo in zelo ledenimi ter kopnimi pobočji, je drugje ogromno snega. Na primer na Manasluju (8156 m), kjer so prvi alpinisti dosegli vrh na začetku maja. To je uspelo Irancem Hoseinu Salehiju, Jafarju Naseriju in Omidu Amohamadiju, dan zatem tudi Guyu Cotterju, sicer vodniku agencije Adventure Consultants, s svojim gostom Anthonyjem Baldryjem in sedmimi Šerpami. Tudi Luis Stitzinger iz Nemčije naj bi dosegel vrh. Njegov namen je bilo smučanje z vrha – do sedaj je med drugim smučal z vrha Gašerbruma 2 in preko Diamirske stene Nanga Parbata – ne ve pa se še, ali mu je to tudi uspelo. Več virov je potrdilo, da se je sestop usodno končal za Iranca Naserija. Dva Iranca naj bi osvojila tudi vrh Makaluja, dolgo časa pa se je letos upiral Daulagiri. Italijanska odprava je kar trikrat poskušala proti vrhu, preden ji je končno uspelo. Prvi se je na njegov vrh povzpel Mario Panzeri in tako postal tretji Italijan, ki mu je uspelo osvojiti vseh 14 osemtisočakov brez dodatnega kisika. Tudi na Kančendzengo je bil opravljen vsaj en uspešen vzpon. Na glavni vrh se je povzpel Slovak Peter Hamor, prav tako brez dodatnega kisika. Slabi pogoji in vreme sta zamaknila sezono tudi na Everestu. Prvi ljudje so se povzpeli na vrh šele 18. maja. To je bilo deset Šerp, prav toliko čilskih alpinistov, med njimi pa tudi Švicar Ueli Steck in njegov prijatelj Tenzing Šerpa. Oba sta prišla na najvišjo točko sveta seveda brez kisikovih jeklenk.

Novice je pripravil Urban Golob.

Kristalno čista ledeniška voda ni nujno res čista

Ni vse zlato, kar se sveti. To ljudsko modrost bi lahko uporabili tudi na področju varovanja zdravja oziroma preskrbe s pitno vodo. Na videz kristalno čista voda, ki izvirava izpod ledenikov, lahko vsebuje zdravju zelo nevarne snovi. Na Južnem Tirolskem so te dni, kakor poroča dnevnik Dolomiten, predstavili triletni raziskovalni načrt Permaqua, ki se financira iz sredstev Interrega. Njegov glavni cilj je ugotoviti, od kod in kako se je v ledeniški vodi nabrala visoka vsebnost težkih kovin, posebej niklja. Prve raziskave so se začele pred dobrimi šestimi leti in poskusne meritve so pokazale tudi desetkrat večjo vsebnost niklja od dovoljene. S takratnim načrtom Proalp so najprej opredelili območja v visokogorju, ki so stalno zamrznjena (permafrost), v naslednjem načrtu so pozornost usmerili v vrtnanje in analize ledu v dolini Schnals. V okviru načrta Permaqua bodo zdaj skušali ugotoviti vpliv ledeniškega ledu na oskrbo s pitno vodo in nasploh na vodne vire v deželi. Nikelj je prisoten v ledu oziroma lednih kristalih in od tam s taljenjem prehaja v vodo, raziskovalci pa doslej še niso ugotovili, kako je nevarna težka kovina sploh prišla v led. Ker so stalno zamrznjena področja v glavnem nad 2300–2500 metri nadmorske višine, je nevarnost zastrupitve s težkimi kovinami za prebivalstvo precej omejena. Vodna zajetja so v glavnem pod to višinsko mejo, kjer je vsebnost niklja v vodi nizka oziroma v mejah dovoljene, poleg tega pa so pod stalnim nadzorom. Nekaj problemov bi zadeva lahko sprožila glede oskrbe s pitno vodo v planinskih postojankah oziroma planšarijah, ki so v bližini ledeniških območij. Takih objektov je v deželi kar precej, saj je znano, da so številne planinske kočje postavljene

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništv, alpinizma, fotomografij in potopisov

Herald Denzel:
GROSSER ALPENSTRASSEN FUHRER

Denzel Verlag; 24. izdaja; junij 2010 (trda vezava; 624 strani; barvne fotografije; cena 49,03 €)

Škrat

V majski številki nam jo je zagodel tiskarski škrat. Na strani 63 v tabeli Pregled števila reševalnih akcij po dejavnostih piše v zadnji vrstici *gorski vodniki*. Pravilno je *razno*. Se opravičujemo.

Uredništvo

na nadmorski višini tudi okrog 3000 metrov. Po do zdaj zbranih podatkih je po stalno ledeno plastjo okrog 400 km² površine ali skoraj šest procentov celotne površine dežele. Ta podatek je razlog za razmislek in smotrno ter odgovorno ravnanje v prihodnje. Raziskovalni načrt, pri katerem sodelujeta deželna uprava in Univerza v Innsbrucku, je torej usmerjen v prihodnost in preventivo. Segrevanje ozračja povzroča krčenje ledenikov in oskrba z zdravo pitno vodo bo v prihodnosti zelo pomembno vprašanje. Za izvedbo načrta Permaqua je zagotovljenih 631.000 evrov.

Vlado Klemše

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije je v času od zadnje številke Planinskega vestnika delala zagnano in ustvarjalno, njene aktivnosti in sodelovanja so segala na številna področja. Poročali so o zaključkih delavnice o turističnem vodenju in turističnih aranžmajih v planinstvu, ki je potekala pred letošnjo Skupščino Planinske

zveze Slovenije; objavili so tudi građiva in obrazce. Na letošnji skupščini je bil zelo dobro sprejet tudi program Planinske zveze za leto 2013, ki je skupaj z zvočnim zapisom objavljen tudi na spletu. Planinska zveza in njeno vodstvo so bili aktivni na področju sodelovanja s sorodnimi organizacijami; tako so podpisali dogovor o medsebojnem sodelovanju z Rdečim križem Slovenije – Zvezo združenj, kjer so se dogovorili tudi o skupnih projektih, tesnejšem sodelovanju in medsebojni pomoči predvsem na področju krvodajalstva (projekt Planinec krvodajalec) in usposabljanj iz prve pomoči. Planinska zveza se je udeleževala tudi na mednarodnem področju; udeležili so se generalne skupščine Avstrijskega turistovskega kluba ÖTK in sestanka Združenja planinskih zvez Balkana (Balkan Mountaineering Union), kjer so med drugim predstavili stališča Planinske zveze do Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA), možnosti sodelovanja planinskih zvez Balkana na razpisih Evropske unije, udeležence pa so povabili tudi na mednarodni mladinski seminar Youth Commission UIAA, ki ga pripravlja Mladinska komisija PZS. V petek, 25. maja, pa je na svoj prvi obisk Planinske zveze Slovenije prispel predsednik Združenja dežel alpskega loka

Povabilo k sodelovanju

V Društvu za preučevanje dvoživk in plazilcev ter Centru za kartografijo favne in flore zbiramo podatke o razširjenosti dvoživk in plazilcev v Sloveniji. Pri tem nam lahko pomagata tudi vi. Če ste ali boste pri vaših pohodih opazili planinskega močerada, nam to prosim sporočite. Poznana razširjenost planinskega močerada pri nas je v Julijskih Alpah, Karavankah, Snežniku in Trnovskem gozdu med 600 in 2250 metri.

Vabimo vas, da pobrsate po spominih, fotografijah in beležkah in da ste na svojih pohodih pozorni na planinskega močerada, ki je po obliki podoben navadnemu močeradu, vendar manjši, njegovo telo pa je enobarvno bleščeče črno, brez rumenih lis. Dolžina telesa z repom znaša od 9 do 14 cm. Prosimo vas, da močerada slikate, saj se lahko zgodi, da ga zamenjate z drugo in na ta način lahko to preverimo. Sporočite mesto najdbe z opisom in koordinatami (odčitane z GPS ali v aplikaciji GAEA+ na strani PZS), približno nadmorsko višino, datum, število opaženih osebkov in vaše ime.

Primer: Pot na Lipanski vrh 240 m SZ od Blejske koč, YX 417751; 137592 oz. 46°22'38"N; 13°55'34"E (odčitano z Geopedije), 1670 m nv. 1 osebek, 17.8.2011, Katja Pobljšaj

Podatke nam pošljite na naslov mocerad.planinski@gmail.com. Katja Pobljšaj in David Stankovič

CÉBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo:
CÉBÉ
SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- poltrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

(CAA) Klaus-Jürgen Gran. Glavni namen obiska je bil še boljše spoznati delo PZS, predstavitev Evropskega planinskega foruma (EU Mountaineering Forum) ter sodelovanja v CAA in UIAA. Razstava Življenje pod Triglavom, ki jo je pripravila Planinska zveza v letu 2011 predvsem z namenom predstaviti planinstvo, gore, planinsko udejstvovanje in organizacijo samo zamejcem in Slovencem po svetu, je potovala v Banja Luko (BiH), kjer so jo sprejeli odprti rok, postavljena je bila do 30. maja.

V Planinski zvezi, kjer so imeli 31. maja tudi 10. sejo Upravnega odbora PZS, so se intenzivno pripravljali za Dan slovenskih planinskih doživetij, ki ga ob praznovanju Dneva slovenskih planincev 2012 in stoletnice organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji pripravljajo planinci in gorski reševalci v soboto, 16. junija 2012.

Gospodarska komisija je organizirala zelo dobro sprejeto strokovno ekskurzijo – ogled nove kočice na Dobraču, udeležilo se je 17 društvenih delavcev, oskrbnikov koč in tistih, ki jih ta tematika zanima. Gospodarska komisija je povabila društva in planinske kočice k oddaji pisnih vlog za podelitev znaka Okolju prijazna kočica in k vlogam za znak Družinam prijazna kočica, ki ga bodo letos izvedli prvič.

Alpinisti so poročali z izpita v letni tehniki za alpinističnega inštruktorja, z odprav Denali in Aljaska 2012, ki sta se že oz. se vračata domov. Objavili so razpise za logo Komisije za alpinizem PZS in slovenske mladinske alpinistične reprezentance ter za začetni alpinistični tečaj v kopni skali 2012 na Kamniškem sedlu in vseslovenski tabor alpinističnih družin in povabilo na drugo mednarodno plezalno srečanje v »Valle Orco« (provinca Torino, Italija).

Športni plezalci so bili ponovno uspešni, med njimi Mina Markovič srebrna in 12. na tekmah svetovnega pokala v balvanskem plezanju na Dunaju in v Innsbrucku, Maja Vidmar pa je bila tretja na mastersu v težavnosti na Japonskem. Komisija za športno plezanje je povabila tudi na državno prvenstvo v športnem plezanju za vse kategorije,

ki bo potekalo v Šmartnem pri Litiji 16. in 17. junija.

Mladinska komisija je izdala tretjo številko (in drugo letos) revije Gremo pod objem gora, objavila javni razpis za sofinanciranje planinskih taborjenj, na delovni akciji so Planinsko učno središče Bavšica pripravili na nove planinske tečaje, skupaj s soorganizatorji so pripravili odlično Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje (več v tem Vestniku), skupaj s Komisijo za turno kolesarstvo PZS pa so povabili na Turnokolesarski eksponent 2012 – S kolesom od točke do točke.

Komisija za turno kolesarstvo je povabila tudi na usposabljanje, na Kramp turco 2012 in 4. turnokolesarski tabor, ki bo potekal na Koprivni 10.–15. avgusta, rok prijav je 10. julij. Vabljeni! Komisija za planinske poti je društva povabila k razpisu za smerne table, poročali so tudi s srečanja evropohodnikov (Robič, Kobarid).

V Planinski založbi so napovedali izid plezalnega vodnika Kamniška Bistrica, dobro pa se je začela tudi prodaja literature za hrvaško območje, ki jo planinci, plezalci dobijo vso na enem mestu – v Planinski založbi na Dvorakovi 9, prek telefona, e-pošte ali spletne trgovine na spletni strani Planinske zveze Slovenije, www.pzs.si.

Poročali so z mnogih prireditev, se jih tudi udeležili, prav tako pa so povabili na različne dejavnosti in dogodke, mednarodne tabore, k poslušanju zanimivih radijskih in televizijskih oddaj s področja gora in alpinizma ter opozarjali na aktualno problematiko.

Zdenka Mihelič

V SPOMIN

Franjo Kreačič 1930–2012

V 82. letu starosti se je marca 2012 od gora, krvavskih smučišč in prijateljev za vedno poslovil Franjo Kreačič, dolgoletni direktor RTC Krvavec. Smučišče je začel graditi že leta 1958, ko je postal obratovodja prve žičnice na Krvavec. Franja so v veliki meri oblikovale in izoblikovale gore in velike osebnosti, s katerim je sodeloval in se dopolnjeval: Marjan Keršič – Belač, dr. Miha Potočnik, France Avčin, France Zupan, Albin Vengust, Andrej Robič ... Franjo je bil s svojo neomajno trdno voljo, kot smo mu pravili, "buldožer", ki je oral ledino razvoja in izgradnjo krvavškega smučarskega centra, ki je pod njegovim vodenjem postalo najkakovostnejše slovensko smučišče. Prvo tovorno žičnico na Krvavcu so pod njegovim vodstvom v 60. letih predelali v improvizirano smučarsko vlečnico, v sezoni 1973/74 pa je bila zgrajena že nova kabinska žičnica. Postavljene so bile še naprave na vrhu Krvavca, Kriški planini, Kržišču, Zvohu ... Ob zaključevanju njegovega direktorstva so zgradili akumulacijski bazen na vrhu Zvoha, kamor je bil iz doline Kokre zgrajen vodovod za zasneževalni sistem. Do uporabnikov smučišč je bil Franjo vedno razumevajoč, prijazen, z željo, da bi ljubiteljem smučanja Krvavec kar najbolj približal. Bil je oskrbnik v Kocbekovem domu na Korošici pod Ojstrico, na Kamniškem sedlu in v študentskem planinskem domu v Tamarju. Bil je pravi hribovc, smučar in gorski reševalec, zaslužen tudi za atraktivno pot pod severnimi ostenji Grintovcev skozi Žrela. Kjer je mogel, je skušal po svojih močeh pomagati, tako je za jezersko smučišče priskrbel sodobni teptalni stroj in zagotavljal pomoč pri nemotenem obratovanju žičnice na ledeniku pod Skuto. Za gore in gozd je vedno našel čas, v sedemdesetih se je z alpinisti in gorskimi reševalci povzpel na vrh Kilimandžara. Franju Kreačiču je bil Krvavec daleč najljubši kraj. Zato so mu izpolnili tudi željo za poslednje slovo, ko je hčerka ob prisotnosti sorodnikov in mnogih prijateljev raztrosila očetov pepel na Gradišču, njegovi najlepši razgledni točki na Krvavcu ...

Franci Ekar

Odlikovanje zlati red za zasluge Gorski reševalni zvezi Slovenije

Predsednik republike Slovenije dr. Danilo Türk je 28. maja 2012 v Veliki kristalni dvorani z zlatim redom za zasluge odlikoval Gorsko reševalno zvezo Slovenije za izjemen prispevek k varnosti državljanek in državljanov v gorah, na težko dostopnih območjih in ob naravnih nesrečah ter za plemenito človekoljubnost, visoko strokovnost in prostovoljstvo. V svojem nagovoru je predsednik med drugim izpostavil krizo etičnih vrednot, ki so manj cenjene in manj poudarjene, kot so bile nekoč. Veliko je bilo pričakovanih, povezanih s človekom kot posameznikom, to pa je odprlo pot individualizmu. Slednji je bil pogosto na škodo skupnosti in tudi na škodo posameznika. Tisti, ki govorijo o krizi vrednot, ne vidijo številnih organizacij in plemenitih ljudi, kjer je nesebična pomoč sočloveku dragocena in kjer se etične vrednote cenijo. Gorski reševalni zvezi Slovenije ob prejemu visokega odlikovanja čestitamo!

Uredništvo

**DOŽIVETJA
NARAVE**

Vsa petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

Planinski vestnik tudi na iPadih v aplikaciji Trafika

Od aprilske številke naprej lahko prebirate Planinski vestnik na Applovih tabličnih računalnikih.

Glavna prednost nakupa naše revije preko e-trafike je, da so vam vsebine na voljo ne glede na to, kje ste. Aplikacija (e-trafika) za dostop do revije je brezplačna in si jo naložite preko App Store oz. iTunes.

- Cena posameznega izvoda je v e-trafiki **2,99 €** (redna cena v prosti prodaji: 3,40 €).
- Celoletna naročnina stane **29,49 €** (namesto redne cene: 34 €).

Več o aplikaciji si lahko preberete na povezavi revije Moj mikro.

Pripravljamo tudi dostop do Planinskega vestnika preko Androidov. Ko bo aplikacija pripravljena, vas bomo obvestili.

Planinski vestnik

